ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ,

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

ТИББИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ

АНДИЖОН ДАВЛАТ ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ

АБДУФАТТАЕВ АВАЗЖОН АХМАДЖАНОВИЧ, САЛИЕВА МАНЗУРА ХАБИБОВНА, ЮСУПОВ ҚАХРАМОН МУХИДДИНОВИЧ

Билим соҳа-ижтимоий таъминот ва соғлиқни сақлаш-50000
Таълим соҳаси - 510000

“Соғлиқни сақлашни бошқариш”

фанидан

Ахоли саломатлиги статистикаси

ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМА

Даволаш иши – 5510100
Педиатрия иши – 5510200
Магистратура соғлиқни сақлашни бошқариш- А5510515
таълим йўналишлари учун

Андижон 2016 йил

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ,

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

ТИББИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ

АНДИЖОН ДАВЛАТ ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ

АБДУФАТТАЕВ АВАЗЖОН АХМАДЖАНОВИЧ, САЛИЕВА МАНЗУРА ХАБИБОВНА, ЮСУПОВ ҚАХРАМОН МУХИДДИНОВИЧ

«ТАСДИҚЛАЙМАН»
АДТИ ўқув ишлари бўйича проректор
______________ И.И.Алимджанов
«______»____________ 2016 йил
№_______ баённома

«КЕЛИШИЛДИ»
Тиббий биологик фанлар бўйича
муаммолар хайъати раиси
__________А.А.Абдуфаттаев
«________»__________2016 йил
№_______ баённома

““Соғлиқни сақлашни бошқариш”

фанидан

Ахолии саломатлиги статистикаси

ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМА

Даволаш иши – 5510100
Педиатрия иши – 5510200
Магистратура соғлиқни сақлашни бошқариш- А5510515
таълим йўналишлари учун

Андижон 2016 йил

Тузувчилар:

А.А.Абдуфаттаев Жамоат саломатлиги кафедраси доценти, т.ф.д.

М.Х.Салиева Жамоат саломатлиги кафедраси доценти

Қ.М.Юсупов Жамоат саломатлиги кафедраси мудири

Тақризчилар:

Ш.Д.Каримбоев ТТА,Жамоат саломатлиги кафедраси доценти, т.ф.н.

Б.Б.Инақова АДТИ ўқув-услубий бўлим бошлиғи, т.ф.н. доцент

Мазкур ўқув қўлланма барча тиббиёт олийгохларнинг даволаш, педиатрия факултетлари ва касб таълими (даволаш иши) 3 курс талабалари, магистратуранинг соғлиқни сақлашни бошқариш мутахассисилиги учун мўжалланган.

Ўқув-услубий қўлланма АДТИ Марказий услубий хайъатида муҳокама қилинди ва Институт кенгашИга тавсия қилинди.
“______”_________ 2016 йил баённома №______

Ўқув-услубий қўлланма Андижон давлат тиббиёт институт кенгашида тасдиқланди.
“______”_________ 2016 йил баённома №______

Кенгаш котибаси, доцент **Х.А.Хусанова**

КИРИШ

Мамлакатимизда Соғликни сақлаш тизимида ислохатларни амалга ошириш давом этаётган ва жамиятда янги давр, бозор муносабатларининг шаклланаётган бир даврда, тизимда мавжуд даволаш-профилактика муассасалар фаолиятини ўрганиш ва тахлил қилиш хамада тизимнинг барча йўналишлардаги фаолиятларини тўғри ва самарали режалаштиришда тиббиёт статистикасининг тўтган ўрни мухим ахамият касб этади. Мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб, мамлакатимиз Президенти И.А.Каримов жамиятда соғлом авлодни шакллантириш ғоясини илгари суриб, кейинги қатор йиллар ана шу ғоя атрофида, ҳукуматимиз томонидан ўнлаб махсус давлат дастурлари ишлаб чиқилди. Аҳоли саломатлигини олдиндан илмий баҳолаш, кадрлар тайёрлаш миллий дастўрини тиббиёт сохасида ҳаётга тадбиқ қилиш, зарур шифокорлар ва бошқа тиббий ходимларни тўғри режалаштириш, аҳоли орасида касалланиш, ногиронлик ва ўлимни камайтириш борасида самарали истиқболли дастурларни ишлаб чиқишда амалий тиббий ходимларнинг тиббий санитария статистикасидан етарли даражада билим, малака ва кўникмаларга эга эмасликлари кейинги пайтларда яққол кузга ташланиб қолмоқда.

Мазкур қўлланмани яратишдан асосий мақсад, соғлиқни сақлаш тизимида, жойларда фаолият кўрсатаётган шифокорларни ўзлари ишлаётган даволаш-профилактик муассасасининг фаолиятини тахлил қилиш ва зарур кўрсаткичларни ҳисоблашга, шу билан бирга, аҳоли саломатлигини баҳоловчи асосий намуна кўрсаткичларни ҳисоблашни ва барча мавжуд ҳисоб ва ҳисобот ҳужжатларини тўғри расмийлаштиришни ўргатишдан иборатдир. Айниқса, тизимда янги ташкил этилган қишлоқ врачлик пунктлари, турли хил йўналишдаги марказларнинг, оила поликлиникаси, шунингдек хусусий тиббий муассасаларнинг сон ва сифат кўрсаткичларини, қолаверса аҳолини диспансеризация қилишнинг самара кўрсаткичларини тўғри ҳисоблаш алоҳида аҳамият касб этади.

Мазкур қўлланмада X Халқаро касалликлар таснифи асосида ишлаб чиқилган тизимда фаолият кўрсатаётган барча турдаги даволаш-профилактика муассасалари, ҳар хил турдаги касалликлар, аҳолининг мурожатлари ва бошқа фаолиятлар бўйича амалдаги шаклларни тўғри тўлғазиш ва шу муассасалар учун зарур кўрсаткичларни ҳисоблаш усуллари мисоллар асосида тақдим этилади. Аҳоли саломатлигини баҳоловчи барча турдаги кўрсаткичларни тўғри баҳоламасдан, касалланиш ва демографик кўрсаткичларни шунингдек даволаш-профилактика муассасаларининг фаолиятини илмий ёки талаб даражасида таҳлил қилмасдан туриб, аҳоли орасида касалланиш, ногиронлик ва ўлим сабабларини камайтириш ёки бартараф қилишга йўналтирилган тадбирларни тўғри режалаштириб бўлмайди. Шу боисдан мазкур қўлланмани яратишда, биз жойларда ташкилий-услубий бўлимларда ишлаётган масъул ходимлар, нафақат ҳисоботларни мутлоқ сонлар билан тўлғазишни, балки жараённи баҳоловчи интенсив, экстенсив, алоқадорлик, яққоллик кўрсаткичларини, шунингдек

ўртача миқдорларни ва корреляция коэффицентларини, динамик қатор кўрсаткичларини тўғри ҳисоблашни, ойлик, йиллик ҳисоботларни ўз вақтида топширишни ўргатишни назарда тутдик.

Ўйлаймизки, ушбу қўлланма Республикамизда фаолият кўрсатаётган барча турдаги даволаш-профилактика муассасаларининг ташкилий-услубий хона ва бўлимларда ишлаётган ходимлар учун дастури амал бўлиб хизмат килади. Мазкур ходимларга, улар аҳоли саломатлигини тўғри баҳолашда касалланиш, ногиронлик ва ўлим кўрсаткичларини ўз вақтида ва тўғри ҳисоблаб чиқишда, статистиканинг қулай ҳамда соддалаштирилган усулларини ўзлаштириб олишда самарали хизмат қилади.

Тиббиёт статистикаси ва унинг асосий вазифалари

Статистика-бу жамият фанларидан бири бўлиб, у жамият орасида учрайдиган ҳодисаларнинг миқдор ўзгаришларини, сифат ўзгаришлари билан боғлаб ўрганадиган фандир.

Статистиканинг асосий мақсади аниқ олинган вақт оралиғда маълум минтақалардаги жамият орасида юз бераётган воқеаларнинг катталикларини, миқдор ўзгаришларини, уларнинг келиб чиқиш қонуниятлари билан боғлаб ўрганишдир.

Статистика фани жамият хаётининг қайси сохасига тегишли ходисаларни ўрганишига қараб, у шу сохaнинг номи билан аталади: саноат, қишлоқ хўжалиги, қурилиш, савдо, коммунал хўжалик, суд статистикаси ва ҳоказолар. Жамият фанларидан ташқари статистик услублар биология, кимё, физика фанларида ҳам қўлланилади ва улар биологик, кимё, физик статистикаси номлари билан юритилади.

Тиббиёт, гигиена, соғлиқни сақлаш билан боғлиқ масалаларни ўрганадиган статистика тиббиёт ёки санитария статистикаси деб аталади.

Тиббиёт статистикаси инсон саломатлигини унинг ижтимоий хаётини махсули деб қараб, инсон фаолиятидаги барча ҳодисаларни унинг ижтимоий хаёти билан боғлаб ўрганади. Инсон организмидаги ҳеч бир жараён ижтимоий муҳитнинг таъсирисиз рўй бермайди. Бу фақат биологик ва ижтимоий мухитга бевосита боғлиқ бўлган касалланиш, ўлим, шикастланиш, ногиронлик, жисмоний ривожланиш каби кўрсаткичларгагина тегишли бўлиб қолмасдан балки ташқи муҳитнинг ижобий ва салбий таъсири орқали рўй берадиган инсон организмидаги барча реакцияларга ҳам тегишлидир.

Демак, статистика-ижтимоий фан, унинг асосий предмети эса ижтимоий ходисалардир.

Тиббиёт статистикасининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

1. Аҳоли саломатлигини ўрганиш; аҳолининг сони, таркиби, табиий харакати (туғилиш, ўлим, табиий кўпайиш), жисмоний ривожланиши ва аҳоли орасида хар хил касалликларни тарқаганлиги ва уларнинг кечиши, ўртача умр ва ҳоказолар.

2. Умумий касалланиш ва ўлим кўрсаткичларини ёки айрим касалликлар ва ўлим сабабларини аҳолининг айрим гурухлари орасида уларнинг турмуш тарзи, ташқи мухит, ижтимоий-иқтисодий, тарихий шарт-шароитлар билан боғлаб ўрганиш ва ўтказилган тадқиқот натижаларига асосланган ҳолда аҳоли саломатлигини яна яхшилаш ҳақида аниқ илмий асосланган чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва уни амалиётга тадбиқ этиш.

3. Соғлиқни сақлашни тўғри режалаштириш, санитария-эпидемиология ва даволаш-профилактика муассасаларининг ишини тўғри ташкил этиш учун уларнинг фаолиятини, аҳолига кўрсатилаётган тиббий хизматнинг сифати ва самарасини ўрганиш, тиббиёт муассасаларининг тури, сони, уларда ишловчи ходимларнинг сони, муқим шифохоналардаги ўринлар сони ҳақида маълумотлар йиғиш ва уларни хар томонлама чуқур тахлил қилиш.

4. Тажрибада қўлланилаётган даволаш ва профилактика ишларига баҳо бериш, уларни самарасини ўрганиш.

5. Клиника ва лаборатория шароитида илмий-тадқиқот ишларини режалаштириш, уларни ташкил этиш ва ўтказиш, олинган натижалар аниқлигини баҳолаш, соғлом ва касал одам организмидаги хар хил ҳодиса ва жараёнларнинг қонуниятларини аниқлаш, янги даволаш ва профилактика усулларининг самарадорлигига баҳо бериш.

Тиббиёт статистикаси жамоат соғлиғини сақлаш фанининг асосий бир бўлаги хисобланади ва у ўз навбатида икки қисмга бўлинади: аҳоли саломатлиги статистикаси ва соғлиқни сақлаш статистикаси.

Аҳоли статистикасига юқорида санаб ўтилган масалаларнинг биринчи ва иккинчи бандлари киради.

Соғлиқни сақлаш статистикасига-учинчи, тўртинчи гуруҳ масалалари киради. Бешинчи гуруҳ масалалар эса санитария статистикаси ўрганадиган барча вазифалар орасидан ажратилиб “тиббиёт статистикаси” номи билан аталади.

Соғлиқни сақлаш муассасаларининг ва тиббиёт ходимларининг асосий вазифаларидан бири аҳоли саломатлигини, унга таъсир этувчи ташқи мухит, ижтимоий-иқтисодий, меҳнат, турмуш шароитлари билан боғлаб ўрганган ҳолда аҳоли саломатлигини янада яхшилаш, меҳнат қобилиятини, ҳамда уларнинг ўртача умрини узайтиришдан иборат.

Демак, шифокор аҳоли саломатлигини, уни ташкил этувчи ва унга таъсир этувчи ташқи муҳит ва ижтимоий-гигиеник омиллар билан боғлаб ўрганар экан, у аҳолининг хар хил гурухлари орасида касалланиш, ўлим ва аҳоли саломатлигининг бошқа кўрсаткичлари, ҳамда аҳоли турмуш тарзи ҳақида тўғри маълумот йиға билиши ва олинган натижаларнинг ишончлилигига баҳо бериб, уларнинг қонуниятларини очиб бера олиши керак. Бундан ташқари клиника шароитида бемор организмида кечаётган жараёнларни ташқи муҳит таъсиридан ажралмаган ва етакчи омилларни инобатга олган ҳолда ўрганиб, уларга тўғри ташхис қўя билиши, экспериментал лаборатория шароитида эса статистик тадқиқотларни ташкил этиб, олинган натижаларни тўғри таҳлил қила билиши, янги даволаш ва профилактика услубларининг самарасини ва фақат биологик организмга

балки, ижтимоий жамоага таъсирини назарда тўтган холда ўрганиши керак, тиббиётда қўлланиладиган ҳар қандай янгиликларнинг самараси охир оқибатда аҳоли саломатлигининг энг ёрқин кўрсаткичлари бўлган касалланиш, ўлим ва ўртача умр орқали ўлчанади.

Юқорида санаб ўтилган масалаларни хал этиш учун аҳоли саломатлигига таъсир этувчи асосий омилларни аниқловчи ва уларнинг қонуниятларини очиб берувчи, ижтимоий-гигиеник тадқиқотларда кенг қўлланилувчи статистик услубларга мурожаат этилади.

Санитария-статистик тадқиқотларни ўтказиш учун тадқиқотчи унинг назарий асослари бўлган материалистик диалектика, тарихий материализм, иқтисод ва ўтказилаётган тадқиқот соҳасидаги тиббиёт фанлари хақида етарли билимга эга бўлиши керак. Бундан ташқари статистик тадқиқотларнинг умумий назарияси, статистик кузатишларни ташкил этиш, олинган статистик материалларни гурухлаш, жамлаш, хисоблаш қоидалари ва статистик таҳлил усуллари хақидаги билимлар ҳам санитария статистикасининг назарий асосларига киради.

Статистик тадқиқотларнинг асоси бўлмиш математиканинг катта сонлар қонуни ёрдамида статистик кўрсаткичлар тасодифлардан холи қилиниб, жами ўрганилаётган ҳодисаларнинг мохияти, келиб чиқиш қонуниятлари очиб берилади.

Статистик тадқиқотлар ўтказиш учун айрим холларда кузатувлар сони 10000, 100000 ни ташкил этиши мумкин, баъзан эса 1000, 100, 10 тага тенг бўлган кузатувлар сони тадқиқот ўтказиш учун етарли бўлиши мумкин. Статистик тадқиқот ўтказиш учун етарли бўлган кузатувлар сонини, олинган натижаларнинг ишончлик даражасини аниқлаш учун математик тахлил усули ва унда қўлланиладиган формулалардан фойдаланилади.

Тиббиёт ва санитария статистикасида математик тахлил усуллари қуйидаги ҳолларда қўлланилади:

1.Танлаб олинган мажмуа қўлланилган барча тадқиқотларда.

2.Кузатув натижаларини нисбий ва ўртача қийматларда ифодалаш ва статистик таҳлил қилиш талаб этилганда.

3.Барча клиник ва лаборатория шароитида ўтказиладиган тадқиқотларда (нисбатанк кичик кузатувлар сонига эга бўлганда).

Юқорида келтирилган ва айрим бошқа ҳолларда математик таҳлил усулларини қўлламасдан туриб, статистик тадқиқотни тўғри режалаштириш, ташкил этиш ва олинган натижаларни ишончлилигини баҳолаш мумкин эмас.

Хуллас шифокор ўз амалий ва илмий фаолиятида, илмий асосланган танлов ва ҳисоблаш усули бўлган математика-статистик усуллардан фойдаланиш, ижтимоий-гигиеник тадқиқотларни муваффақиятли ўтказиш ва аҳоли саломатлигининг ўзгариши ҳақидаги қонуниятларни очиб бериш, уларга ташқи муҳит таъсирини аниқлаш ва ўтказилган тадқиқотлар ёрдамида аҳоли ёки унинг айрим гуруҳлари (ишчилар, оналар, болалар, ўсмирлар,

фахрийлар ва бошқалар) саломатлигини янада яхшилаш борасида аниқ чора-тадбирлар ишлаб чиқиш имконини беради.

Тиббиёт тизимида статистик ҳисоботларни юритиш шакллари:

1.Давлат статистик ҳисоботи:

1-tibbiyot shakli (йиллик) «Аҳолига тиббий ёрдам кўрсатувчи муассасалар фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

2-tibbiyot shakli (йиллик) «Ҳомиладор, туғадиган ва туққанларга тиббий ёрдам кўрсатиш, ҳомиладорликни тўхтатиш ва контрацепция воситаларидан фойдаланиш тўғрисида ҳисоботи».

3-tibbiyot shakli (йиллик) «Болаларга тиббий ёрдам кўрсатиш тўғрисида ҳисоботи».

4-tibbiyot shakli (йиллик) «Одам иммун танқислиги вируси билан касалланган беморлар ва қонни ОИТВга текшириш натижалари тўғрисида ҳисоботи».

5-tibbiyot shakli (йиллик) «Профилактик эмлашлар тўғрисида ҳисоботи».

7-tibbiyot shakliga ilova (йиллик) «Айрим юқумли ва паразитар касалликлар тўғрисида ҳисоботи».

2. Тармоқлар бўйича статистик ҳисоботи:

1-SSV shakli (чораклик) «Аҳолига тиббий ёрдам кўрсатиш муассасалари фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

2-SSV shakli (йиллик) «Стационар фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

3-SSV shakli (йиллик) «Даволаш профилактика муассасалари фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

Илова 1. Ҳисобот йил охирига, муассасалардаги штатларнинг мутахассислиги бўйича бандлиги.

Илова 2. Поликлиника (амбулатория), диспансер, маслаҳатхоналар фаолиятининг мутахассислиги бўйича қатновлари.

3-SSV shakliga ilova (йиллик) «Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик тўғрисида 2012 йил ҳисоботи».

4-SSV shakli (йиллик) «Тиббиёт муассасалари фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

6-SSV shakli (чораклик) «Айрим юқумли ва паразитар касалликлар тўғрисида ҳисоботи».

7-SSV shakli (йиллик) «Хавфли ўсма касалликлари тўғрисида ҳисоботи».

8-SSV shakli (йиллик) «Сил касалликлари тўғрисида ҳисоботи».

9-SSV shakli (йиллик) «Тери-таносил касалликлари тўғрисида ҳисоботи».

10-SSV shakli (йиллик) «Руҳий-асаб ва ахлоқ бузилиши касалликлари тўғрисида ҳисоботи».

11-SSV shakli (йиллик) «Наркологик касалликлари тўғрисида ҳисоботи».

12-SSV shakli (йиллик) «Давлат муассасаси хизмат кўрсатадиган ҳудудда яшовчи беморларда қайд этилган касалликлар сони тўғрисида ҳисоботи».

15-SSV shakli (йиллик) «Тиббий ходимлар тўғрисида ҳисоботи».

16-SSV shakli (йиллик) «Соғломлаштириш муассасалари фаолияти тўғрисида ҳисоботи».

15-саломатлик шакли (йиллик) «Эндокрин касаллиги билан оғриган беморлар контингенти тўғрисидаги ҳисобот».

16-саломатлик шакли (йиллик) «Профилактик чора тадбирлар ҳақида ҳисобот».

18-саломатлик шакли (йиллик) «ДСЭНМ иши ва маҳаллий жойининг санитария ҳолати ҳақида ҳисобот».

19-саломатлик шакли (йиллик) «Шикастланиш, заҳарланиш ва бошқа ташқи муҳит асоратлари тўғрисида»ги тармоқ ҳисоботи.

38-саломатлик шакли (йиллик) «Суд – руҳий касалликлар экспертизаси фаолияти хақида ҳисобот».

39-саломатлик шакли (йиллик) «Қон тайёрлаш ва қон қуйиш бўлими фаолияти ҳақида ҳисобот».

«Ҳудуд гематология хизмати фаолияти бўйича ҳисоботи».

40-саломатлик шакли (йиллик) «Тез тиббий ёрдам бўлимлари тўғрисида ҳисобот».

41-саломатлик шакли (йиллик) «Болалар уйи тўғрисида ҳисобот».

42-саломатлик шакли (йиллик) «Суд-тиббиёт экспертиза ташкилоти, суд-тиббий эксперт фаолияти ҳақида ҳисобот».

46-саломатлик шакли (йиллик) «Дезинфекцион станциялар, санитария – эпидемиология бўлими хизматчилари ҳақида ҳисобот».

49-саломатлик шакли (чораклик) «Соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш тадбирлари ҳақидаги ҳисобот».

50-саломатлик шакли (йиллик) «Саломатлик ва тиббий статистика институти филиали», «Туман (шаҳар) Саломатлик марказлари фаолиятлари тўғрисида» ҳисобот.

1«Н»-шакли (ярим йиллик, йиллик) «Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Наркологик хизмати профилактик фаолияти ҳақидаги ҳисобот».

1 – Хизмат шакли (йиллик) «Пуллик тиббий хизмат кўрсатиш тўғрисида ҳисобот».

«Тиббий ходимларнинг назорат рўйхати тўғрисидаги вақтинчалик ҳисобот» (ярим йиллик, йиллик).

«Даволаш-профилактика муассасаларининг рўйхати тўғрисидаги вақтинчалик ҳисобот» (ярим йиллик, йиллик).

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча бюджет ҳисобидаги, хўжалик ҳисобидаги ва хусусий бўлган Соғликни сақлаш тизими муассасалари Соғликни сақлаш вазирлигини 2006 йил 26 июндаги № 287-сонли буйруғи асосида тиббий ҳисоб ҳужжатларини юритишлари шарт.

САНИТАРИЯ ТИББИЁТ СТАТИСТИК ТАДҚИҚОТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ.

1. Босқич - тадқиқот режаси ва дастурни тузиш.
2. Босқич - статистик маълумот йиғиш ва кузатиш.
3. Босқич - олинган статистик маълумотлари гуруҳлаш, жамлаш ва ҳисоблаш.
4. Босқич - статистик хулосалар чиқариш ва уларни амалиётга тадбиқ этиш.

Одатда ҳар қандай мақсадга тўла эришиш учун санитария-статистик ва ижтимоий гигиеник тадқиқотларда қуйидаги вазифалар ўз аксини топган бўлиши керак.

1. Ўрганилаётган статистик мажмуада, олинган кузатув бирлигини тарқалганлиги, унинг натижалари.
2. Олинган воқеа ёки ҳодисаларнинг маълум минтақалар ва давр орасидаги ўзгаришлари.
3. Воқеа ёки ҳодисаларнинг умумлаштирилган тавсия бериш ва уни бир неча статистик мажмуалар орасида таққослаш.
4. Олинган статистик қийматларини аниқлигини баҳолаш.
5. Натижавий белгига (касалланиш, ўлиш кўрсатмаларига) ижтимоий-иқтисодий, табиий экологик омилларнинг таъсирини ўрганиш.
6. Омиллар орасидаги ўзаро боғлиқликни аниқлаш.
7. Натижавий белгилар орасидаги ўзаро алоқадорликни аниқлаш.
8. Ўтказилган тадқиқот якунига асосан амалиётга керакли таклиф ва тавсиялар бериш.

НИСБИЙ ҚИЙМАТЛАР

Ўрганилаётган, ходиса ва воқеаларининг катталигини ўзгариши сифатий хусусиятлари ва айрим қонуниятларини вақт ва муҳитлигида бир-бири билан солиштириш ва таққослашда мутлоқ сонлардан нисбий қийматлар келтириб чиқариш лозим. Нисбий қийматлар тўрт турга бўлинади.

1. Интенсив кўрсаткич.
2. Экстенсив кўрсаткич.
3. Алоқадорлик кўрсаткичи.
4. Яққоллик кўрсаткичи.

Интенсив кўрсаткич- маълум муҳитдан келиб чиқиш ходисани шу муҳитда тарқашини, яъни неча маротаба учрашини кўрсатади

$$\textbf{Интенсив кўрсаткич} = \frac{\text{Ходиса x асос}}{\text{Муҳит}}$$

Ходиса- деб шу муҳитдан келиб чиққан воқеа, жараёни тушунилади

Масалан:

Аҳоли (муҳит) орасидаги туғилиш ва ўлиш ҳоллари (ходиса) ва ҳаказо. асос қилиб олинади. 100,1000,10000 ва ҳ.з. Агар интенсив кўрсаткич 100 ҳисобланса, олинган катталик %, 1000га ҳисобланса % (промилли) 10000 га ҳисобланса %000 (процимилли) Масалан: Хоразм вилоятида йиллик ўртача 1517600 аҳолидан 7188 таси ўлди дейлик.

7188 х 1000

Ўлим кўрсаткичи = -------------------- = 4,7

1517600

Демак, Хоразм вилоятида ҳар минг аҳолига 1 йилда 4,7 та киши ўлган.

Экстенсив кўрсаткич. Экстенсив кўрсатишлар қисмнинг бутунига нисбатини ёки бутуннинг қисмларга тақсимланишини кўрсатади. Экстенсив кўрсатишлар % да ҳисобланади. Экстенсив кўрсаткичларни ҳисоблаш учун бутун, 100 деб олиниб, унинг қисмлари эса х деб қабул қилинган.

Масалан: Умумий касалликлар 1670203, шундан қон айланиши системаси касалликлари 114595

114595 х100

Экстенсив кўрсаткич = -------------------- = 6,9%

1670203

Алоқадорлик кўрсаткичи. Алоқадорлик кўрсаткич ҳодисанинг у билан бевосита боғлаб бўлмаган муҳит орасида тарқалиш даражасини кўрсатади. Мазмуни бир-биридан фарқ қилсада, ҳисоблаш усули бўйича алоқадорлик кўрсаткичи интенсив кўрсатишга ўхшаш.

М – н: аҳолини ўринлар билан таъминланиши, ўринлар сони 6290

6290 х 10000

Алоқадорлик кўрсаткичи = -------------------- = 41,4

1517600

Яққоллик кўрсаткичи. Ҳар хил территорияда ёки муддатдаги бир жинсли кўрсатгичларни бир – бирига нисбатини кўрсатади. Бунда кўрсатгичлардан бири 100 деб қабул қилинади, қолгани эса шунга нисбатан ҳисобланади. Бир – бирига таққосланаётган қийматлар мутлоқ сонларда, нисбий ўртача қийматларда берилган бўлиши мумкин.

М – н : Оналар ўлими 2007 йилда – 25,7

2008 йилда – 33,3

25,7 – 100

33,3 – х

33,3 х 100

Яққоллик кўрсаткичи = ---------------------=129,6 % 129,6-100=29,6

25,7

Оналар ўлими 2008 йилда 2007 йилдагига қараганда 29,6% га ўсган

Аҳоли саломатлигини ўрганиш учта катта гуруҳга бўлинади:

1. Демографик кўрсаткичлар (аҳоли сони, таркиби, аҳолининг табиий ва механик ҳаракати)
2. Аҳоли касалланишининг ва ногиронлигининг кўрсаткичлари (жами ва бирламчи касалланиш, юқумли касалликлар, меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотиш, ногиронлик , бирламчи ногиронлик ва бошқалар)
3. Аҳолининг жисмоний ривожланиш кўрсаткичлари.

1 боб. Демографик статистика.

Демография – грекчадан олиниб, (демос – аҳоли, графия -ўрганамиз) аҳоли ва унинг ривожланиши ҳақидаги фандир. Демографик статистика аҳолининг сони, таркиби, туғилиши, ўлими, кўпайиши, ҳаракати хақидаги асосий қонуниятларини ўрганади. Аҳолининг йиллик ўртача сони аниқлангандан сўнг вилоят, туман, шаҳар бўйича аҳолининг тиббий ҳаракатини ташкил этувчи асосий тиббий демографик кўрсаткичлари ҳисобланади.

Аҳолининг асосий демографик кўрсаткичларини хисоблаш қоидалари

1.Ўртача йиллик аҳоли сони

Йил бошидаги аҳоли сони + йил охиридаги аҳоли сони
X= -- =
2

2.Йиллик туғилиш кўрсаткичи

Йил давомида тирик туғилган болалар сони X 1000
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

3.Бир неча ой учун туғилиш кўрсаткичи (йил хисобидан)

Олинган ойлардан туғилган чақалоқлар сони X 1000 X 12
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони X олинган ойлар сони

4.Наслдорлик коэффициенти

Тирик туғилган болалар сони X 1000
X= -- =
15-49 ёшдаги ўртача йиллик аёллар сони

5.Йиллик умумий ўлим кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Йил давомида умумий ўлганлар сони} \times 1000}{\text{Аҳолининг ўртача йиллик сони}} =$$

6.Катталар ўлими кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Йил давомида катталар ўртасида ўлганлар сони} \times 1000}{\text{Катта ёшдаги аҳоли сони}} =$$

7.Бир неча ой учун ўлим кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Олинган ойлардаги ўлганлар сони} \times 1000 \times 12}{\text{Ўртача йиллик аҳоли сони} \times \text{олинган ойлар сони}} =$$

8. Ёшлар бўйича ўлим курсаткичлари

$$X = \frac{\text{55-59 ёшда ўлганлар сони} \times 1000}{\text{55-59 ёшдаги ўртача аҳоли сони}} =$$

9.Ушбу сабабдан ўлимнинг йиллик кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Ушбу сабабдан ўлганлар сони} \times 1000}{\text{Ўртача йиллик аҳоли сони}} =$$

10.Календар йили учун 1 ёшгача болалар ўлими кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Йил давомида 1 ёшгача ўлган болалар сони} \times 1000}{\text{Йил давомида туғилган болалар сони}} =$$

11.Болалар ўлимининг ойлик кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Ушбу ойда 1 ёшгача ўлган болалар сони} \times 1000}{(\text{Ушбу ойда туғилган болалар сони} + \text{ўтган 12 ойда туғилганлар сони}) : 13} =$$

12.Оналар ўлими кўрсаткичи

Йил давомида хомиладорлик, туғруқ, чилла давомида
42 суткагача ўлган оналар сони Х 100000
X= ---- ------- --- =
Йил давомида тирик туғилганлар сони

13.Табиий ўсиш

А. Туғилиш кўрсаткичидан умумий ўлим кўрсаткичини айрилади.
Б Табиий ўсиш кўрсаткичи

Мутлок табиий ўсиш сони Х 1000
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

14.Касалланиш кўрсаткичи

Ҳаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган
касаллар сони Х 100000
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

15.Касалланганлик кўрсаткичи

Хаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган
касаллар сони + (-) стат талон билан аниқланган
сурункали касаллар сони
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

16.Умумий касалланиш

Ҳаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган
касаллар сони + (-) стат талон билан аниқланган
сурункали касаллар сони +ўлганлар сони Х100000
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

17.Умумий ногиронлар кўрсаткичи

Жами худуддаги мавжуд ногиронлар сони Х 1000
X= -- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

18.Бирламчи ногиронлик кўрсаткичи

$$X = \frac{\text{Йил давомида биринчи марта ногиронлик олганлар сони X 1000}}{\text{Ўртача йиллик аҳоли сони}} =$$

19.Врачлар билан бутланганлик

$$X = \frac{\text{Банд врачлик лавозимлар сони X 100}}{\text{Штатдаги врачлик лавозимлар сони}} =$$

20.Ўриндошлик коэффиценти

$$X = \frac{\text{Врачлик лавозимларида банд жисмоний шахслар сони x 100}}{\text{Банд врачлик лавозимлар сони}} =$$

21.Врач кадрлар билан аҳолининг таъминланганлиги

$$X = \frac{\text{Врачлар сони (жисмоний шахслар) x 10000}}{\text{Йил охиридаги аҳоли сони}} =$$

22.Хамширалар билан аҳолининг таъминланганлиги

$$X = \frac{\text{Хамширалар сони (жисмоний шахслар) x 10000}}{\text{Йил охиридаги аҳоли сони}} =$$

Поликлиника хизмати

Амбулатор-поликлиника муассасаларига амалдаги соғлиқни сақлаш муассасалари номенклатурасига биноан поликлиника, физиотерапевтик поликлиника, стоматологик поликлиника, болалар поликлиникаси, врачлик ва фельдшерлик соғломлаштириш пунктлари, фельдшерлик акушерлик пунктлари киради. Бундан ташқари амбулатор-поликлиника ёрдами бирлашган шифохоналарнинг поликлиника бўлимлари, диспансерлар амалга оширади.

ПФ 2107-сонли дастурида кўрсатилганидек, тиббий хизмат кўрсатишнинг 2-босқичли шаклига ўтилди.

Қишлоқ жойларида ҚВПлар, марказий туман шифохонаси поликлиникаси билан, шаҳарда оилавий поликлиника ёки маслаҳат ташхис поликлиникаси – шаҳар шифохонаси.

Амбулатор-поликлиника бўғини ишини ифода этувчи асосий манбалар қуйидагилар хисобланади:

1.Амбулатор беморнинг тиббий картаси (025-х)

- Ўсмирларга (025-ҳ)
- Болалар учун болаларнинг ривожланиш тарихи (112-ҳ)

2.Поликлиника (амбулатория) маслаҳатхона, диспансер врачи иш кундалиги (039-ҳ шакл), врач стоматолог (039-2-ҳ шакл).

3.Диспансер кузатувнинг назорат картаси (030-ҳ шакли).

4.Ушбу муассаса бўйича диспансер кузатиш лозим бўлган касалликларни хисобга олиш йиғма хисоботи (071-ҳ шакл).

5.Беморларни кўрув ва диспансер назорати тўғрисидаги йиллик хисобот. (12-тиб шакл).

Амбулатор-поликлиника хизмати, соғлом аҳоли ва беморларни профилактик ва мақсадли тиббий кўрикдан ўтказиш, диспансер назорати бўйича ишлар хажмини аниқлаш зарур.

Шаҳар поликлиникаларида қишлоқ аҳолисининг салмоғини аниқланади.

Аҳоли томонидан қилинган қатновларни сонини мутахассислар бўйича кўриб чиқиш ва тахлил қилиш, амалдаги меъёрларга кўра ёки врачлик лавозими иш хажми билан таққослаш лозим.

Врачлик лавозими иш хажми-йил давомида врачлик лавозимида керакли қатновлар сонини бажаришдир.

Врачлик лавозимининг ўлчов бирлиги-қатновдир

Врачлик лавозимининг иш хажмини қуйидаги формула бўйича аниқланади.

$$\mathbf{Ф = Н \times Ч \times Р}$$

Ф-мансабнинг режадаги иш хажми

Н-поликлиника ёки уйдаги врачнинг соатлик иш хажми (қатновлар сони)

Ч-врачнинг кун давомида қабулда ва уйга чақирув бўйича бажарган иш соат сони (иш вақти)

Р-йил давомида иш кунлари сони

Ушбу формула бўйича участка терапевтининг врачлик лавозими иш хажмини аниқлаш қуйидагича бажарилади.

Масалан: 2006 йилда 365 кун, шу жумладан байрам ва дам олиш кунлари 61 кун, участка терапевтининг меҳнат таътили 27 иш куни, иш

кунлари 277 кун, қабулда иш хажми 1 соатга 5 та қатнов, уйга чақирув бўйича 1 соатга 2 қатнов.

6 кунлик иш хафтасида 1 кунга иш соати 6 соат белгиланади. Иш жадвали бўйича бемор қабулига 4 соат, уйда тиббий ёрдам кўрсатишга 2 соат ажратилган.

Формулага биноан врачлик лавозимининг йиллик функцияси участка терапевти учун қабулда 5540, уйга чақирувда 1148, жами 6688 қатновга тенг.

Врачлик лавозими иш хажмини барча мутахассисликлар бўйича амалиётда хисоблаб чиқиш учун соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тузилган хисоб шаклидан фойдаланиш таклиф қилинади.

Участка терапевтлари, педиатрлари, акушер-гинекологлар учун иш хажмини хисоблаш намунаси

Жадвалга биноан иш вақти		**1 соатдаги қатновлар сони**		**Йилга врачлик лавозимининг иш хажми**
Қабулда	Уйда	Поликлиникадаги қабул	Уйга чақирув	
4	**2**	**4х5х277=5540**	**2х2х277=1048**	**6648**

Республика шифохоналарининг маслаҳат поликлиникалари, диспансерлар врачлари учун 1 соатлик иш хажмини хисоблаш меъёрлари

№	**Врачлик лавозимларининг номлари**	**1 соатлик ишда қатновлар сони**
1	Врач акушер-гинеколог	3,4
2	Врач аллерголог	
	Катталар қабулида	3,2
	Болалар	2,8
3	Врач гастроэнтеролог	3,5
4	Врач гематолог	
	Катталар қабулида	3,2
	Болалар қабулида	3,0
5	Врач дерматолог	
	Катталар қабулида	5,5
	Болалар қабулида	4,5
6	Врач инфекционист	4,8
7	Врач кардиолог	3,0
8	Врач кардио-ревматолог	2,5
9	Тиббиёт генетикаси хонаси врачи	1,5
10	Врач невропатолг	
	Катталар қабулида	3,5
	Болалар қабулида	3,2
11	Врач нейрохирург	3,0

12	Врач нефролог	
	Катталар қабулида	3,5
	Болалар қабулида	3,3
13	Врач онколог	4,0
14	Врач отоларинголог	
	Катталар қабулида	5,25
	Болалар қабулида	5,0
15	Сурдологопед хонаси врач отоларингологи	
	Катталар қабулида	3,5
	Болалар қабулида	2,5
16	Врач педиатр	3,0
17	Кулокни протезлаш бўйича врач протезист	
	Катталар қабулида	3,5
	Болалар қабулида	2,3
18	Врач психиатр	
	Катталар қабулида	3,5
	Болалар қабулида	2,2
19	Врач психиатр-нарколог	
20	Врач пульмонолог	3,5
21	Врач ревматолог	3,0
22	Юрак-томир жаррохлиги врачи	3,0
23	Врач терапевт	3,5
24	Травматологик ёрдам кўрсатиш бўйича врач травматолог-ортопед Катталарга Болаларга	5,5 5,5
25	Ортопедик ёрдам кўрсатиш бўйича врач травматолог-ортопед Катталарга Болаларга	4,5 4,0
26	Врач уролог Катталар қабулида Болалар қабулида	3,6 3,6
27	Врач фтизиатр Катталар қабулида Болалар қабулида	3,0 3,0
28	Врач хирург Катталар қабулида Болалар қабулида	5,0 5,0
29	Врач эндокринолог Катталар қабулида Болалар қабулида	3,2 2,5

Амбулатор-поликлиника хизматининг асосий кўрсаткичлари

1.Врачлик мансабларининг бандлиги % хисобида:

Банд врачлик мансабларининг сони Х 100
Х= -- =
Штатдаги врачлик мансабларининг сони

2.Врачлар ўриндошлигининг коэффициенти:

Банд врачлар мансабидаги жисмоний шахслар сони Х 100
Х= -- =
Банд врачлар мансабларининг сони

3. 1 та территориал худудда аҳолининг ўртача сони:

Поликлиника фаолият кўрсатиш доирасидаги аҳоли сони
Х= -- =
Территориал худудлар сони

4. Врачлар билан таъминланганлик:

Врачлар сони (жисмоний шахслар) Х 10000
Х= -- =
Аҳоли сони

5.1 та яшовчига йилда врачларга ўртача қатновлар сони:

Умумий врачларга жами қатновлар сони
Х= -- =
Поликлиника аҳолисининг сони

6. Поликлиниканинг ўтқазиш қобилиятидан фойдаланиши % хисобида:

Барча врачлар (тиш врачлари хам)га амбул.қатнов сони Х 100
Х= -- =
Поликлиниканинг режадаги ўтқазиш имконияти

7. Поликлиникадаги қабулда худудга тегишлилик тамойили:

Ўзининг худуд врачига қатновлар сони Х 100
Х=--=
Ушбу мутахассисликдаги барча врачларга умумий қатновлар сони

8. Поликлиникадаги қабулда ўртача кунлик иш хажми.

Йил бўйи врачларга қатновлар (профил кўрик ҳам) сони Х 100
X= -- =
Амбулатор қабулдаги врачлар сони Х йил давомидаги иш кунларининг сони

9.Поликлиникада қабулда ўртача 1 соатлик иш хажми:

Поликлиникада врачларга қатновлар сони
X= -- =
Врачлар томонидан қабулда амалда ишлаган соатлар сони

10. Худудга бўлиниш тамойили:

Поликлиника фаолият кўрсатиш худудларидаги аҳоли сони
X= -- =
Участкалар сони

Меъёрда катталар поликлиникасида 1 та терапевтик худудда 1800 нафар катта ёшдаги аҳоли, болалар поликлиникасида 1 та педиатрик худудда 800-1000 бола, аёллар маслаҳатхоналарида 3000 нафар аёл бўлади.

11.Уйда тиббий хизмат кўрсатиш бўйича ўртача кунлик иш хажми:

Йил давомида врач томонидан қилинган уйга чақириқлар сони
X= -- =
Врач томонидан уйга график бўйича ишлаган кунлар сони

12.Уйда тиббий хизмат кўрсатиш бўйича ўртача соатлик иш хажми:

Йил давомида врач томонидан уйга қилинган қатновлар сони
X= --- =
Врач томонидан уйга график бўйича ишлаган соатлар сони

13.Уйга чақирувда худудга тегишлик кўрсаткичи:

Ўзининг худудидаги чақириқларга бориш сони Х 100
X= -- =
Худуд хакимининг жами уйга қатновлари сони.

14.Катта ёшдаги аҳолига уйга хизмат кўрсатиш кўрсаткичи:

Уйда терапевтик беморларга қатновлар сони Х 100
Х= -- =
Поликлиникага жами қатновлар сони

15.Диагнозларни фарқ қилиш салмоғи:

Поликлиникадан шифохонага юборилган беморлар
диагнозлари ўртасида фарқлар сони Х 100
Х= -- =
Шифохонанинг жами ётган беморлар сони

16. Поликлиникага қатновлар динамикаси
Жорий йилда поликлиникага қатновлар сони Х 100
Х=--=
Ўтган йилги поликлиникага қатновлар сони

17. Поликлиникага қишлоқ аҳолисининиг қатновларини хисобга олиш кўрсаткичи.
Поликлиника врачларига йил давомида қатнаган
қишлоқ аҳолиси қатновлари сони Х 100
Х=---=
Поликлиникадаги барча врачларга қатновлар сони

18.Мутахассислик бўйича қатновларни таркибий кўрсаткичи

Муайъян мутахассислик бўйича қатновлар сони Х 100
Х=--=
Поликлиникадаги барча мутахассисларга қатновлар сони

19.Поликлиника фаолияти доирасидаги аҳоли қатновининг салмоғи

Поликлиника фаолияти доирасидаги аҳоли қатнови сони Х 100
Х=---=
Поликлиникадаги врачларига ҳамма қатновлар сони

20.Ўрта тиббиёт ходими томонидан мустақил қабул кўрсаткич

Мустақил қабулда ўтирган ўрта тиббиёт ходимига қатновлар сони Х 100

Х=--=

Мустақил қабулдаги врачлар ва ўрта тиббиёт ходимларига қатновлар сони

21.Умумий ўлим кўрсаткичи

Йил давомида жами ўлган сони Х 1000

Х=--

Аҳоли сони

22.Бир неча ойлик ўлим кўрсаткичи

Олинган ойларда ўлганлар сони Х 1000 Х 12

Х=--

Аҳоли сони Х хисоботга олинган ойлар сони

23.Катталар ўлим кўрсаткичи

Йил давомида катталар ўртасида ўлганлар сони Х 1000

Х=--

Катта ёшдаги аҳоли сони

2 боб. Аҳоли касалланишини ва ногиронлигини ўрганиш.

Аҳоли орасида касалланишларни ўрганишнинг бошланғич ва асосий манбаларидан бири беморларни **даволаш - профилактика муассасаларига** тиббий ёрдам олиш мақсадидаги **мурожаати** ҳисобланади.

Умумий касалланишлар ҳақидаги маълумот барча касалланишларни жорий рўйхатга олишга асосланган.

Ҳар бир касаллик бўйича жорий йилдаги бирламчи мурожатлар кузатув бирлиги сифатида қабул қилинади. Аҳоли даволаш профилактика муассасаларига (ДПМ) фақат касалликлар туфайлигина мурожаат қилмасдан, балки айрим бошқа холларда ҳам мурожаат этиши мумкин, масалан: кўрикдан ёки текширишдан ўтиш мақсадида (айрим ишларга кираётган, “ҳайдовчилик” хайъатига, лабаратор таҳлиллар топшириш, профилактик эмлаш, ҳомиладорликни кузатиш, генетик консультация ва б.қ.). Шунинг учун ҳам **мурожаатлар** бўйича касаланишларни қайд этишда, ушбу календарь йилида тегишли тиббиёт ҳужжатларга касалланишлар биринчи бор қайд этилган ҳолат тушинилади. Кейинги мурожаатларни “**қатновлар**” деб тушуниш лозим, чунки ДПМга бемор биринчи бор мурожаат этганда касаллик қайд этилгандан сўнг у шифокорга ушбу касаллик бўйича бир неча бор қатнаши мумкин.

ДПМга беморларнинг жорий йилда биринчи бор мурожаатлари даврида аниқланган, олдин ҳеч қаерда қайд этилмаган янги касалликларини

жамлаб интенсив кўсаткичлар ҳисобланса у **бирламчи касалланиш кўрсаткичи** деб аталади.

Бирламчи сурункали касаллик бўйича бемор йил мобайнида даволаш-профилактика муассасаларига бир неча марта мурожат қилишидан қатъий назар, кузатув бирлиги қилиб беморнинг биринчи мурожаати ҳисобга олинади. Ушбу касалликни қайталаниши натижасида жорий йилдаги такрорий мурожаатлар касалланишларга қўшилмайди. Бемор ўткир касалликлар билан йил давомида бир неча бор касалланиши мумкин, бундай ҳолларда у ҳар доим янги касаллик сифатида кайд этилади.

Бирламчи касалланишлардан ташқари аҳоли орасида тарқалган барча касалликлар **умумий касалликлар** ҳам ўрганилади. Бунинг учун жорий йилда биринчи бор қайд этилган касалликлар сонига, сурункали касалликлар ўтган йилларда қайд этилган бўлсада, бемор жорий йилда ушбу касаллик бўйича тиббий ёрдам олиш учун ДПУ га мурожаат этса, юқорида қайд этилган сурункали касаллик хам умумий касалликлар сонига қўшилади. Ушбу йиғиндидан ҳисобланган интенсив кўрсаткичларга **умумий касалланиш**, ёки **тарқалганлик кўрсаткичи (prevalence**) деб аталади. Бир неча йиллар давомида (уч, беш йил) қайд этилган бирламчи касалланишлар ҳолларини – **йиғма касалланишлар** деб аталади.

Чизма 3

Аҳоли орасида таркалган касалликларни ўрганиш схемаси

Касалликлар ҳақида маълумотлар тўплашнинг асосий манбалари	Касалланиш турлари
1.Аҳолининг тиббий муассасаларга мурожаати	Бирламчи касалланиш Умумий касалланиш Юқумлик касаллик билан касаланиш Муҳим ноэпидемик касалликлар билан касалланиш Меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотишга олиб келадиган касалликлар Муҳим шифохонада ётган беморларнинг касалланишлари Ногиронлик
2.Тиббий кўрик маълумотлари	Тиббий кўрик натижасида топилган касалликлар билан касалланиш
3.Ўлим сабабларини ўрганишдан олинган маълумотлар	Ўлим сабаб бўлган касалликлар билан касалланиш.

Аҳолини даволаш-профилактика муассасаларига мурожаати натижасида ўрганилган касалланишларни таҳлил қилинганда, маълумотларнинг тўлиқлигига таъсир этувчи омилларни албатта инобатга олиш керак: тиббий ёрдамнинг яқинлиги, врачлар билан таъминланганлик, аҳоли яшаш жойида ихтисослашган тиббиёт муассасаларига мурожаати, аҳолининг санитария маданиятининг даражаси, уларнинг ўз соғлигига муносабати (енгил кечувчи касалликлар буйича мурожаати) ва бошкалар.

Умумий касалланишларни ўрганишнинг асосий манбаъларидан бири, аҳоли орасида ўтказиладиган профилактик ва мақсадли тиббий кўриклар ҳамда диспансер кузатувларидир. Бу усул орқали яширин кечувчи, олдиндан маълум бўлмаган ёки аҳолини фаол равишда тиббий ёрдам олиш учун мурожаат этишга мажбур қилмаган сурункали касалликлар аниқланади.
Тиббий кўриклар олдинга қўйилган мақсад, вазифа ва қўлланилаётган ташкилий технология турига қараб олдиндан, даврий ва мақсадли бўлиши мумкин. **Олдиндан ўтказиладиган тиббий кўрик.** Касбий ва ўқишга бўлган талаблардан келиб чиққан ҳолда ишга ва ўқишга кираётганда, ҳамда ўқиш жараёнида ва иш шароитидаги касб билан боғлиқ зарарли омиллар туфайли қайталаниладиган, ривожланадиган, авж оладиган касалликларни аниқлашда қўлланилади.

Даврий тиббий кўрикларнинг мақсади зарарли шароитлар туфайли пайдо бўладиган касбий касалликларни барвақт аниқлаш, ишчилар саломатлигини динамик кузатиш зарарли шароит ва хавфли моддалар, бор иш шароитида ишлаш ман этиладиган (профилактик, даволаш ва бошқа тадбирларни ўтказишни талаб этадиган) умумий касалликларни аниқлашдан иборат.

Тиббий кўрик ўтказиладиган шахслар континггентига кўра олдиндан ва даврий ўтказиладиган тиббий кўрикларнинг 3 хил тури мавжуд:

- Касбга оид зарарли шароитда ишловчи муассаса, ташкилотларнинг ишчилари орасида тиббий кўрик ўтказиш.
- Касбий фаолияти туфайли аҳоли орасида касалликларни тарқалишига сабаб бўлувчи шахсларда тиббий кўрик ўтказиш (умумий овқатланиш, болалар ва айрим коммунал хўжалик муассасалари ишчилари)
- Барча ёшдаги болалар, ўсмирлар, ўрта махсус ўқув юртлари, ўқувчилари талабалар ўртасида тиббий кўрик ўтказиш.

Мақсадли тиббий кўриклар одатда ижтимоий аҳамиятга эга касалликларни барвақт формаларини аниқлаш (хавфли ўсмалар, сил, қанд касаллиги ва ҳ.к.) мақсадида турли уюшган ва уюшмаган аҳоли орасида ўтказилади.

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш Вазирлиги томонидан ишлаб чиқаришда олдиндан ва даврий ўтказиладиган тиббий кўрикларни ўтказиш қоидалари белгилаб қўйилган. Тиббий кўриклар ўтқазиш ва уларни ўтказиш муддатлари ишдаги хавфли моддалар, нохуш ишлаб чиқариш омиллар рўйхати тузилган ва уларга боғлиқ ҳолда тиббий кўрикларни ўтказиш муддатлари белгиланган. Кўрикларни ўтказиш муддати таъсир этувчи омилларнинг хавф даражасига боғлиқ. Соғлиқни сақлаш Вазирлиги

томонидан кўрикда иштирок этувчи мутахассис – врачлар сони, лобаратор ва функционал текширувлар рўйхати ишга олмаслик бўйича тиббий кўрсатмалар рўйхати аниқланган.

Соғлиқни сақлаш амалиётида бошқа тиббий кўрик турлари ҳам мавжуд – бир марталик комплекс тиббий кўрик – хусусий автомобил шофёрлари.

Кам маблағ сарфлаган ҳолда, аҳолининг кўпгина қисмини профилактик кўрик билан қамраб олиш орқали кўпгина тестлар ёрдамида текшириш усуллари ҳам мавжуд. Тиббий кўрикнинг бундай ташкилий шакллари “скрининг” деб номланади. “Скрининг” сўзи инглизчадан “тушириб қолдириш, ажратиб олиш” маъноларини англатади.

Скрининг касалликга гумон қилинган ёки касалликнинг бошланғич белгилари мавжуд бўлган шахсларни аниқлаш ва аҳолини ёппасига текшириш усулидир.

Скринингнинг асосий мақсади – аниқ олинган касаллик бўйича юқори хавф гуруҳини шакллантириш, чуқур текшириш, тор соҳа мутахассислари консультациясини ўтказишни талаб этувчи шахсларни бирламчи ажратиб олишдан иборат. Бу текшириш усули бошқа тиббий кўрикларга нисбатан тежамлироқ.

Скринингнинг икки тури мавжуд: бир соҳали ва кўп соҳали скрининг.

Бир соҳали (мақсадли) скрининг – алоҳида касалликни мақсадли аниқлаш учун тиббий – ташкилий тадбиркор тизимини ўтказиш.

Кўп соҳали (кўп мақсадли) скрининг – бир қатор касалликларни аниқлаш учун тиббий ташкилий тадбирлар тизимини ўтказиш иккала скрининг тури ҳам бир неча босқичдан иборат бўлиши мумкин – кўп босқичли скрининг.

Умумий касалланишларни ўрганишнинг асосий манбаларидан бири, аҳоли орасида ўтказиладиган профилактик ва мақсадли тиббий кўриклар ҳамда диспансер кузатувларидир. Бу усул орқали яширин кечувчи олдиндан ноъмаълум бўлмаган ёки аҳолини фаол равишда тиббий ёрдам олиш учун мурожаат этишга мажбур қилмаган сурункали касалликлар аниқланади. Кўрик маълумотлари, аҳолининг мурожаати натижасида олинган маълумотлар билан қўшилиб касаллик ҳақида материалларни янада тўлдиради, уларга бирмунча аниқликлар киритади ва аҳолининг умумий касалланишларини янада тўлароқ ёритишга ёрдам беради.

Аҳоли орасида тиббий кўрик ўтказиш натижасида аниқланган касалликлар ҳақида ахборотлар олишни **“патологик зарарланиш”** ёки **“тиббий кўрикда аниқланган қўшимча касалланишлар”** номланади (**point - prevalence**).

Айрим касалликларни қанча тарқалганлигини ўрганишлар ўлим сабаблари статистикаси ҳам катта аҳамиятга эга, чунки айрим ҳолларда қўққисдан ўлим натижасида, паталогоанатомлар беморнинг ҳаёти давомида қайд этилмаган, янги касалликларни аниқлайди, улар ўз навбатида, касалланишлар ҳақидаги маълумотни янада тўлдиради.

Аҳолининг мурожатлари, тиббий кўрик натижасида олинган, ўлим сабабларини таҳлил этиш орқали олинган маълумотлар алоҳида - алоҳида

ўрганилганда касалланишларга комплекс баҳо бериш қийин. Шунинг учун ҳам касалланишларга ҳар томонлама тўлиқ характеристика бериш учун **“ҳаққоний” (чин) касалланиш кўрсаткичи** ҳисобланади – ушбу кўрсаткич – мурожатлар бўйича аниқланган касалланишларга, тиббий кўрикда биринчи бор аниқланган касалликлар, ўлим сабаблари ҳақидаги маълумотларга (ушбу касалликлар олдин соғлиқни сақлаш ташкилотлари томонидан қайд этилмаган) асосланган кўрсаткичларнинг йиғиндисидан иборат.

Ҳаққоний касалланиш кўрсаткичини айсбергга қиёслаш мумкин, сув юзасида мурожаатлар орқали аниқланган касалликлар, сув остида эса тиббий кўрик ва ўлим сабабларини таҳлил этиш орқали аниқланган касалликлар ётади. Касалланишлар ҳақидаги кўп йиллик тадқиқотлар ҳамда хусусий тадқиқотларимиз натижаларидан келиб чиқиб касалланишларни ўрганишларни қуйидаги (чизма 3) таснифини келтириш мумкин.

Катта шахарларда умумий касалланишлар ҳакида ҳар томонлама тўлиқ маълумот йиғилш бир мунча қийин, чунки аҳоли тиббий ёрдам олиш мақсадида доимий яшаш жойидаги поликлиникадан ташқари бошқа профилактика даволаш муассасаларига мурожаат этиши мумкин (ТСК, ихтисослаштирилган тиббий марказлар).

Шунинг учун ҳозирги пайтда аҳолининг умумий касалланиши ҳақида ҳар томанлама тўлиқ ва аниқ маълумот олиш учун махсус кузатувлар олиб борилади. Бирламчи материал йигиш ва уни ҳисоблаш усулларидан катъий назар умумий касалланишларни ўрганиш натижасида аҳоли орасида тарқалган касалликларнинг структураси, тарқалиш даражаси ва уларнинг динамикаси ҳақида маълумотлар олинади.

Аҳолининг умумий касалланишлари ҳақидаги маълумотлардан фойдаланган ҳолда қуйидаги статистик кўрсаткичлар келтирилиб чикарилади:

ПРОФИЛАКТИК ИШЛАРНИНГ КЎРСАТКИЧЛАРИ:

24.Даврий профилактик кўрув билан қамров % хисобида:

$$X = \frac{\text{Амалда тиббий кўрикдан ўтганлар сони} \times 100}{\text{Профилактик кўрикдан ўтиши керак бўлганлар сони.}} =$$

25.Тиббий кўрикда касалликни аниқлаш даражаси % хисобида:

$$X = \frac{\text{Кўрув пайтида аниқланган касалликлар сони} \times 100}{\text{Жами кўрилган шахслар сони}} =$$

26.Профилактик кўрикларни салмоғи:

Муайян бир хажмлик проф-тик кўрик учун қатновлар сони X 100
X= -- =
Ушбу поликлиникага хамма қатновлар сони

27.Максадли профилактик кўрувлар салмоғи:

Текширилган ишчилар (чорвадор, ўқитувчилар) сони X 100
X= --- =
Муассасадаги ишчилар сони

28.У ёки бу касаллик бўйича аҳолини профилактик билан қамров кўрсаткичи:

Хизмат кўрсатиш худудидан сил касаллиги
(ёки эндокрин касаллиги) га текширилган шахслар X 100 сони
X= --- =
Хизмат кўрсатиш худудидаги ўртача аҳоли сони

29.Максадли профилактик кўрикда силга текширув бўйича флюрография, туберкулин синамаларини қўллаш кўрсаткичи

Флюрография, туберкулин синамалари билан
текширилган шахслар сони X 100 сони
X= --- =
Сил касаллигини эрта аниқлаш максадида кўрилган шахслар сони

30.Муайян касаллик бўйича касалликни аниқлаш кўрсаткичи
Муайян касаллик бўйича текширувда аниқланган шахслар
сони X 100 сони
X= --- =
Муайян касаллика текширилган шахслар сони

31.Касалланиш кўрсаткичи
Ҳаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган
касаллар сони X 1000
X= --- =
Ўртача йиллик аҳоли сони

32.Касалланганлик кўрсаткичи
Ҳаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган
касаллар сони ва + (-) стат талон билан аниқланган
сурункали касаллар сони X 1000

X= -- =

Ўртача йиллик аҳоли сони

33.Умумий касалланиш

Ҳаётида биринчи марта (+) стат талон билан аниқланган касаллар сони + (-) стат талон билан аниқланган сурункали касаллар сони + ўлганлар сони X 1000

X= -- =

Ўртача йиллик аҳоли сони

34.Касалланишнинг айрим касалликлар бўйича таркибий кўрсаткичи

Хисобот йилида бирор касаллик билан ҳаётида биринчи марта аниқланган касаллар X 100

X= -- =

Хисобот йилида ҳаётида биринчи марта барча аниқланган касалларни умумий сони

35.Муайян сурункали касалликлар билан касалланиш кўрсаткичи

Муайян сурункали касаллик билан биринчи марта аниқланган касаллар сони X 100

X= -- =

Ўртача йиллик аҳоли сони

<u>3 боб. Жисмоний ривожланиш</u>

Жисмоний ривожланиш аҳоли саломатлигини асосий кўрсаткичларидан бири ҳисобланади. Жисмоний ривожланиш аҳоли саломатлигини бошқа кўрсаткичлари билан бир қаторда жамият соғлиғини характерлашда ижобий рол ўйновчи катталикдир. Аҳолининг жисмоний ривожланишига қараб, уларнинг турмуш даражаси, овқатланиши, дам олиши каби омиллар ҳақида фикр юритиш мумкин. Жисмоний ривожланиш кўп жиҳатдан биологик, ижтимоий - иқтисодий ва ташқи омилларга боғлиқ.

Охирги пайтларда мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатларининг ҳар хил минтақаларида ва ҳар хил миллатлар орасида жисмоний ривожланишни ўрганишга катта аҳамият берилмоқда. Аҳоли ёш гуруҳлари ичида энг муҳими болаларнинг жисмоний ривожланишини ўрганиш. Чунки бу ёшдаги жисмоний ривожланиш, бошқа ёшдагиларнинг жисмоний ривожланишини, уларнинг саломатлигини кўрсатувчи ўзига хос барометр ҳисобланади.

Тана узунлиги (катталарда тик турган ҳолда, бир ёшгача болаларда – ётқизилган ҳолда), тана вазни, кўкрак айланаси (бир ёшгача болаларда – калла айланаси) жисмоний ривожланишнинг асосий белгилари, ўтирган

ҳолдаги тана узунлиги, чаноқ, елка айланаси, оёқларнинг узунлиги – қўшимча белгилари ҳисобланади.

Бундан ташқари физиометрик белгилар: ўпканинг ҳаётий ҳажми (спирометрия), қўл бармоқлари мушагининг кучи (динамометрия). Ташқи белгилар: (соматометрик) гавда тутиш ҳолати, кўкрак қафасининг тузилиши, оёқ, товонлар мускулларининг тараққий этганлик даражаси, тери ости ёғ қопламалари, иккиламчи жинсий белгилар, пульс, қон босими ҳам эътиборга олинади.

Одамларнинг жисмоний ривожланишини кузатиш ва назорат қилиш улар туғилган даврдан, туғруқхонадан бошланади. Бундай кузатиш болалар поликлиникаларида, мактабгача (ясли, боғча) болалар муассасаларида давом эттирилади. Мактаб ёшидаги болалар, ўсмирларда – ўсмирлар ва мактаб, лицей болалари врачлари томонидан уларнинг жисмоний ривожланиши назорат этилиб борилади ва олинган маълумотлар болалар ва ўсмирлар саломатлик паспортига (болаларнинг ривожланиш тарихига) ёзилади. Катта ёшдаги аҳолининг жисмоний ривожланиши аскарликка чақирув даврида, ҳарбий хизмат даврида, ҳамда талабалар, спортчилар соғлигини назорат қилишда кузатиб борилади. Ундан ташқари ишчи-хизматчиларнинг ҳар хил гуруҳлари орасида комплекс тиббий кўрик ўтказиш пайтида уларнинг жисмоний ривожланиши ўрганилади.

Аҳолининг жисмоний ривожланишини ўрганишдан асосий мақсад уларнинг катталикларини ва улардаги ўзгаришларни ўрганиш:

Аҳолининг ҳар хил ёш – жинс гуруҳлари орсида уларнинг жисмоний ривожланишини, унинг ўзгаришларини ва асосий қонуниятларини ўрганиш.

Бир коллективнинг ўзида уларнинг саломатлигини, жисмоний ривожланишини динамикада ўрганиш ва унинг қонуниятларини аниқлаш, уларнинг саломатлигини яхшилаш борасида чора-тадбирлар белгилаш.

Аҳолининг ҳар хил климато – географик, этник, ёш-жинс гурухлари, айниқса болалар орасида жисмоний ривожланишнинг стандартларини ишлаб чиқиш.

Болалар орасида ўтказилаётган соғломлаштириш чора тадбирларини баҳолашдан иборат.

Жисмоний ривожланиш сифат жиҳатдан бир хил бўлган аҳоли гурухлари орасида тиббиёт муассасалари томонидан ёки илмий тадқиқот институтларининг илмий ходимлари томонидан махсус тузилган дастур орқали ўрганилиши керак.

Жисмоний ривожланишни таҳлил қилиш ва баҳолаш умумлаштирувчи (генераллаштирувчи) ва хусусийлаштирувчи (индивидуаллаштирувчи) усуллар орқали олиб борилади.

Умумийлаштирувчи усулда – ҳар қайси ёш – жинси гуруҳида алоҳида олинган болаларнинииг антропометрик белгилари ўлчаниб уларнинг йиғиндисидан ҳар бир ёш (жинс) гуруҳлари учун жисмоний ривожланишнинг ўртача қийматлари келтириб чиқарилади.

Хусусийлаштирувчи усулда – бир гуруҳ болаларнинг ҳар бирини ривожланиши маълум бир давр оралиғида динамикада (“узунасига”) кузатиб

борилади ва уларга асосан ёш-жинс гуруҳлари бўйича стандартлар ишлаб чиқилади.

Антропометрик ўлчашларни ўтказиш, олинган маълумотларни ҳисоблаш, аҳолини айрим гуруҳлари жисмоний ривожланиши ҳақида стандартлар тузиш Д.И. Арон ва А.Б. Ставицкая (“Болалар ва ўсмирларнинг жисмоний ривожланишини текшириш услублари”, 1959) томонидан ишлаб чиқилган усул асосида олиб борилади.

Мисол тариқасида Тошкент шаҳрида яшовчи бир ёшгача бўлган болаларнинг жисмоний ривожланишини келтирамиз (жалвал 9, 10).

Жадвал 9

Тошкент шаҳридаги чақалоқлар ва болаларнинг биринчи ёшидаги жисмоний ривожланиши, ўзбек ўғил болалар

Белги	Ёш, ой	N	M ± m	σ	V
Бўй, см	Чақалоқ	106	51.84 ± 0.22	2.31	4.0
	3	106	60.32 ± 0.23	2.32	3.84
	6	106	66.69 ± 0.19	1.94	2.91
	9	106	71.06 ± 0.19	1.94	2.73
	12	106	75.65 ± 0.19	1.96	2.59
Вазн,гр	Чақалоқ	106	3490 ± 47.47	489	14.0
	3	106	7776 ± 59.42	588	9.98
	6	106	5889 ± 57.08	612	7.88
	9	106	9152 ± 59.71	615	6.76
	12	106	10368 ±	495	4.92
Кўкрак	Чақалоқ	106	48.06		
айланаси,	3	106		1.59	3.83
см	6	106	41.43 ± 0.15	1.41	3.20
	9	106	44.65 ± 0.14	1.05	2.27
	12	106	46.19 ± 0.10	1.01	2.55
	Чақалоқ	106	48.06 ± 0.13		
Бош	3	106		1.52	3.73
айланаси,	6	106	40.74 ± 0.15	1.76	4.01
см	9	106	43.80 ± 0.17	1.16	2.56
	12	106	45.22 ± 0.11	1.11	2.37
			46.68 ± 0.11		

Жадвал 10

Тошкент шахридаги чақалоқлар ва болаларнинг биринчи ёшидаги жисмоний ривожланиши, ўзбек қиз болалар

Белги	Ёш, ой	N	M ± m	σ	V
Бўй, см	Чақалоқ	108	51.35 ± 0.18	1.90	3.71
	3	108	59.49 ± 0.21	2.14	3.59

	6	108	65.85 ± 0.21	2.20	3.34
	9	108	70.52 ± 0.21	2.18	3.0
	12	108	75.05 ± 0.26	2.75	3.0
Вазн,гр	Чақалоқ	108	3298 ± 40.38	420	12.73
	3	108	5728 ± 64.33	669	11.67
	6	108	7580 ± 68.65	714	9.41
	9	108	8975 ± 57.69	600	6.0
	12	108	10093 ±	606	6.0
Кўкрак	Чақалоқ	108	58.26		
айланаси,	3	108		1.53	3.30
см	6	108	41.25 ± 0.13	1.40	3.46
	9	108	44.11 ± 0.15	1.17	2.0
	12	108	46.04 ± 0.11	1.10	2.0
	Чақалоқ	108	47.63 ± 0.10		
Бош	3	108		1.30	3.20
айланаси,	6	108	40.21 ± 0.12	1.41	3.29
см	9	108	42.85 ± 0.13	1.17	2.0
	12	108	45.10 ± 0.11	1.05	2.0
			46.34 ± 0.10		

Жисмоний ривожланишларни кузатишдан олинган маълумотлар вариацион қаторлар ёки корреляцион панжара тузиш (ўртача қийматлар мавзусига қаранг) орқали ҳисобланади ва натижада ҳар бир антропометрик белги бўйича катталиклар олинади:

N – ҳар бир ёш-гуруҳлари бўйича кузатувлар сони

M – белгининг ўртача қиймати

m – ўртача арифметик қийматнинг ўртача хатолиги

v – Вариация коэффициенти

σ - ўртача квадратик оғиш

r – корреляция

m_r - корреляция коэффициентининг ўртача хатолиги

R_{Xly} - регрессия коэффициенти

σ_r - регрессиянинг ўртача квадратик оғиши (хусусий сигма)

Жадвалда келтирилган маълумотлар ҳар бир бола (индивидуал баҳо) ёки болалар гуруҳининг жисмоний ривожланишига баҳо бериш ва таҳлил қилиш учун стандарт сифатида хизмат қилади. Ҳар бир олинган антропометрик

катталикларни баҳолаш стандарт кўрсаткичлари билан уларнинг сигмалардаги оғишларини ҳисобга олган ҳолда таққосланишига асосланган.

Олинган натижалар қуйидагича баҳоланади:

Ўртача ривожланиш	М – 1σ дан, М + σ гача
Ўртадан юқори	М + 1σ дан, М + 2σ гача
Юқори	М + 2σ дан, М + 3σ гача
Ўртадан паст	М – 1σ дан, М – 2σ гача
Паст	М – 2σ дан, М – 3σ гача

Жисмоний ривожланишга регрессия шкаласи бўйича индивидуал баҳо бериш усули энг тўғри ва тўлиқ усуллардан ҳисобланади. Бу усулнинг устунлиги шундан иборатки, у белгиларнинг бир – бирига боғланган ҳолда жисмоний ривожланишга баҳо беради. Бундай баҳо бериш учун ҳар бир ёш-жинс гуруҳлари, тана узунлиги, вазн, кўкрак, бош айланаси бўйича махсус (жадвал 3) жадвал тузилади.

Жисмоний ривожланишга баҳо бериш учун тузилган стандартлар қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:

Стандартлар регионал бўлиши;

Кузатувлар сони (ҳар бир ёш-жинс гуруҳи бўйича) 100дан кам бўлмаслиги, яъни етарли бўлиши керак;

Кузатувлар сонидан: касал болалар, рахит, гипотрофия ва бошқа эндокрин касалликлар билан оғриган, осанкаси бузилган, ўз гуруҳига нисбатан бениҳоя кичик ёки катта антропометрик белгига эга бўлган болалар чиқариб юборилади;

Ўлчашлар, ҳисоблашлар ва олинган маълумотларни таҳлил қилишнинг умумий қабул қилинган текшириш усули қўлланилади;

Регионал стандартларга ҳар 5-6 йилда ўзгартиришлар киритилиши керак.

Жадвал 1

№ шахрида яшовчи болаларнинг жисмоний ривожланишига баҳо берувчи жадвал (бир ёшли).

Оғишларнинг сигма чегараси	**Ўғил болалар – 12 ойлик**				**Қиз болалар – 12 ойлик**			
	Бўй см	***Вазн гр***	***Кўкрак қафаси см***	***Бош айланаси, см***	***Бўй см***	***Вазн, гр***	***Кўкрак қафаси,см***	***Бош айланаси см***
Паст (М-1 σ ва ундан паст)	71	9759	47.18	45.98	69	9573	46.96	45.73
Ўрта паст	72	9890	47.37	46.13	70	9659	47.07	45.83
(М-1σ - М-2σ)	73	10021	47.56	46.28	71	9745	47.18	45.93
Ўртача	74	10152	47.75	46.43	72	9831	47.29	46.03
(М-1σ-М+1σ)	75	10283	47.94	46.58	73	9917	47.40	46.13

	76	10414	48.13	46.73	74	10003	47.51	46.23
	77	10545	48.32	46.83	75	10089	47.62	46.33
	78	10676	48.51	46.98	76	10175	47.73	46.43
Ўртадан юқори					77	10261	47.84	46.53
(M+1 σ -M+2 σ)					78	10347	47.95	46.63
Юқори	79	10807	48.70	47.13	79	10433	48.06	46.73
(M+2 σ ва ундан	80	10938	48.89	47.28	80	10519	48.17	46.83
юқори)	81	11068	49.08	47.43	81	10605	48.28	46.93
M								
σ								
$R_{y/x}$	75.65 1.96	10368	48.06	46.68	75.05	10093	47.63	46.34
σ_R		131	0.19	0.15	2.75	86	0.11	0.10
		420.8	1.26	1.06		551.5	1.04	1.00

Ҳозирги вақтда жисмоний ривожланишларга аҳоли саломатлигини асосий кўрсаткичларидан бири бўлишига қарамасдан, у махсус стратегик ҳисоботларга киритилмаган, шунинг учун ҳам уларни туманлар, шаҳарлар, вилоятлар орасида таққослаш имкониятига эга эмасмиз. Бунинг учун эса махсус илмий тадқиқот ишлари олиб борилиши керак. Вилоятлар, шаҳар ва қишлоқ болалари орасида махсус кузатишлар олиб бориш натижасида жисмоний ривожланишнинг илмий асосланган статдартларини тузиш ҳозирги куннинг долзарб вазифаларидан бири ҳисобланади.

Мамлакатимизда болаларга даволаш-профилактика ёрдамини ташкил этиш деганда - болалар тугилганидан бошлаб, то улар ўрта мактабни тугатгунга қадар узлуксиз малакали тиббий ёрдамни таъминлайдиган давлат тизими тушунилади.

Ушбу тизим барча асосий тиббий муассасаларнинг фаолиятларини мувофиқлаштирган ҳолда болаларга даволаш-профилактика ёрдамини ташкил этади: болалар поликлиникаси, болалар касалхонаси, мактабгача таълим, мактаб, академик лицей, санатория ва бошқа соғломлаштириш ҳамда таълим-тарбия муассасалари.

Илмий тадқиқотларнинг натижаси ўларoқ, ҳозирги кунда бизнинг республикамизда болаларни бешта салотлик гуруҳига бўлиш таклиф этилган:

1-гуруҳни - соғлом болалар ташкил этади.

2-гуруҳ - соғлом, аммо хавфли риск омилларга эга бўлган болалар. 3,4,5 гуруҳга - тегишли равишда касаллик жараёни компенсация, субкомпенсация ва декомпенсация ҳолатидаги бемор болалар.

1-гуруҳга кирувчи болалар - соғлом болаларни - профилактик кўрикдан ўтказиш муддатларига мос ҳолда кузатиб борилади.

Юқорида қайд этилганидек, бу гуруҳдаги болаларга одатда врач профилактик, соғломлаштириш ва тўғри тарбиялаш бўйича тадбирлар белгилайди.

2-гуруҳга - кирувчи касалликка чалиниши хавфи бўлган болалар врачнинг диққат эътиборли бўлишни талаб этади. Чунки ўз вақтида, мақсадли ўтказилган профилактик, даваолаш-соғломлаштириш тадбррлари уларда сурункали хасталикларни пайдо бўлишининг олдини олишда катта самара беради.

Ушбу гурухдаги болаларини динамик кузатишлар сони ва муддатини ҳар бир боланинг функционал ҳолати, резистентлиги, сурункали касалликларнинг пайдо бўлиши даражасига қараб индивидуал тартибда белгилайди. Айрим ҳолларда ушбу гурухдаги болаларда ихтисослашган даволаш-соғломлаштириш тадбирлари ҳам ўтказилади.

2,3,4 саломатлик гуруҳларини ташкил этган болалар педиатр ва тегишли мутахассисларда диспансер назорати остида бўлади ва улардаги мавжуд касалликлардан келиб чиққан ҳолда даволанадилар. Болаларни уларга дифференциялашган мақсадли ёрдам беришга имконият яратади. Педиатрия участкасидаги болаларни мактабгача таълим муассасаларига ва мактабга боришга тайёрлаш профилактик ишини муҳим бўлаги ҳисобланади. Ушбу тадбир 2 қисмдан, яъни умумий ва хусусий - махсус тайёргарлик қисмларидан иборат,

Умумий тайёрлаш - болаларни жсмоний, асаб-руҳий ривожланиши, саломатлигини сақлаган ҳолда оилада тарбиялашни тўғри ташкил этиш каби бир-бири билан узвий боУмумий тайёрлаш - болаларни жсмоний, асаб-руҳий ривожланиши, саломатлигини сақлаган ҳолда оилада тарбиялашни тўғри ташкил этиш каби бир-бири билан узвий боғлиқ бўлган тадбирларни систематик равишда ўтказишни ўз ичига олади.

Хусусий - махсус тайёргарлик қисми қуйидаги тадбирларни ўз ичига олади:

-болаларни мактабгача таълим муассасаларига тайёрлаш, уларни жисмонан тўғри тарбиялаш бўйича ҳар ойда ота-оналар орасида санитария - маорифи ишларини олиб бориш;

-участка педиатри ва бошқа врач-мутахассислар томонидан болаларни диспансеризация қилиш, лаборатория текширишдан ўтказиш;

-болаларни саломатлик гуруҳларига ва охирги ўтказилган диспансер кўриги натижаларига қараб уларни соғломлаштириш ва даволаш; носпецифик ҳимоя механизмини, иммунитетни оширишга қаратилган тадбирлар ўтказиш.

-болаларни мактабгача таълим муассасаларига боришдан 1-2 ой олдин улар орасида учрайдиган ўткир касалликларнинг (ЎРВИ ва грипп) олдини олиш бўйича профилактик тадбирлар ўтказиш.

Хужжатларни тўлғизиш: «Болаларнинг ривожланиш тарихига» ўтказилган соғломлаштириш, диспансеризация натижаларини қайд этиш; тегишли тавсияларни кўрсатган ҳолда болалар муассасалари учун кўчирма эпикриз тузиш;

-болаларни мактабгача тарбия муассасаларига қатнашдаги адаптацион даврини енгиллаштириш учун болалар поликлиникаси ва болалар муассасалари фаолиятини бир-бирига болаларни саломатлиги, уларни кун

тартибини жорий этиш, тарбиялаш каби масалаларга ўзаро ахборотлар беришни ташкил этиш орқали мувофиқлаштириш.

Участка педиатри мунтазам равишда тегишли график асосида болаларни эмлаш ишларини ташкил этади ва уни ўтказилишини доимий назорат қилади.

Болалар хасталанганда уларни ўз вақтида аниқлаш, даволаш, тегишли мутахассислар орқали консультациялар уюштириш орқали участка педиатри даволаш ишларини самарадорлигини ошириб боради.

Ўзбекистонда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги қонунга ҳамда «Кадрлар тайёрлаш Миллий Дастури»га мувофиқ ҳолда мактабгача таълим ва мактабларда чуқур ислоҳатлар ўткаизмоқда. Шу муносабат билан Халқ таълими ва соғлиқни сақлаш вазирлиги муассасалари ходимлари олдига мактабгача таълимни, мактаблар шароитида болаларни ўқитишни ҳар томонлама яхшилаш билан бир қторда жисмонан бақувват, ақлан етук, ҳар томонлама баркамол ёш авлодни тарбиялаш, уларнинг саломатлигини янада яхшилаш каби муҳим вазифалар қўйилган.

Ушбу вазифаларни амалга ошириш учун биринчи навбатда мактабгача таълим ва мактаблардаги педагогик ходимлар билан болалар поликлиникаси врачларининг фаолиятини узвийлигини янада кучайтириш лозим.

Болалар жамоаларида тиббий ёрдамни ташкил этиш, бошқариш ва назорат қилиш учун поликлиникада, болалар муассасалари, мактабларда ишловчи врачлар ва ҳамширалардан ташкил топган мактабгача таълим -мактаб бўлими ташкил этилади.

Мактабгача таълим - мактаб бўлимининг асосий вазифаси - болалар муассасаларида болаларнинг касалланишини камайтириш, соғлиғини сақлаш бўйича қуйидаги асосий вазифаларни амалга оширади:

мактабгача таълим муассасаларида, мактабга боришга тайёргарлик кўраётган болаларни текшириш ва улар орасида даволаш-соғломлаштириш тадбирларини ўтказиш;

ташқи муҳитни санитария-гигиеник ҳолати, кун тартибининг асосий компонентлари, айниқса, овқатланиш, жисмоний тарбия, чиниқтириш каби тартибларга амал қилинишни назорат қилиш.

болаларнинг соғлиғини мунтазам кузатиб бориш, соғлом болаларни режа асосида диспансер назоратидан ўтказиш;

тиббий кўрик даврида аниқланган бемор болаларни даволаш, фаол равишда диспансер кузатувини олиб бориш;

ўткир касалликларнинг олдини олиш буйича профилактик тадбирлар ўтказиш;

ота-оналар, тарбиячилар, педагоглар, техник хизматчилар ўтасида санитария-моарифи ишларини ташкил этиш;

ёзги соғломлаштириш тадбирларини ўтказиш;

мактабгача таълим муассасалари, мактаблар фаолияти, умуман олганда бўлим фаолиятини таҳлил этиш асосида соғломлаштириш тадбирларини ишлаб чиқиш.

Мактабгача таълим, мактабларда ишловчи врач ва ҳамширалар ишини назорат килиш мақсадида поликлиника бош врачи даврий равишда болалар муассасаларига ташриф буюради, ходимлар ҳисоботини эшитади.

Мактабларда жисмоний тарбияни тўгри ташкил этиганлиги, ўтказилаётганлиги устидан врач назорати ўрнатилади. Ушбу врач назорати қўйидагилардан иборат:

-Жисмоний машғулот дарсларида шуғулланиш учун гуруҳлар тузиш мақсадида болаларнинг жисмоний ривожланганлиги ва саломатлигинимунтазам кузатиб боради, спорт секциялари, туристик поход ва мусобақаларда қатнашиш учун рухсатнома беради.

-Жисмоний маданият дарслари, жисмоний тарбия орасидаги танафусслар, секция машгулотлари ва мусобақалар ўтказиш усулларива уларнинг мазмуни устидан врач - педагогик кузатишлар олиб боради.

-Жисмоний тарбия ва спорт машғулотлари ўтказиладиган жой ва уларнинг шароити устидан санитария-гигиеник назорат ўрнатади. Махсус гуруҳлар билан олиб бориладиган жисмоний машғулот дарсларини кузатиб боради.

-Жисмоний тарбия масалалари буйича санитария - маорифи ишларини олиб боради.

-Шикастланишларнинг, жароҳатланишларнинг олдини олиш ва унда биринчи ёрдам кўрсатиш.

Барча мактаб болалари жисмоний маданият дарсларини ўтиш учун 3 гуруҳга бўлинади: асосий, тайёрлов ва махсус гуруҳларга, Охирги пайтларда болалар орасида ҳар хил етишмовчиликлар борлигини ўз вақтида аниқлаш ва тиббий кўриклар самарадорлигини ошириш мақсадида педиатрияда оммавий диагностик скрининг тестларидан кенг фойдаланилмокда.

Мактаб болалари саломатлигини оммавий скрининг тестлар орқали назорат қилиш қуйидаги босқичлардан иборат:

босқич - скриннг текшириш (асосан ҳамшира ўтказади);

босқич - тест ёрдамида ажратиб олинган болаларни врач томонидан текшириш;

босқич - врач томонидан юборилган болаларни мутахассислар текширувидан ўтказиш.

Ушбу скрининг тестлари асосан ўрта тиббит ходимини болалар саломатлигини кузатиш борасидаги ролини оширади.

Врачлар ва тумахассислар вақтидан унумли фойдаланиш ва шу билан бир қаторда болалар саломатлигини бошланғич чекиниш даврида профилактика тадбирларини ўтказиш имконини беради.

6 ойликдан 5 ёшгача бўлган гўдаклар ва болаларга тавсия қилинадиган озиқ - овқат маҳсулотлари

Кўкрак сути 2 ёшгача бўлган ва ундан катта болалар учун озуқа моддаларининг асосий манбаидир. 6 ойлик бўлгач (180 кун), болангиз кўкрак сути билан бирга бошқа озука моддалари ва суюкликларга муҳтож бўлади. Ушбу саҳифада тавсия қилинадиган озиқ-овқат маҳсулотларига мисоллар

келтирилган. Кейинги саҳифаларда эса Фарзандингизни турли ёшда озиқлантириш даврийлиги ва усуллари бўйича тавсиялар келтирилган.
г Асосий озиқ - овқат маҳсулотлари Фарзандингизга қувват беради. Бундай маҳсулотларга бошоқлилар (гурунч, бугдой, маккажўхори, тариқ), илдизмевали ўсимликлар (картошка, сабзи) ва мевалар (олама, банан) киради.
' Асосий озиқ-овқат маҳсулотларидаги озуқа моддаларининг ўзи етарли эмас. Сиз болангизга шу билан бирга чорвачилик маҳсулотларини ва бошқа озуқа маҳсулотларини беришингиз лозим. Боланингиз рационида қуйидаги хилма хил маҳсулотлар бўлиши лозим:
> Чорвачилик маҳсулотлари: жигар, гўшт, товуқ, балиқ, тухум
> Сутли маҳсулотлар: пишлоқ, йогурт, творог (ва эмизилмайдиган болалар учун сут)
Жўкатлар ва сариқ тусли сабзовотлар: (карам, картошка, сабзи, қовоқ, шолгом).
> Мевалар: олма, шафтоли, ўриқ, банан, апельсин
> Дуккаклилар: ловия, мош -г - ,
> Ёғ ва мойлар: ўсимлик ёғи, сарёғ
' Фарзандингизни асосий озиқ-овқатлар билан бирга юқорида санаб ўтилган гуруҳларга кирувчи озиқ-овқат маҳсулотлари билан боқинг.

БЕШ ЁШГАЧА БЎЛГАН БОЛАЛАРНИНГ ЎСИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ

Ушбу ўқув курси ЖССТнинг овқатланиш Департаменти томонидан Женева шаҳрида ишлаб чиқилган (Швейцария). Ушбу ўқув курси Д.И. Ахмедова, Э.О. Шомансурова ва Р.К. Салиходжаева томонидан Ўзбекистон Республикаси учун мослаштирилган.
Ўқув курси соғлиқни сақлаш бирламчи бўғини ва болалар даволаш муассасаларининг тиббиёт ходимларини ўқитиш, хамда тиббиёт олий ва ўрта махсус таълим юртлари ва ТошВМОнинг укув дастурларига киритиш учун тавсия этилади
Ушбу қўлланма Осиё тараққиёт банки иштирокидаги "Аёллар ва болалар соғлиғини мустаҳкамлаш" лойиҳаси доирасида чоп этилди.

Махсус парвариш зарур бўладиган ҳолатлар

Фарзанд ўсиши ёки ривожланишига боғлиқ бирон бир хавотир туғилган такдирда Махсус парвариш талаб қилинадиган ҳолатларга қуйидагилар киради:
Агар бола ривожланишини эгри чизиғи муъёрий диапозондан ташқарида бўлса, бола вазнида етишмовчилик ёки ортикчалик борлигини англатиши мумкин. Бундай ҳолатларда озиқланишни коррекцияси ёки муъёрий ўсишни таъминлаш учун бошқа сабабларни (касаллик) бартараф этиш лозим. . Масалан, ўзгаришлар истеъмол қилинадиган озиқ-овқат маҳсулотларига,

овқатланиш тезлигига ёки миқдорига тааълукди бўлиши мумкин. Ёки, бола эҳтимол кўпроқ руҳий қўллаб-қувватлашга, рағбатлантиришга, ёхуд жисмоний фаолликка эҳтиёж сезаётган бўлиши мумкин, бу усуллар унга соғлом бўлишга ёрдам беради.

Агар бола танаси вазнида жиддий етишмаслик кузатилса, у тезкор равишда махсус парваришга муҳтож бўлади

Агар бола семизликдан азият чекаётган бўлса, у тиббий кўрикка ва махсус даволашга муҳтож.

Агар онада ўзи ОИТС билан касалланган бўлиши ҳақида гумони бўлса, у маслаҳат олиши ва тест синовидан ўтиши даркор.

Агарда ҳомиладор аёл ёки гўдакнинг онаси ўзида ОИТС вируси борлигини билса, у болани озиқлантириш бўйича қўллаш мумкин бўлган усуллар ҳақида маслаҳат олиши зарур.

Боланинг ёшига нисбатан уйкуси (М. Н. Куинжи, дан олинган)

Боланинг ёши	Уйку (соат)
7	Тунда 11+кундузи 1
8-9	11—10,5
10	10,5—10
11-12	10-9
13— 14	9,5—9
15	9—8,5
16	8,5—8

Мактаб таълимини гигиеник жихатдан ташкил этишда дарсларнинг сони катта ахамиятга эга. Амалдаги укув режаснга мувофик:

1—3-синфларда кунига 4- тадан, 4-синфда 4—5- тадан, 5—9-синфларда кунига 5—6- тадан, 10—11-синфларда 6- тадан дарс утиш кузда тутилади.

Танаффус - 10 дакикали танаффус дарсдан кейинги чарчокни боса олиши куп йиллик кузатувларда тажриба йули билан аникланган. 2- ёки 3-дарсдан кейинги катта танаффус 30 дакика давом этиши керак. Махаллий шароитларга караб, 2- ва 3-дарслардан кейин 20 дакика давом этадиган иккита катта танаффус булиши мумкин.

Харфлар ва унсурларининг муайян катта- кичиклиги

Укувчиларнинг укиш даври	Харф-ларнинг баланд-лиги (мм)	Асосий чизикларнинг йугонлиги (мм)	Бирлаштирувчи чизик-ларнинг йугонли-ги (мм)	Асосий чизик-лар орасидаги масо-фа(мм)
Бошлан-гич	3 дан кам	0,3 дан кам	0,15 дан	0,6 дан кам

синф	эмас	эмас	кам эмас	эмас
Кичик синф	2—2,5			
Урта синф	1,75 дан кам эмас	0,25 дан кам эмас	0,08 дан кам эмас	0,5 дан кам эмас
Юкори синф	1,5 дан кам эмас	0,25 дан кам эмас	0,08 дан кам эмас	0,5 дан кам эмас

3 боб. ВАҚТИНЧА МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТСИЗЛИКНИ ЭКСПЕРТИЗАСИ ВА КОРХОНА ХИЗМАТИГА ТААЪЛЛУҚЛИ КЎРСАТКИЧЛАР

Диккатингизга такдим килинаётган услубий кулланма тиббиёт тизимидаги мавжуд булган долзарб муаммоларни тугри ва сифатли ечимига каратилган. Ушбу муаммо билан тизимдаги, айникса, бирламчи бугиндаги фаолият курсатиб келаётган шифокорлар (УАШ) хамда ушбу касб эгаси буламан деган талабалар учун керакли методик хужжат деб биламиз.

Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 июлдаги 195-сон «Тиббий-меҳнат эксперт комиссиялари томонидан фуқароларни тиббий кўрикдан ўтказиш тартибини янада такомиллаштиришга, ногиронликни ва касбий меҳнатга лаёқат йўқотилиши даражасини аниқлашга йўналтирилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартибини белгилайди.

Биринчидан, Узбекистон Республикаси Вазирлар Махкамаси алохида ушбу муаммога диккатини каратган булиб, узининг Карори билан бежиздан тартибга солмаган. Бунинг билан нафакат мехнатга яроксизлик варакасини бериш, балки ушбу ходисаларни сабабларини аниклаш ва бартараф килиш киради. Негаки, меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси шахсни ишдан (ўқишдан) озод қилиш учун асос бўладиган ҳамда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик билан кечадиган касалланишнинг ҳисоби юритиладиган ҳужжат ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг 2015 йил 20 мартдаги 25-сон буйруғи билан тасдикланган йурикнома, Республика Саломатлик ва тиббий статистика институти ва Андижон Давлат тиббиёт институти «Жамоат саломатлиги» кафедраси ходимлари томонидан берилган тушунчалар бизнинг шифокор хамда талабаларимиз учун жуда керакли ва уз вактида чикарилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар булиб, уларни амалиётида ва укув жараёнида албатта доимий ва кенг кулланилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРИНИНГ БУЙРУҒИ
МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТСИЗЛИК ВАРАҚАЛАРИНИ БЕРИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДАГИ ЙЎРИҚНОМАНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА

(Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2015 й., 15-сон, 194-модда)

[Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2015 йил 17 апрелда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2667]

Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси ҳамда «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ буюраман:

1. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартиби тўғрисидаги йўриқнома иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур буйруқ расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Вазир А. АЛИМОВ ***Тошкент ш.,2015 йил 20 март, 25-сон***

ПРИКАЗ
МИНИСТРА ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ИНСТРУКЦИИ О ПОРЯДКЕ ВЫДАЧИ ЛИСТКОВ НЕТРУДОСПОСОБНОСТИ

[Зарегистрирован Министерством юстиции Республики Узбекистан 17 апреля 2015 г. Регистрационный № 2667]

Текст акта приводится на узбекском языке.

Министр А. АЛИМОВ ***г. Ташкент, 20 марта 2015 г., № 25***

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг 2015 йил 20 мартдаги 25-сон буйруғига ИЛОВА

Меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартиби тўғрисидаги
ЙЎРИҚНОМА

Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 2011 йил 1 июлдаги 195-сон «Тиббий-меҳнат эксперт комиссиялари томонидан фуқароларни тиббий кўрикдан ўтказиш тартибини янада такомиллаштиришга, ногиронликни ва касбий меҳнатга лаёқат йўқотилиши даражасини аниқлашга йўналтирилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартибини белгилайди.

1-боб. Умумий қоидалар

1. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси шахсни ишдан озод қилиш, вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси ёки ҳомиладорлик ва туғиш нафақаси тўлаш учун асос бўладиган ҳамда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик билан кечадиган касалланишнинг ҳисоби юритиладиган ҳужжат ҳисобланади.

Фуқароларнинг касаллиги, шикастланганлиги, ҳомиладорлиги, туққанлиги, оиланинг бетоб аъзосини парваришлаганлиги, протез қўйдирганлиги, санаторий-курортда даволанганлиги, шунингдек соғлиғи ҳолатига кўра бошқа ишга ўтказиш учун ва карантин туфайли меҳнатга вақтинча лаёқатсизлигини экспертиза қилиш натижаларига кўра аниқланган меҳнатга вақтинча лаёқатсизлиги меҳнатга лаёқатсизлик варақаси билан тасдиқланади.

2. Меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси шахсни ишдан (ўқишдан) озод қилиш учун асос бўладиган ҳамда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик билан кечадиган касалланишнинг ҳисоби юритиладиган ҳужжат ҳисобланади.

3. Қуйидагилар меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси билан тасдиқланади:

ўқувчи, талаба, магистрант, клиник ординатор ва катта илмий ходим-изланувчиларнинг ўқишга вақтинча лаёқатсизлиги;

алкоголга қарамлик натижасидаги касалликлар ва жароҳатлар, шунингдек мастлик натижасида олинган жароҳатлар;

ходимларни даврий профилактик тиббий кўрикдан ўтказилганлиги;

ҳарбий хизматга чақирилувчиларни амбулатория ёки стационар шароитда тиббий кўрикдан ўтказилганлиги;

касалликнинг келиб чиқиши касб билан боғлиқлигини аниқлаш юзасидан текширув ўтказилганлиги;

айбланувчи ёки судланувчининг суд ажрими билан тиббий муассасага жойлаштирилганлиги;

амбулатория шароитида ўн тўрт ёшга тўлмаган боланинг парваришга муҳтожлик даври ўн тўрт календарь кундан ошганлиги.

4. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари, қоида тариқасида, давлат соғлиқни сақлаш тизими, шу жумладан, вазирликлар, идоралар ва бошқа давлат ташкилотларига қарашли даволаш-профилактика муассасаларининг даволовчи шифокорлари томонидан берилади.

5. Соғлиқни сақлашнинг хусусий ва бошқа хил тизимларига тегишли даволаш-профилактика муассасалари меҳнатга вақтинча лаёқатсизликни экспертиза қилиш ёки тиббий-меҳнат экспертизаси бўйича етарли малакали ходимга эга бўлган тақдирда, меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари беришга ҳақли. Бунда соғлиқни сақлашнинг хусусий тизимидаги даволаш-профилактика муассасаси стационар шароитда фаолият юритаётган бўлиши зарур.

6. Қуйидаги муассасаларнинг шифокорлари меҳнатга лаёқатсизлик варақаси беришга ҳақли эмас:

тез тиббий ёрдам ва қон билан ишлаш хизмати;

шифохоналарнинг қабул бўлимлари;

суд-тиббий экспертиза муассасалари;

пансионат ва санаторий-курортлар, сил касалликлари санаториялари бундан мустасно;

физиотерапия, даволаш физкультураси ва спорт тиббиёти ихтисосликлари бўйича тиббий муассасалар.

7. Олис ҳудудлардаги даволаш профилактика муассасаларида битта даволовчи шифокор фаолият кўрсатган тақдирда, ушбу шифокор Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазири, Тошкент шаҳар Соғлиқни сақлаш бош бошқармаси ва вилоят соғлиқни сақлаш бошқармалари (бундан буён матнда соғлиқни сақлаш бошқармалари деб юритилади) бошлиқларининг буйруғига асосан бир ойгача бўлган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бериши мумкин.

8. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ишламайдиган шахсларга, иш ҳақи сақланмаган ҳолда меҳнат таътилида бўлган шахсларга (мазкур Йўриқноманинг 29-

банди учинчи хатбошисида назарда тутилган ҳоллардан ташқари) ва ҳарбий хизматчиларга берилмайди.

Меҳнат шартномаси Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 67-моддасида назарда тутилган ҳолларда бекор қилингандан, ҳарбий хизматчи муддатли ҳарбий хизмат сафидан бўшатилгандан кейин бир ой ичида меҳнатга вақтинча лаёқатсизлик вужудга келган бўлса, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

2-боб. Касаллик ва шикастланганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари бериш

9. Касаллик ва шикастланганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси меҳнатга лаёқатсиз шахс мурожаат қилган ёхуд даволанган даволаш-профилактика муассасаси томонидан меҳнатга лаёқатсизлик аниқланган кундан бошлаб берилади.

Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси ўтказиб юборилган кунларга берилмайди. Мазкур Йўриқноманинг 14-банди, 15-бандининг биринчи хатбошиси ҳамда 25-бандида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Иш куни ёки ўқиш тугаганидан сўнг мурожаат қилинганда меҳнатга лаёқатсизлик аниқланса, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси мурожаат қилинган куни, лекин иш ёки ўқишдан кейинги календарь кунидан озод этилган ҳолда расмийлаштирилади.

Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бемор шифокор томонидан шахсан кўрикдан ўтказилгандан сўнг меҳнатга лаёқатсизлик аниқланганда берилади. Ташхис клиник ва объектив маълумотлар (шикоятлар, объектив ҳолат) ҳамда лаборатор-инструментал текширувлар натижалари билан тасдиқланади ва тиббий ҳужжатларда қайд қилинади.

10. Амбулатория шароитида даволанишда даволовчи шифокор якка ўзи беш календарь кунигача меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бериш ҳуқуқига эга.

Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик беш календарь кунидан ошганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасининг муддати даволовчи шифокор ва бўлим мудири томонидан ҳар сафар ўн календарь кундан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилади.

11. Меҳнатга лаёқатли шахсларга текширув ва даво муолажалари ишдан (ўқишдан) бўш вақтларда амалга оширилади. Ушбу ҳолатда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси берилмайди.

Иш (ўқиш) вақтида айрим текширувни кечиктириб бўлмайдиган ҳолатларда ёки мураккаб текширувлар (эндоскопия, колоноскопия ва бошқалар) ўтказилганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси текширув ўтказилган кунга (кунларга) берилади.

12. Хизмат сафари, меҳнат таътили ва бошқа сабабларга кўра яшаш жойида бўлмаган шахсларга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бемор вақтинча бўлган жойдаги даволаш-профилактика муассасаси томонидан бош шифокор рухсати билан берилади. Беморнинг аҳволи яхшилангач, даволанганлиги тўғрисида амбулатор картасидан кўчирма берилган ҳолда доимий яшаш жойига юборилади.

13. Травматологик ва шошилинч тиббий ёрдам пунктлари, шунингдек вазирликлар, идоралар ва бошқа ташкилотлардаги тиббий врачлик пунктлари

шифокорлари уч календарь кунигача меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бериш ҳуқуқига эга. Ушбу шифокорлар томонидан берилган меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси ҳудудий ёки мазкур ташкилотга хизмат кўрсатувчи даволаш-профилактика муассасаси томонидан узайтирилиши мумкин.

14. Бемор тунги вақтда тиббий пунктдаги фельдшерга мурожаат қилганда, унга бирламчи тиббий ёрдам кўрсатилганлиги тўғрисида эркин шаклда маълумотнома берилади ва тегишли даволаш-профилактика муассасасига юборилади. Ушбу ҳолатда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик ҳолати аниқланганда, тегишли даволаш-профилактика муассасаси томонидан бемор тиббий пунктга мурожаат қилган кундан бошлаб меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси берилади.

15. Стационар ёки унинг қошидаги кундузги стационарда даволанган беморларга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси даволовчи шифокор ҳамда бўлим мудири томонидан даволанишнинг барча даври учун беморнинг шифохонадан чиқиш пайтида бир йўла берилади.

Стационар ёки унинг қошидаги кундузги стационарда даволанган беморнинг меҳнат қобилияти тикланмаган тақдирда даволовчи шифокор ҳамда бўлим мудири томонидан беморга ҳудудий ёки бошқа даволаш-профилактика муассасаларига мурожаат қилиши учун уч календарь кунидан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилган ва ёпилмаган ҳолда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси берилади.

Поликлиника қошидаги кундузги ҳамда уйдаги стационарда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик варақаси умумий асосда расмийлаштирилади.

16. Тез-тез ва узоқ касалланувчи беморларга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси даволаш-профилактика муассасаси бош шифокорининг буйруғи асосида бириктирилган шифокор томонидан берилади ва бу ҳақда ёзма равишда беморга ва унинг иш (ўқиш) жойига маълум қилинади. Бириктирилган шифокорнинг соҳасига тегишли бўлмаган касаллик аниқланганда, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси тегишли мутахассис билан биргаликда берилади (узайтирилади).

Бириктирилган шифокор ишда бўлмаганда беморга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси бошқа шифокор томонидан бўлим мудири ёки бош шифокор билан биргаликда берилади.

17. ОИТСга қарши курашиш марказлари ва сил, руҳий-асаб, наркология, тери-таносил касалликлари диспансерлари шифокорлари томонидан меҳнатга лаёқатсизлик варақалари вақтинча меҳнатга лаёқатсизликнинг барча даврига берилади.

ОИВ инфекцияси, сил, руҳий-асаб, наркология, тери-таносил касалликларига чалинган беморлар умумий йўналишдаги даволаш-профилактика муассасаларига мурожаат қилганда, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси уч календарь кунигача расмийлаштирилади ва ихтисослиги бўйича тегишли даволаш-профилактика муассасасига юборилади.

18. Йиллик асосий ва қўшимча таътиллар, ўқиш билан боғлиқ таътиллар ва ижодий таътиллар вақтида, шунингдек ишлайдиган пенсионерларнинг вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик даври учун меҳнатга лаёқатсизлик варақаси умумий асосларда берилади.

Ишдан ажралмаган ҳолда ўқиётган ёки ўқишдан бўш вақтда ишлаётган шахсларга бир вақтнинг ўзида меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ва таълим олаётган шахслар учун меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (095\х шакл) берилади.

19. Ўриндошлик асосида ишловчи ходимга ўриндошлик бўйича ишлайдиган иш жойига тақдим қилиши учун асосий иш жойига тақдим қилинадиган меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасининг даволаш-профилактика муассасаси бўлим мудири томонидан тасдиқланган нусхаси берилади.

20. Алкоголга қарамлик натижасида келиб чиқадиган касалликлар ва жароҳатларда, шунингдек беморнинг мастлиги натижасида олинган жароҳатларда мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (094\х шакл) расмийлаштирилади.

Жароҳат беморнинг мастлигига боғлиқ бўлмаган ҳолда олинганлиги (етказилганлиги) суднинг қонуний кучга кирган қарори билан тасдиқланганда мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (094\х шакл) меҳнатга лаёқатсизлик варақасига алмаштирилади.

Мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасининг (094\х шакл) амал қилиш даврида ўз хусусиятига кўра оғирроқ бошқа касаллик (миокард инфаркти, хавфли ўсма касаллиги, сил ва бошқалар) вужудга келганда, янги касаллик аниқланган кундан бошлаб меҳнатга лаёқатсизлик варақаси расмийлаштирилади.

21. Алкоголь маҳсулотларини истеъмол қилиш меҳнатга вақтинча лаёқатсизликнинг давом этишига сабаб бўлаётганлиги аниқланганда, меҳнатга лаёқатсизлик варақасининг «Тартибнинг бузилиши» сатрига тегишли ёзув киритилган ҳолда унинг муддати шу кундан бошлаб тўхтатилади ва беморга мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (094\х шакл) расмийлаштирилади.

22. Қуйидаги ҳолларда бемор тегишли тиббий-меҳнат эксперт комиссиясига (бундан буён матнда ТМЭК деб юритилади) юборилади:

айнан бир касаллик бўйича вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик даври узлуксиз тўрт ойни ташкил қилса, сил касаллиги бундан мустасно;

айнан бир касаллик бўйича вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик даври танаффус билан ўн икки ой мобайнида жами олти ойни ташкил қилса, сил касаллиги бундан мустасно;

сил касаллиги биринчи марта аниқланганда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик даври касаллик аниқланган кундан бошлаб камида ўн ойни ташкил қилса;

силга қарши курашиш муассасасида ҳисобда турган беморда асосий касаллик кучайган — вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик бошлангандан кейин меҳнатга лаёқатсизлик даври камида олти ойни ташкил қилса.

Ногиронлик белгилари аниқ кўриниб турган шахслар, шунингдек нохуш клиник прогнозли беморлар юқорида кўрсатиб ўтилган муддатлар ўтмасдан туриб ҳам тиббий-меҳнат эксперт комиссиясига юборилиши мумкин. Ушбу шахсларни тиббий кўрикдан ўтказишга қабул қилиш тўғрисидаги қарор ТМЭК раиси томонидан қабул қилинади.

23. Ишлайдиган ногиронларга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси касаллик узлуксиз кечганда икки ойгача, танаффус билан кечганда ўн икки ой мобайнида жами уч ойгача бўлган муддатга берилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 6 апрелдаги 170-сон «Чернобиль ҳалокатидан зиён кўрган Ўзбекистон Республикасида истиқомат қилувчи фуқароларни ижтимоий ҳимоялаш ҳақида»ги қарорига асосан, ишловчи Чернобиль АЭСдаги ҳалокат оқибатини бартараф этиш билан боғлиқ ҳолда ногирон бўлганларга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси узлуксиз тўрт ойгача, танаффус билан ўн икки ой мобайнида жами беш ойгача берилади.

24. Бемор ТМЭКга юборилганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасининг муддати бемор ТМЭКга юборилган кундан бошлаб тўхтатилади. Мазкур беморлар ҳужжатлари ТМЭКда қабул қилинган кундан бошлаб икки ҳафта муддатда тиббий кўрик ўтказилади.

ТМЭК томонидан ногиронлик белгиланмаган, лекин вақтинча меҳнатга лаёқатсиз деб топилган шахсларнинг меҳнатга лаёқатсизлик варақаси даволаш-профилактика муассасаси томонидан беморнинг ҳужжатлари ТМЭКда қабул қилинган кундан бошлаб унинг меҳнат қобилияти тиклангунга қадар, аммо икки ойдан ортиқ бўлмаган муддатга узайтирилади.

25. Чет элда вақтинча бўлган вақтда касалланганлик ёки чет элда даволанганлик тўғрисидаги ҳужжатларнинг давлат ёки рус тилидаги нотариал тасдиқланган таржимаси тақдим қилинганда, меҳнатга лаёқатсизликни тасдиқловчи асосларни инобатга олиб, беморнинг яшаш ёки иш жойидаги даволаш-профилактика муассасасининг врачлик маслаҳат комиссияси томонидан меҳнатга лаёқатсизлик варақаси расмийлаштирилади.

26. Ўзбекистон Республикасида ишлайдиган ёки ўқийдиган чет эл фуқароларига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси умумий асосда берилади. Ишламайдиган ёки ўқимайдиган чет эл фуқароларига тиббий хизмат кўрсатилганда, уларга даволаш-профилактика муассасаси раҳбари томонидан имзоланган ва муҳрланган касаллик тарихи ёки амбулатор картадан батафсил кўчирма берилади.

3-боб. Ҳомиладорлик ва туғиш бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақалари бериш

27. Ҳомиладорлик ва туғиш бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ҳомиладорликнинг ўттизинчи ҳафтасидан бошлаб ҳудудий амбулатор-поликлиникаларнинг, акушер-гинеколог (умумий амалиёт шифокори) томонидан бош шифокор ўринбосари билан биргаликда бир йўла бир юз йигирма олти календарь кунига берилади.

Туғиш қийин кечган ёки икки ва ундан ортиқ бола туғилган ҳолларда ҳомиладорлик ва туғиш таътилини узайтириш учун туғруқ муассасаси томонидан яна ўн тўрт календарь кунига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

28. Ҳомиладорликнинг ўттизинчи ҳафтасидан илгари туғиш ҳолатларида меҳнатга лаёқатсизлик варақаси туғруқ муассасаси томонидан бола туғилган кундан бошлаб қуйидаги муддатларга берилади:

бола тирик туғилганда — бир юз йигирма олти календарь кунга;

бола ўлик туғилган ёки туғруқ муассасасидан чиққунга қадар нобуд бўлганда — етмиш календарь кунга.

Ҳомиладорликнинг ўттизинчи ҳафтасидан кейин мурожаат қилинганда туғишга қадар неча кун қолганидан қатъи назар меҳнатга лаёқатсизлик варақаси мурожаат қилган кундан тўлиқ бир юз йигирма олти календарь кунига берилади.

29. Туғиш вақтида ёки туғишдан кейинги даврда она вафот этган кундан бошлаб, туғилган болани (болаларни) парвариш қилувчи шахсга, бола туғилган кунидан эътиборан эллик олти календарь куни, икки ёки ундан ортиқ бола туғилганда етмиш календарь кунигача ҳудудий амбулатор поликлиникаси томонидан меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

Бевосита туғруқ муассасаси ёки бошқа муассасадан янги туғилган болани фарзандликка олган ёки болага васий қилиб белгиланган шахсга бола фарзандликка олинган (васийлик белгиланган) кундан бошлаб бола туғилган кундан эътиборан эллик олти календарь кунгача, икки ёки ундан ортиқ бола асраб олинган тақдирда эса, етмиш календарь кунгача ҳудудий амбулатор поликлиника томонидан меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

туғилган кундан эътиборан эллик олти календарь кунигача, икки ёки ундан ортиқ бола асраб олинган (васийлик белгиланган) тақдирда эса, етмиш календарь кунигача ҳудудий амбулатор поликлиникаси томонидан меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

Бола икки ва уч ёшга тўлгунга қадар парваришлаш учун бериладиган таътил ёки иш ҳақи сақланмаган ҳолда қўшимча таътилда бўлган аёлларнинг такрорий ҳомиладорлиги учун меҳнатга лаёқатсизлик варақаси умумий асосда берилади.

30. Даволаш-профилактика муассасасида ҳомила сунъий туширилганда, шунингдек ҳомила тушганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси меҳнатга лаёқатсизликнинг бутун даврига берилади.

4-боб. Оиланинг бетоб аъзосини парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари бериш

31. Амбулатория шароитида парваришга муҳтож бўлган ўн тўрт ёшдан катта беморни парваришлаш учун етти календарь кунидан ошмаган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

Ушбу ҳолатда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси бемор билан бирга яшаш ёки яшамаслиги ҳамда меҳнат таътилида эканлигидан қатъи назар, беморнинг оила аъзолари ёки қариндошларидан бирига берилади.

32. Амбулатория шароитида парваришга муҳтож бўлган ўн тўрт ёшга етмаган бемор болани парваришлаш учун унинг онасига ўн тўрт календарь кунидан ошмаган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

Она бўлмаган ёки бетоб бўлганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси бемор билан бирга яшаш ёки яшамаслигидан қатъи назар, бошқа оила аъзоларига берилади.

33. Амбулатория шароитида ўн тўрт ёшга тўлмаган боланинг парваришга муҳтожлик даври ўн тўрт календарь кунидан ошганда бола соғайган ёки сурункали касалликнинг ремиссия даврига ўтганга қадар бемор болани парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) берилади.

Ушбу ҳолатда боланинг олдинги касаллигига боғлиқ бўлмаган янги касаллик юзага келса ёки оиланинг бошқа фарзанди касал бўлиб қолса, умумий асосларда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси расмийлаштирилади.

34. Бола стационарга юборилганда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки бемор болани парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси

(138\х шакл) бола стационарга қабул қилинган кундан ёпилади. Агарда бола стационардан чиққандан кейин унинг парваришга муҳтожлиги давом этса, стационарга қабул қилинган кунга қадар берилган меҳнатга лаёқатсизлик варақасининг кунлари чегирилган ҳолда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки бемор болани парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) берилади.

35. Оилада бир вақтнинг ўзида икки ва ундан ортиқ ўн тўрт ёшга тўлмаган бола касалликка чалинса, уларни амбулатория шароитида парвариш қилиш бўйича битта меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки бемор болани парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) берилади.

Оилада икки ва ундан ортиқ ўн тўрт ёшга тўлмаган бола навбатма-навбат касалликка чалинса, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки бемор болани парваришлаганлик бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) уларнинг ҳар бири бўйича алоҳида берилади.

Агар биринчи боланинг касаллиги даврида бошқа бола касалликка чалинса, кейинги болани парвариш қилиш бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақаси биринчи бола учун берилган меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёпилганидан кейин, ушбу варақа бўйича мос тушган кунлар чиқариб ташланган ҳолда берилади.

36. Она ёки унинг ўрнини босувчи шахс касал бўлганда ёки бошқа фарзанди билан стационарда бўлганда уч ёшга тўлмаган соғлом болани ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон болани парваришлаш учун қариндошларига ҳудудий поликлиникаси врачлик маслаҳат комиссияси томонидан она бўлмаган муддат учун бир йўла ўн тўрт кунгача меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

37. Мактабгача таълим муассасасида ёки олти ёшга тўлмаган болага ўрнатилган карантин даврида болага қараш учун ота-онасидан бирига ёки оиланинг бошқа аъзосига санитария-эпидемиология назорати маркази томонидан карантин белгиланган, лекин ўн тўрт календарь кунидан ошмаган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

38. Стационар шароитда уч ёшга тўлмаган болани парваришлаш учун қаровни таъминлайдиган шахсга даволашнинг барча даврига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

Стационарда даволаниш вақтида боланинг касаллиги оғир кечган ҳолларда даволовчи шифокор ҳамда бўлим мудирининг бемор бола қўшимча парваришга муҳтожлиги тўғрисидаги хулосасига асосан, ота-онасидан бирига ёки оиланинг бошқа аъзосига қаровни таъминлаш учун меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

ОИВ инфекциясини юқтирган боланинг ота-онасидан бирига ёки оиланинг бошқа аъзосига бола шифохонада ётган барча давр учун бир йўла меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

39. Оиланинг бетоб аъзосини парваришлаш бўйича меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ходим меҳнат таътилида бўлган даврда ҳам умумий асосда берилади.

5-боб. Протез қўйдирганлик учун меҳнатга лаёқатсизлик варақалари бериш

40. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигининг Ногиронларни реабилитация қилиш ва протезлаш миллий маркази, ногиронлар учун минтақавий реабилитация марказларида протез қўйдирган шахсларга беморнинг марказда бўлган барча даври учун меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

6-боб. Санаторий-курортда даволанганлик учун меҳнатга лаёқатсизлик варақалари бериш

41. 1941 — 1945 йиллардаги уруш қатнашчилари ва ногиронларига, собиқ байналминалчи жангчиларига, Чернобиль АЭС ҳалокати оқибатларини тугатишда қатнашган шахсларга, сил касаллиги билан оғриган беморларга, шунингдек даволаниш ва якка парваришга муҳтожлиги тўғрисида тиббий хулоса мавжуд бўлганда ўн олти ёшга тўлмаган ногирон болага ҳамроҳ бўлиб борадиган ишловчи ота-оналаридан бирига (васийга) врачлик маслаҳат комиссияси томонидан санаторий-курортда даволанишнинг барча даврига (бориш-келиш вақтини ҳисобга олган ҳолда) меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

42. Санаторий-курортда даволаниш даврида касаллик (жароҳат) туфайли вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик юзага келса, ушбу муассаса шифокорининг тавсияси асосида санаторий жойлашган ҳududдаги даволаш-профилактика муассасаси томонидан вақтинча лаёқатсизликнинг барча даврига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

7-боб. Соғлиғи ҳолатига кўра бошқа ишга ўтказиш учун меҳнатга лаёқатсизлик варақалари бериш

43. Сил касаллиги ёки касб касаллигига чалинганлиги сабабли меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотган шахс даволаниш тартибини бузмаган ҳолда бошқа ишни бажариш имконига эга бўлса, унга врачлик маслаҳат комиссияси томонидан Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 218-моддасига асосан икки ойдан ортиқ бўлмаган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

44. Чернобиль АЭС ҳалокатидан зиён кўрган меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотган шахс даволаниш тартибини бузмаган ҳолда бошқа ишни бажариш имконига эга бўлса, врачлик маслаҳат комиссияси томонидан беморнинг иш қобилияти тикланган ёки ногиронлик белгиланган кунгача бўлган муддатга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

8-боб. Карантинда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик варақалари бериш

45. Бажараётган ишининг хусусиятига кўра юқумли, паразитар касалликларни тарқатиш хавфини туғдирадиган шахслар ишдан четлаштирилиб, иш берувчи томонидан мумкин бўлган иш билан таъминланмаганда, даволаниш даврига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

46. Давлат санитария назоратини амалга ошираётган мансабдор шахс томонидан бажараётган ишининг хусусиятига кўра юқумли, паразитар касалликларни тарқатиш хавфини туғдирадиган шахсларни ишдан четлаштириш ёки атрофдагилар учун хавфли бўлган юқумли ва паразитар касаллик билан оғриган беморларни шифохонага ётқизиш талаб қилинганда даволовчи шифокор томонидан мазкур мансабдор шахс томонидан белгиланган муддат даврига меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилади.

47. Карантинда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги (бундан буён матнда Соғлиқни сақлаш вазирлиги деб юритилади) ёки Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги ва соғлиқни сақлаш бошқармаларининг рухсати асосида эпидемиолог ёки санитар врач томонидан берилиши мумкин.

9-боб. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ҳамда меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаларини расмийлаштириш

48. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари мазкур Йўриқноманинг 1-иловасига мувофиқ шаклда расмийлаштирилади.

Мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (094\х шакл) мазкур Йўриқноманинг 2-иловасига, таълим олаётган шахслар учун меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (095\х шакл) 3-иловасига, бемор болани парваришлаш учун меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) 4-иловасига мувофиқ шаклда расмийлаштирилади. Ушбу Йўриқноманинг 2-бандида назарда тутилган бошқа ҳолатлар бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари тиббий ҳужжатлар асосида эркин шаклда берилади.

49. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари паспорт ёки шахсни тасдиқловчи ҳужжат асосида, тузатиш ва қисқартиришларсиз, кўк ёки қора рангли ручкада расмийлаштирилади.

50. «Якуний ташхис» сатрида меҳнатга вақтинча лаёқатсизликка сабаб бўлувчи касаллик синдром ва симптомларсиз кўрсатилиши лозим.

Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси бланкасининг юқори ўнг қисмида «Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик бўйича ҳисобот» шаклининг сатр рақамига мос келадиган шифр қўйилади.

«Тартиб» сатрида бемор даволанаётган тегишли тартиб (амбулатор, стационар, санатор ва бошқа) кўрсатилади.

«Тартибнинг бузилиши» сатрида белгиланган тартиб бузилганлиги (қабулга белгиланган вақтда келмаслик, мастлик, ман этилган ишни бажариш, вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик даврида рухсатсиз бошқа жойга жўнаб кетиш ёки ишга чиқиш ва бошқалар) ҳақидаги маълумотлар, тартибнинг бузилишининг сабаби ва санаси қайд қилинади.

Меҳнатга вақтинча лаёқатсизлиги давом этаётган бемор шифокор томонидан белгиланган муддатда унинг қабулига келмаса, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси ўтказиб юборилган кунлар ҳисобга олинмаган ҳолда мурожаат қилган кундан узайтирилади.

Бемор шифокор қабулига келмаган кунларда унинг меҳнат қобилияти тикланган бўлса, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси у қабулга келган сана билан ёпилади.

51. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси даволаш-профилактика муассасаси бош шифокорининг рухсати билан берилган ҳолларда меҳнатга лаёқатсизлик варақаси расмийлаштирилган биринчи кундан «Бош шифокор имзоси» сатри бош шифокор томонидан имзоланади ва муҳрланади. Меҳнатга вақтинча лаёқатсизлик даври давом этганда «Давоми берилди» сатрида янги меҳнатга лаёқатсизлик варақасининг рақами ва серияси кўрсатилади, янги меҳнатга лаёқатсизлик варақасида эса «Давоми» деган сўзнинг таги чизиб қўйилади.

Меҳнатга лаёқатсизлик варақасида даволаш-профилактика муассасасининг муҳри икки марта: меҳнатга лаёқатсизлик варақаси очилганда юқори ўнг бурчагига, ёпилганда эса, пастки ўнг бурчагига қўйилади.

52. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси йўқолганда улар тақдим этиладиган ташкилотнинг сўровига асосан бош шифокор ёки бош шифокор ўринбосари рухсати билан унинг дубликати берилади. Дубликатда у берилган сана, юқори ўнг бурчагида «дубликат»

ёзуви кўрсатилади ҳамда шифокор, бўлим мудири томонидан имзоланиб, даволаш-профилактика муассасасининг муҳри билан тасдиқланади.

Дубликатнинг «Ишдан озод қилиш» сатрида меҳнатга лаёқатсизликнинг барча даври бир сатрда тўлдирилади.

53. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасининг реквизитлари боланинг ривожланиш тарихида, беморнинг касаллик тарихида ҳамда меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини рўйхатга олиш ва врачлик маслаҳат комиссияси хулосаларини қайд қилиш китобида қайд этилади.

10-боб. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари ва меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномалари бланкаларини тайёрлаш, тақсимлаш, ҳисобга олиш ва сақлаш

54. Меҳнатга лаёқатсизлик варақалари, мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (094\х шакл), таълим олаётган шахслар учун меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (095\х шакл) ва бемор болани парваришлаш учун меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномаси (138\х шакл) бланкалари (бундан буён матнда бланкалар деб юритилади) Соғлиқни сақлаш вазирлигининг буюртмаси бўйича тайёрланади.

Бланкаларни тайёрлашга сарфланадиган харажатлар (шу жумладан, соғлиқни сақлашнинг хусусий ва бошқа хил тизимлари, бошқа вазирлик ва идоралар тизимидаги даволаш-профилактика муассасалари учун) Соғлиқни сақлаш вазирлиги учун ажратиладиган бюджет маблағлари ҳисобидан қопланади.

Бланкалар Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирлиги ва соғлиқни сақлаш бошқармалари, вазирлик ва идоралар тизимидаги даволаш-профилактика муассасалари томонидан тақдим қилинган даволаш-профилактика муассасаларининг эҳтиёжи инобатга олинган талабномаси (кирим-чиқим ҳамда касалликлар бўйича ишлатилган бланка ҳисоботи) асосида бир йилда икки маротаба тарқатилади.

Бошқа вазирлик ва идоралар ўз тизимидаги даволаш-профилактика муассасалари эҳтиёжлари учун бланкаларни марказлашган ҳолда тўғридан-тўғри Соғлиқни сақлаш вазирлигидан олади.

Соғлиқни сақлашнинг хусусий ва бошқа хил тизимларидаги даволаш-профилактика муассасалари учун бланкалар Соғлиқни сақлаш вазирлигининг захираси ҳисобидан ажратилади.

Бланкалар қимматбаҳо почта жўнатмалари билан тарқатилади. Жўнатилган бланкаларнинг юк хатлари алоҳида буюртма хат — топширганлик тўғрисидаги хабарнома билан юборилади.

55. Бланкаларни тайёрлаш, тақсимлаш, ҳисобга олиш, сақлаш ва ҳисобини юритиш ишларини ташкил қилишга Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг биринчи ўринбосари, Қорақалпоғистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг биринчи ўринбосари, соғлиқни сақлаш бошқармалари бошлиқларининг биринчи ўринбосарлари, даволаш-профилактика муассасалари ҳамда тиббий хизматга эга бўлган тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарлари шахсан масъулдирлар.

56. Даволаш-профилактика муассасалари томонидан бланкаларнинг кирим ва чиқим ҳисоботлари олиб борилади ва бланкаларни ҳисобга олиш дафтарида қайд қилинади.

Бланкаларни ҳисобга олиш дафтари ип ўтказилиб тикилган, бетлари рақамланган, охирги бетида даволаш-профилактика муассасасининг номи, варақлар сони кўрсатилган ва жавобгар шахс томонидан имзоланиб, муҳрланган бўлиши лозим.

57. Даволаш-профилактика муассасалари шифокорлари (фельдшерлари) бланкаларнинг ишлатилганлиги тўғрисидаги ҳисоботни уларнинг корешокларини жавобгар шахсга топшириш йўли билан амалга оширади.

Расмийлаштирилган бланкаларнинг реквизитлари бланкаларни ҳисобга олиш дафтарида қайд қилинади.

Бемор томонидан олинмаган ёки расмийлаштиришда хатога йўл қўйилган бланкаларга «X» шаклида чизилиб, катта ҳарфлар билан «яроқсиз» ёки «бузилган» деб бекор қилинади ва жавобгар шахсга топширилади.

Расмийлаштирилган бланкаларнинг корешоклари, бемор томонидан олинмаган ёки расмийлаштиришда хатога йўл қўйилган бланкалар даволаш-профилактика муассасаларида 2 йил давомида сақланади ва даволаш-профилактика муассасаси раҳбарининг буйруғи асосида ёқиб юбориш йўли билан йўқотилади. Йўқотилганлик тўғрисидаги далолатнома 10 йил давомида сақланади.

Даволаш-профилактика муассасалари бланкалар йўқолган барча ҳоллар бўйича уларни бевосита етказиб берган ташкилотга хабар беришлари лозим.

58. Эркин шаклдаги маълумотномаларнинг берилиши тиббий ҳужжатларга асосланади ва унинг рақами, берилган санаси махсус журналда қайд қилинади.

11-боб. Шифокорларнинг жавобгарлиги ва уларнинг фаолияти устидан шикоят қилиш

59. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасини нотўғри расмийлаштирган, асоссиз берган ходимлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади.

60. Меҳнатга вақтинча лаёқатсизликни экспертиза қилишда қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши учун жавобгарлик даволаш-профилактика муассасалари раҳбарларига юклатилади.

61. Соғлиқни сақлаш вазирлиги барча даволаш профилактика муассасалари томонидан меҳнатга вақтинча лаёқатсизликни экспертиза қилишда қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши устидан назоратни амалга оширади.

62. Меҳнатга лаёқатсизлик варақаси ёки меҳнатга лаёқатсизлик маълумотномасини бериш масалалари бўйича шикоят қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда юқори турувчи ташкилот ёки суд томонидан кўриб чиқилади.

12-боб. Якуний қоида

63. Мазкур Йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳамда Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги билан келишилган.

Молия вазири Р. АЗИМОВ

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазири А. АБДУҲАКИМОВ

2015 йил 20 март
Меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартиби тўғрисидаги йўриқномага
1-ИЛОВА

(олд томони)

МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТСИЗЛИК ВАРАҚАСИ

Серияси ва рақами: ______________________

Нечанчи марта берилди: ______________________
(биринчи марта, давоми)

Берилган сана: ______________________

Меҳнатга лаёқатсиз фукаронинг Ф.И.О.: ______________________
____

Жинси: ______________________

Туғилган йили: ______________________

Иш жойи: ______________________

Дастлабки ташхис: ______________________

Якуний ташхис: ______________________
____

Шифокорнинг Ф.И.О.: ______________________
____

Ишдан озод этилган кунлар:
20__ йил «___» __________дан 20_ йил «___» ____________ гача

20__ йил «____» ______________________ дан ишга тушади.

Вараканинг давоми берилган сана: 20__ йил «___»____________

Давоми сифатида берилган вараканинг серияси ва рақами:
____

Беморнинг имзоси ________________

Қирқиш чизиги

МЕҲНАТГА ЛАЁҚАТСИЗЛИК ВАРАҚАСИ

20__ йил «___» __________ Серияси ва рақами: ______________ Нечанчи марта берилди: ______________________
(берилган сана) *(биринчи марта, давоми (вараканинг серияси ва рақами)*

Даволаш-профилактика муассасасининг номи ______________________

Даволаш-профилактика муассасасининг мухри

М.Ў.

Меҳнатга лаёқатсиз фукаронинг Ф.И.О.: ______________________

Жинси: ______________________ Ёши: ______________

Иш жойи: ______________________

Меҳнатга вактинча лаёқатсизликнинг сабаби (кераклисининг тагига чизилсин):
касаллик ва шикастланганлик (жумладан, байналмилал бурчни бажаришда орттирилган касалликлар, нурланиш касалликлари, Чернобиль АЭСдаги ҳалокати оқибатларини бартараф қилишда ишлаган; (кераклисининг тагига чизилсин); иш билан боғлиқ бўлган бахтсиз ҳодисалар (жумладан, ишлаб чиқаришда, ишга кетишда ва ишдан қайтишда, жамоат топшириқларини бажариш вақтида, ўз фукаролик бурчини бажаришда юз берган фалокатлар оқибатида орттирилган касалликлар); кундалик турмушда; касб туфайли; ҳомиладорлик ва туғиш; протез қўйдириш; санаторий-курортда даволаниш; соғлиғи ҳолатига кўра бошқа ишга ўтказиш; карантин туфайли; оиланинг бетоб аъзосини парвариш қилиш (беморнинг Ф.И.О., ёши, мактабгача таълим муассасаси ёки умумтаълим мактабининг сони кўрсатилсин) ______________________.
____

Ташхис ______________________ Якуний ташхис ______________________
______________________ ______________________
______________________ ______________________

Тартиб ________________ Тартибни бузганлиги тўғрисида қайдлар ______________________ Шифокор имзоси ______________
____

Бошқа шаҳардан келган беморга меҳнатга лаёқатсизлик варақаси бериш учун рухсат этилди: ______________________
20___ йил «____» ______________________ дан чиқишга рухсат этилди.
Бош шифокор (ВМК раиси) имзоси ________________
20___ йил «___» ______________________ дан 20___ йил «___» ______________________ гача вактинча бошқа ишга ўтказилсин.
20___ йил «___» ______________________ да ТМЭКга юборилади.
ВМК раиси (бош шифокор) имзоси ______________________
____
______________________да ТМЭК кўригидан ўтган
ТМЭК хулосаси: биринчи марта ёки қайта ногирон деб топилди: биринчи, иккинчи, учинчи гуруҳ ногирони деб белгиланди; ногирон деб топилмади, меҳнатга лаёқатсизлик варақаси чўзилди (тагига чизилсин).
ТМЭК раисининг имзоси ______________________ ТМЭК мухри

____

ИШДАН ОЗОД ҚИЛИШ

Қайси санадан (кун ва ой сўз билан)	Қайси санагача (кун ва ой сўз билан)	Шифокорнинг Ф.И.О.:	Шифокорнинг имзоси

20__ йил «___» ________________ дан ишга тушади. Шифокорнинг лавозими, Ф.И.О. имзоси: ______________________

Вараканинг давоми берилган сана: 20__ йил «___» ____________________.

(орқа томони)

Табелчи тўлдиради

(ташкилот, корхонанинг номи, цех, бўлим)

Иши: доимий, вақтинча, мавсумий (кераклисининг тагига чизилсин).
Меҳнатга лаёқатсизлиги чоғида жадвал бўйича дам олиш кунлари (санаси).

(касби, лавозими)

Табель рақами ______________________ Цех (бўлим) устаси ёки бошлиқнинг имзоси ______________________

Кадрлар бўлими тўлдиради

Меҳнатга лаёқатсизликка қадар узлуксиз иш стажи: ______________________

(ёзма ҳолда)

______________ йил ______________ ой ______________ кун

Қарамоғида 16 ёшга тўлмаган (ўқиса — 18 ёшгача) учта ёки ундан ортиқ боласи бор; 1941 — 1945 йиллардаги уруш ногирони: Чернобиль АЭСдаги ҳалокат оқибатларини бартараф этишда ишлаган; ҳеч кими йўқ (кераклисининг тагига чизилсин).

(масъул шахснинг лавозими, Ф.И.О. ва имзоси)

Муҳр

Ижтимоий суғурта вакили тўлдиради

Ижтимоий суғурта бўйича (вакил) ҳайъат қарори: 20___ йил «___» ______________________дан бошлаб ўрт. ______________________га вақтинча ишга яроқсизлиги, ҳомиладорлиги ва туғиши муносабати билан (кераклисининг тагига чизилсин)
Иш ҳақининг ______________________ % миқдорида нафақа белгиланади.
Н-1 формаси бўйича тузилган далолатнома ва ______________________
Ҳужжатлар бўйича ______________________ сабабли, ______________________ иш куни учун нафақа берилади.
Берилмайди (номи ёзилсин) ______________________ 20___ йил «___» ______________________
Ҳайъат раиси (вакили) ______________________

Корхона, муассасанинг бухгалтериясида (ҳисоб-китоб бўлимида) тўлдирилади

ИШ ҲАҚИ ТЎҒРИСИДА МАЪЛУМОТНОМА

Ойлар	Иш кунлари (соатлари) сони	Амалда олган жами иш ҳақи	Ўртача 1 кунлик иш ҳақи	Ўртача 1 ойлик иш ҳақи

Жами:

Ишлаб турган вақтида 20__ йил «____» ______________________ дан 20__ йил «____» ______________________ гача ______________ иш куни учун ______________________ сўм ҳақ олган.

НАФАҚА ТЎЛАНАДИ

Кунлар сони	Иш ҳақининг % ҳисобида нафақа тўланади	Нафақанинг кунлар бўйича миқдори	Бериладиган пул	Бошқа ишга ўтгандаги иш ҳақини ҳисобга олган ҳолда бериладиган пул

____

(берилган пул ёзма ҳолда ёзилсин) Бош (катта) бухгалтер имзоси ______________________

______________________ ойдан бошлаб ҳақ тўлаш қайдномасига киритилди.

Меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартиби тўғрисидаги йўриқномага

2-ИЛОВА

(Муассаса штампи)	094\х шакл
Мастлик ҳолати бўйича меҳнатга лаёқатсизлик МАЪЛУМОТНОМАСИ	
20___ йил «___» ______________	____________-сон
Фамилияси, исми____ Ёши _______________________ Жинси _____________________________________ Иш жойи ____	
	(ташкилот номи)
Ташхис ____ Якуний ташхис ____ Лаёқатсизлик тури ____	
	(касаллик, ишлаб чиқаришдаги, турмушдаги бахтсиз ҳодисалар)
Тартиб ____	
	(амбулатор ёки стационар)
Шифохонада бўлган даври	20___ йил «_____» ___________________ 20___ йил «_____» ________________дан 20___ йил «_____» ________________ гача
ТМЭКга йўлланган сана	20___ йил «_____» __________________
Шифокорнинг имзоси	__________
ТМЭК кўригидан ўтган сана	20___ йил «_____» ____________________
ТМЭК хулосаси	__________
Вақтинча бошқа ишга ўтказилсин	20___ йил «_____» ________________ дан 20___ йил «_____» ________________ гача
Бош шифокор имзоси	__________
ТМЭК раисининг имзоси ва ТМЭК муҳри	__________
Ишдан озод этилган кунлар (шу кунлар билан бирга)	20___ йил «_____» ________________ дан 20___ йил «_____» ________________ гача
Шифокорнинг Ф.И.О.	________________________________

Шифокорнинг имзоси	__________
Ишга тушиш санаси (сўз билан ёзилади)	______________________________
Янги маълумотнома берилди	20___ йил «_____» _________________ да
	___________-сон
Даволаш-профилактика муассасаси муҳри	

3-ИЛОВА

(Муассаса штампи)		095\x шакл

Таълим олаётган шахслар учун меҳнатга лаёқатсизлик
МАЪЛУМОТНОМАСИ

20___ йил «___» _____________		___________-сон

Фамилияси, исми ____

Ёши ________________________ Жинси _____________________________________

Ўқиш жойи____

(ташкилот номи)

Ташхис____

Юқумли касалликка чалинган бемор билан контактда бўлганлиги ҳақидаги маълумотлар
____

Ўқув машғулотларидан озод этилган кунлар (шу кунлар билан бирга)	20___ йил «_____» _______________ дан 20___ йил «_____» _______________ гача
Шифокорнинг Ф.И.О.	______________________________
Шифокорнинг имзоси	_________
Янги маълумотнома берилди	20___ йил «_____» _________________ да ___________-сон
Даволаш-профилактика муассасаси муҳри	

4-ИЛОВА

(Муассаса штампи)

138\х шакл

Бемор болани парваришлаш учун меҳнатга лаёқатсизлик
МАЪЛУМОТНОМАСИ

20___ йил «___» ____________ ___________-сон

Бемор бола ҳақидаги маълумотлар:

Фамилияси, исми, отасининг исми ____

Ёши _______________________ Жинси _______________________________________

Ўқиш жойи ____

(ташкилот номи)

Ташхис____

Парвариш қилувчи ҳақидаги маълумотлар: ______________________________________

Фамилияси, исми, отасининг исми____

Қариндошлиги __________________________ Жинси ____________________________

Иш жойи ____

(ташкилот номи)

Ишдан озод этилган кунлар:

Қайси вақтдан (йил, сана, ой) (сўз билан)	**Қайси вақтгача (йил, сана, ой)**	**Шифокорнинг лавозими, фамилияси**	**Шифокорнинг имзоси**	**Врачлик маслаҳат комиссияси раисининг имзоси**

	(сўз билан)			
Янги маълумотнома берилди		20___ йил «____» _________________ да ____________-сон		
Даволаш-профилактика муассасаси муҳри				

Республика Саломатлик ва тиббий статистика институти томонидан тиббиёт тизимида статистик ҳисоботларни юритиш шакллари ичида 3-SSV shakliga ilova (йиллик) **«Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик тўғрисида 20___ йил ҳисоботи»** мавжуд. Унда куйидаги курсаткичлар хисобланади:

Назорат саволлари:

1. Ишга яроксизлик турлари.
2. Ишчи ва хизматчиларни вактинча ишга яроксизлиги кандай расмийлаштирилади?
3. Ишга яроксизлик варакаси ва унинг ахамияти?
4. ВКК нинг тартиби ва вазифаси?
5. Беморларни ВТЭКга йуллаш тартиби?
6. Лаборатория текширишлари ва даволаш муолажалари утказилаётганда касаллик варакаси бериладими?
7. Протез куйдириш учун протез-ортопедик касалхоналарида даволанувчиларга касаллик варакаси бериш тартиби?
8. Доимий яшаш ва иш жойида булмаган вактда вактинча ишга яроксизлик кандай тартибда расмийлаштирилади (командировка, дам олиш уйлари ва бошкалар)?
9. Вактинча ишга яроксизлик варакаси беморга караётган оила аъзосига качон ва канча муддатга берилади?
10. Хомиладорлик ва тугрукдан кейинги даврда касаллик варакасини ким томонидан ва канча вактга берилади?
11. Нотугри тулдирилган ёки тулдирилган вактинча ишга яроксизлик варакаси учун врачларга кандай чора курилади?
12. Ногиронлик нима?

Дастур асосида шаклланган билимлар ва куникмаларни назорат этиш:

- мавзу буйича талабаларнинг билим даражалари сухбатлашиш жараёни ва янги педагогик технологиясини куллаган холда назорат килинади («Вазиатга доир топшириклар» усули);
- шаклланган малакаларни назорат этиш талабанинг берилган топширикни бажаришини кузатиш хамда ишчи дафтарини текшириш оркали кредит балл тизими ёрдамида олиб борилади.

Машгулот мавзуси буйича масалалар вариантлари.

1 – ВАРИАНТ

Ишчи С. мехнат таътили вактида 5 кун ангина билан огриди. У мехнатга лаёкатсизлик варакаси олишга хаклими?

2 – ВАРИАНТ

Хизматчи В.га 30 августда аборт килинди. 9-сентябрда асорат туфайли аёллар маслахатхонасига мурожаат килди. 17-сентябрда гинекология булимига жунатилди, бу вактда уйда 2 ёшли бола колди ва унга отаси карашга мажбур

булди. Хизматчига ва болага караганга мехнатга яроксизлик варакаси кандай берилади ва тулдирилади?

3 – ВАРИАНТ

Фукаро А. тугрук уйидан тугилган чакалокни фарзанд килиб олди. У ишга яроксизлик варакасини олишга хаклими ва канча вактга?

4 – ВАРИАНТ

Хизматчи К. навбатдаги таътил вактида маиший жарохат олди ва 9 кун (15-апрелдан 23-апрелгача) ишга яроксиз булди. Унга ишга яроксизлик варакаси кандай ёзилади? Таътилни давом эттиришга хаклими ва канча вактга?

5 – ВАРИАНТ

Хизматчи Т.га ошкозон-ичак яраси билан огриётганлиги сабабли местком томонидан санаторияга йулланма ажратилди. Йулланма 30%ни тулаш нархи билан 26 кунга (9.Х. дан 3.XI. гача) берилди. Навбатдаги йиллик таътилдан (18 иш куни) фойдаланмаган. Санаторияга бориш ва кайтиш вакти 4 кун. Ишга яроксизлик варакаси кандай тулдирилади? Санатор-курорт даво учун ишга яроксизлик варакаси кандай тулдирилади?

6 – ВАРИАНТ

Навбатдаги таътил вактида ишчи С.ни фарзанди огриб колди ва шифохонада 18 кун даволанди. Ишчига ишга яроксизлик варакаси кандай тулдирилади? Таътилни давом эттиришга хаклими?

7 – ВАРИАНТ

Ишчи У. 7 ой мобайнида сон суягини синиши натижасида ишга яроксиз булди (15.01. дан 15.08. гача). Унинг ишга яроксизлиги кандай тулдирилади? Давомий огриётганлар ВМЭКга канча муддатдан кейин жутилади? Узбекистон Республикаси конуни буйича иш жойи канча муддатгача сакланади?

8 – ВАРИАНТ

Бемор С., иш жойида мастлик холатида бош мия чайкалишини олди. Беморга вактинча мехнат кобилиятини йукотганлигини тасдикловчи кандай хужжат берилади?

9 – ВАРИАНТ

Хизматчи А., 30 ёш, 3.05 дан 26.05 гача навбатдаги таътилда эди. Бу вакт мобайнида уни 5 ёшли угли «фолликуляр ангина» диагнози билан 20.05 дан 29.05 гача огриди. Бемор болага караганлиги учун мехнатга яроксизлик варакаси бериладими: агар берилса канча муддатга?

36.Корхона худудига тегишлилик % хисобида:

$$X = \frac{\text{Ўзининг корхона врачига қатновлар сони} \times 100}{\text{Жами қатновлар сони}} =$$

37.«Д» кузатувга олишни тўлалиги:

Йил давомида «Д» хисобига олинган беморлар сони Х 100
Х= --- =
Йил давомида «Д» кузатувга олиниши керак беморлар сони

38.Аҳолини диспансер кузатув билан қамрови % хисобида:

«Д» кузатувда турган шахслар сони Х 100
Х= --- =
Аҳоли сони

39.Беморларни «Д» хисобга ўз вақтида олиш
кўрсаткичи % хисобида:

Янги «Д» хисобга олинган беморлар сони Х 100
Х= --- =
Янги аниқланган беморлар сони

40.Битта худудда диспансер хисобида турган ўртача беморлар сони:
Диспансер хисобида турган беморларни ўртача сони
Х= --- =
Участкадаги худудлар сони

41.Йил давомида кузатилмаган беморларни нисбий сони:
Йил давомида кузатилмаган диспансер хисобидаги
беморлар сони Х 100
Х= --- =
Йил бошида диспансер хисобида турган беморлар сони

42.Диспансер беморларни кузатишини мунтазамлиги:
Ушбу касалликда қабул келиш муддатига риоя
килган беморлар сони Х 100
Х= --- =
Ушбу касаллик билан диспансер хисобида
турган беморлар сони

43. Меҳнатда банд бўлган диспансер беморларни
жинси, ёши бўйича таркиби :

«Д» кузатувда турган бемор аёллар сони Х 100
Х= --- =
Диспансер хисобида турган умумий беморлар сони

44. Ёши, касби бўйича диспансер кузатув қамровининг тўлалиги

50-59 ёшда диспансер кузатувда турган беморлардаги
касалликлар сониX 100
X= -- =
50-59 ёшдаги шахсларда қайд этилган касалликлар сони

45. Диспансер кузатувни давомийлиги бўйича диспансер беморларниннг таркиби

Йил давомида диспансер кузатувда турган беморлар сони X 100
X= --- =
Диспансер хисобда турган беморларнинг сони

46.Даволаш профилактика тадбирларини қўллаш кўрсаткичи:

Йил давомида ушбу касаллик бўйича шифохона
ёки санаторияга юборилган беморлар сони X 100
X= -- =
Ушбу касаллик билан диспансер хисобида
турган беморлар сони

47.Соғломлаштириш самарадорлиги % хисобида:

Соғломлаштирилган билан «Д» хисобдаги беморлар сони X 100
X= --- =
Йил бошида «Д» хисобда турган беморлар сони

48.Мажбурий диагностик текширув ўтқазишларнинг тўлалиги % хисобида:

Минимум диагностик текширув ўтқазилган шахслар сони X 100
X= --- =
Мажбурий минимум диагностик текширув ўтказилиши керак шахслар сони

49.Ўлим билан «Д» хисобдан чиқарилган диспансер беморлар салмоғи % хисобида:

«Д» хисобидаги ўлган беморлар сони X 100
X= -- =
Йил давомида «Д» хисобида турган беморлар сони:

50.Согайиш билан «Д» хисобдан чиқарилган диспансер беморлар салмоғи % хисобида:

Согайиш билан «Д» хисобидан чиқарилган беморлар сони X 100
X= -- =
Йил давомида «Д» хисобида турган беморлар сони:

51.100 ишловчига нисбатан меҳнатга лаёқатсизлик ходисалар сони ВМЛ хисобот шакли бўйича % хисобида:

Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик ходисалари сони X 100
X= -- =
Ишчилар сони

53.100 ишловчига нисбатан меҳнатга яроқсизлик кунларини сони ВМЛ хисобот шакли бўйича % хисобида:

Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик кунлари сони X 100
X= -- =
Ўртача ишчилар сони

54.1та касаллик ходисасининг ўртача узунлиги:

Вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик кунлари сони
X= -- =
Вақтинча меҳнатга яроқсизлик ходисалар сони

55.Меҳнатга яроқсизлик ходисалар бўйича ўтган йилга нисбатан % хисобида узгаришлари:

Шу йил бўйича ходисалар сони X 100
X= -- =
Ўтган йилдаги ходисалар сони

56.Меҳнатга яроқсизликнинг кунлар бўйича ўтган йилга нисбатан % хисобида узгаришлари:

Шу йил бўйича меҳнатга яроқсиз кунлар сони X 100
X= -- =
Ўтган йилдаги меҳнатга яроқсизлик кунлар сони

57.Касалланиш таркибини кўрсаткичи:

Ушбу касаллик бўйича ходиса ёки кунлар сони Х 100
Х= --- =
Барча касалликлар бўйича ходиса ёки кунлар сони

58.Бирламчи ногиронлик кўрсаткичи

Йил давомида биринчи марта ногиронлик олган беморлар сони
Х 1000
Х=--=
Ўртача йиллик аҳоли сони

59.Умумий ногиронлик кўрсаткичи

Жами умумий ногиронлар сони Х 1000
Х=--
Аҳоли сони

60.Ногиронларни тўла тиббий ва касбий реабилитация қилиш кўрсаткичи

Меҳнатга яроқли деб хисобланган ногиронлар сони Х 100
Х=--
ТМЭХ да қайта гувохлантирилган умумий ногиронлар сони

61.Ногиронларни қисман тиббий, касбий реабилитация қилиш кўрсаткичи

III-гурух ногирони деб олинган умумий ногиронлар сони
Х 100 (1-2-гурух ногиронлари ичидан)
Х=---
ТМЭХ дан 1-2-гурух ногиронларини қайта
гувохлантиришдан ўтганлар умумий сони

62.Ногиронлик гурухини оғирлашув кўрсаткичи:

1-гурух ногиронлигига ўтқазилган ногиронлар умумий сони Х 100
(2-гурух ногиронлари ичидан)
Х=-- ТМЭХ
дан гувохлантирилган хамма 2-гурух ногиронлари сони

63.Узоқ касалланувчиларни тўла реабилитация қилиш кўрсаткичи:

1.Узоқ касалланувчилар ичидан меҳнатга яроқли деб хисобланганларни умумий сони Х 100

Х=---

Вақтинча меҳнатга қобилиятни 3 ой ва ундан ортик йўқотган касалланувчиларни умумий сони

IV-СТАЦИОНАР ФАОЛИЯТИНИНГ КЎРСАТКИЧЛАРИ

64.Ўринларнинг ўтқазиш қобилиятидан фойдаланиш % хисобида:

Беморларни ётган ўрин-кунлари сони Х 100

Х= -- =

Ўринларни ўртача йиллик сони Х режа бўйича ўринларни ишлаш кунлари

65.10000 аҳолига нисбатан ўринлар билан таъминланганлик кўрсаткичи:

Жами мавжуд ўринлар сони Х 10000

Х= -- =

Ўртача йиллик аҳоли сони

66.Фойдаланган беморлар сони

Шифохонага қабул қилинган + шифохонадан жавоб берилган беморлар сони + ўлганлар сони

Х= --- =

2

67.Шифохонага аҳолини ётқизиш кўрсаткичи фоиз хисобида:

Фойдаланган беморлар сони Х 100

Х= -- =

Аҳолини ўртача сони

68.Даволаш муассасаларининг ўртача ўрин куввати

Шу хилдаги даволаш муассасаларидаги умумий ўринлар сони

Х= -- =

Даволаш муассасаларини сони

69.Ўринлар иши (работа койки) ёки бандлиги:

Хамма беморларни йил давомида ётган ўрин кунлар сони
X= -- =
Йиллик ўртача ўринлар сони

Умумий ўринлар 1 йилда 330 ишлайди, туғруқлар сони 300 кун, юкумли касалликлар ўринлар 300 кун, неонотология бўлими 280 кун. Қишлоқда умумий ўрин кунлар 300 кун, туғруқ ва юкумли касалликлар ўринлари 280 кун, неонатология бўлими 260 кун ишлайди.

70 .Ўринлар айланиши (оборот койки):

Шифохонадан жавоб берилганлар сони + ўлганлар сони
X= -- =
Ўртача ўринлар сони

71.Беморларни ўртача даволаниш давомийлиги

Шифохонадан жавоб берилган хамма беморларнинг
ётган ўрин кунларининг сони
X= -- =
Даволаниб чиқиб кетган беморлар сони

72. Шифохонадан жавоб берилган беморларни ушбу касаллик бўйича ўртача даволаниш давомийлиги

Шифохонадан ушбу касаллик билан жавоб берилган
беморларнинг ётган ўрин кунларининг сони
X= -- =
Ушбу касаллик билан даволаниб чиқиб кетган беморлар сони

73.Ўрин кунлар режасини бажарилиши % хисобида.

Амалдаги ўрин кунлар сони х 100
X= -- =
Режадаги ўрин кунлар сонига

74.Ўринни буш туриши (простой койки)

365-ўринларни 1 йилда ўртача банд булиш сони
X---=
Ўринни айланиши кўрсаткичи

75.Ёткизилган қишлоқ аҳолисини салмоғи % хисобда:

Шифохонага келган қишлоқ аҳолиси сонини Х100
Х= --- =
Шифохонага келган умумий беморлар сони.

76.Шифохонада ўлганлар (летальность) % хисобида:

Шифохонада ўлганлар сони Х 100
Х= --- =
Шифохонадан жавоб берилган ва ўлган беморлар сони

77. Шифохона бўлимидаги ўлим кўрсаткичи % хисобида:

Бўлимда ўлганлар сони Х 100
Х= --- =
Бўлимда йил давомида даволанган беморлар ва ўлган беморлар сони

78 .Шифохонада ўлганларни ёриб кўрилганлар салмоғи
Шифохонада ёриб кўрилганлар сони   Х 100
Х= --- =
Шифохонада умумий ўлганлар сони

79. Шифохонада ўлганларни ўртача ўринда булиши :

Шифохонада ўлганларни утказган ўрин кунлар   сони
Х= --- =
Шифохонада ўлганлар сони

80. Ушбу касалликдан ўлим кўрсаткичи
Ушбу касаликдан ўлганлар сони Х 100
Х= --- =
Ушбу касаллик билан ётиб даволанганлар сони

81.Клиник диагнозлар билан паталогоанатомик диагнозларни мос келиш   кўрсаткичи

Клиник диагнозлар билан паталогоанатомик
диагнозларни мос келиш сони Х 100
Х= --- =
Шифохонада умумий ўлганлардан   ёриб кўрилганлар сони

82.Ўринлар билан таъминланганлик хар 10000 аҳолига нисбатан

Шифохонадаги сметадаги ўринлар сони X 10000
X= --- =
Аҳоли сони

83.Ётқизиш кўрсаткичи:

Қабул қилинган беморлар сони X 100
X= --- =
Аҳоли сони

84.Шифохонага ётқизишдан қайтариш кўрсаткичи:

Шифохонага ётқизишдан қайтарилган беморлар сони X 100
X= --- =
Шифохонага ётган беморлар сони.

85. 1 ўринга қуйилган қон микдори:
Хамма қуйилган қонлар микдори X100
X= --- =
Ўринлар сони

86.Жаррохлик амалиёти фаоллиги % хисобида:

Операция қилинган беморлар сони X 100
X= --- =
Бўлимда ётиб чиқиб кетганлар сони

87.Операциядан кейинги асоратлар % хисобида:

Операциялар кейинги асоратлар сони X 100
X= --- =
Операцияларни умумий сони.

88.Шошилинч кўрсаткичлар бўйича қорин бўшлиғидаги органларида ўтқазилган операциялар салмоғи:

Шошилинч кўрсаткичлар бўйича қорин бўшлиғи
органларидаги операциялар сони X 100
X= --- =
Бажарилган операцияларни умумий сони

89.Операциядан кейинги ўлим кўрсаткичи % хисобида:

Операция қилинган беморлардаги ўлим сони Х 100
X= --- =
Операция қилинган умумий беморлар сони

90.Операциядан кейинги ўлим таркибини кўрсаткичи % хисобида:

Ушбу сабаб билан операция қилинган беморлардаги ўлим сони Х 100
X= -- =
Операция қилинган умумий беморлар сони

91.Операциядан қилинмаган беморлар ўлими кўрсаткичи % хисобида:

Операция қилинмаган беморлар ичидан ўлганлар сони Х 100
X= --- =
Умумий   операция қилинмаган   беморлар сони

92.Ушбу аҳоли пунктидан шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун беморларни эрта етказиб келиш кўрсаткичи % хисобида.:

Касаллик бошланишидан сунг 6 соатдан эрта олиб келинган беморлар сони Х 100
X= --- =
Шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун барча олиб келинган беморлар сони

93. Ушбу аҳоли пунктидан шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун беморларни уз вақтида етказиб келиш кўрсаткичи % хисобида.:

Касаллик бошланишидан сунг 24 соатдан эрта олиб келинган беморлар сони Х 100
X= --- =
Шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун барча олиб келинган беморлар сони

94.Шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун беморларни кеч етказиб келиш кўрсаткичи % хисобида.:

Касаллик бошланишидан сунг 24 соатдан кеч етказиб
келинган беморлар сони X 100

X= --- =

Шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун барча
олиб келинган беморлар сони

95. Қорин бўшлиғидаги уткир касалликлар билан 24 соатдан кеч олиб келинган беморлар ўртасидаги ўлим кўрсаткичи:

Қорин бўшлиғидаги уткир касалликлар билан 24 соатдан кеч олиб
келинганлар ичида ўлим сони X 100

X= --- =

Шошилинч жаррохлик ёрдами кўрсатиш учун 24 соатдан
кейин олиб келинган барча беморлар сони

VI: БОЛАЛАРГА ТИББИЙ ЁРДАМ КЎРСАТИШ КЎРСАТКИЧЛАРИ.

96. Оналарни туғруқгача патронаж билан қамров % хисобида:

Туғруқгача патронаж қилинган оналар сони X 100

X= -- =

Умумий туғруқлар сони

97.Янги туғилган чакалокларни кузатувга эрта қамров кўрсаткичи % хисобида:

1-ой давомида кузатувга олинган янги туғилган чакалоклар сони X100

X= -- =

Йил бўйи кузатувга олинган чакалок беморлар сони

98.Туғруқхонадан уйга жавоб берилгандан сунг
биринчи 3 кунда чакалокни врач кузатуви билан қамров:

Туғруқхонадан жавоб берилгандан биринчи 3 кун ичида
врачлар келиб курган чакалоклар сони X 100

X= -- =

Биринчи ойда кузатувга олинган чакалоклар сони

99.Хаётининг биринчи йилида хар ой врач кузатуви билан қамров % хисобида:

Хаётининг биринчи йилида хар ой врач кузатган болалар сони Х 100

X= -- =

1-ёшга етган болалар сони.

100. Кукрак билан озиклантириш кўрсаткичи % хисобида:

3 ойгача факат кукрак сути билан бокилган болалар сони Х 100

X= -- =

1 ёшга етган болалар сони.

101. Согломлик индекси (кўрсаткичи): (Индекс здоровя)

1 ёшгача 1 марта хам касал булмаган болалар сони Х 100

X= -- =

1 ёшга етган болалар сони

102.1 ёшга кирган болалар ичида фаол рахит ёки овкатланишни бузилиши кузатилган болалар сони % хисобда.:

1 ёшлик ҳаётида фаол рахит,овкатланишни бузилиши кузатилган болалар сони Х 100

X= -- =

1 ёшга етган болалар сони.

103.14 ёшгача болалар ичида касалланиш кўрсаткичи 1000 болага нисбатан:

Биринчи марта касаллик кайд этилган болалар сони Х 1000

X= -- =

Ўртача йиллик болалар сони.

104. Кузатувни мунтазамлиги:

Йил давомида врачлар томонидан 1 ёшгача бўлган болалардан кузатувда бўлганлар сони Х 100

X= -- =

1 ёшгача болалар сони.

105. Болаларга уйда хизмат кўрсатиш:

Педиатрларни уйда болаларни курганликлари сони X 100
X= -- =
Жами 1 ёшгача болалар сони

106. Болалар ўлими (0 дан 1 ёшгача):

Йил давомида 1 ёшгача бўлган ўлган болалар сони X 1000
X= -- =
Йил давомида туғилган болалар сони.

107.Эрта болалар ўлими кўрсаткичи:

Йил давомида 1 ойгача ёшда ўлган болалар сони X1000
X= -- =
Йил давомида туғилган болалар сони.

108.Перинатал ўлим кўрсаткичи:

Хисобот даврида улик туғилганлар сони + хаётининг 1- хафтасида ўлганлар сони X 100
X= -- =
Тирик туғилганлар сони

109.Эрта неонатал ўлим кўрсаткичи:

1хафтагача ўлган болалар сони х 100
X= -- =
Йил давомида туғилган болалар сони.

110.1 ёшгача болалар ўртасида шифохонадаги ўлим кўрсаткичи:

1 ёшгача болалар ўртасидаги шифохонада ўлганлар сони X 100
X= -- =
1 ёшгача даволаниб чиккан болалар сони.

111.Бир сутка ичида шифохонага ёткизилганлардан кейинги болалар ўлими

Бир сутка ичида шифохонага ёткизилгандан кейинги ўлган болалар сони X100

X= -- =
Шифохонада умуман ўлган болалар сони

112. Уйда ўлган болалар кўрсаткичи:

Болалар ўртасида уйда ўлган болалар сони X 100
X= -- =
Болалар ўртасида умуман ўлганлар сони

113. Болалар ўртасида уйда 1 ёшгача ўлим кўрсаткичи:

1 ёшгача уйда ўлган болалар сони X 100
X= -- =
14 ёшгача уйда ўлган болалар сони.

VII.АКУШЕР-ГИНЕКОЛОГИК ЁРДАМ КЎРСАТКИЧЛАРИ.

114.Уйдаги туғруқни салмоғи % хисобдида:

Уйдаги туғруқлар сони X 100
X= -- =
Туғруқларни умумий сони.

115. Туғилиш кўрсаткичи:

Йил давомида туғилганлар сони (улик туғилганларсиз) X100
X= -- =
Аҳоли сони.

116. Бир неча ойлик туғилиш кўрсаткичи:

Хисобот ойлари ичидаги туғруқлар
X= -- =
Аҳоли сони.X хисоботга олинган ойлар сони

117.Наслдорлик коэффициенти кўрсаткичи:

Тирик туғилганлар тони X 100
X= -- =
15-49 ёшдаги аёллар сони

118.Кутилаётган туғилиш сони кўрсаткич:

Наслдорлик коэффиценти Х тугиш ёшидаги аёллар сони
Х= -- =
1000

119.Никохдаги наслдорлик кўрсаткичи:

Никохдаги тугиш ёшидаги аёллар сони Х 1000
Х= -- =
Никохдаги тугиш ёшидаги аёллар сони (18-49 ёш)

120.Оналар ўлими:

Йил давомида хомиладорлик, туғруқ, чилла давомида
42 суткагача ўлган оналар сони Х 100000
Х= -- =
Жами тирик туғилган чакалокларлар сони

121.Бир неча ойлик оналар ўлими кўрсаткичи:

Хомиладорлик, туғруқ, чилла даврининг 42 куни
ичида ўлган аёллар сони Х 100000 Х 12
Х= -- =
Жами тирик туғилган чакалоклар сони Х
хисоботга олинган ойлар сони

122.Хомиладорларни уз вақтида кузатувга олиш % хисобида:

12 хафтагача хомиладорликда кузатувга олинган
хомиладорлар сони Х 100
Х= -- =
Кузатувга олинган умумий хомиладорлар сони.

123.Хомиладорларни кеч кузатувга олиш кўрсаткичи % хисобида:

Хомиладорликни кечки муддатларида кузатувга
олинган хомиладорлар сони х 100
Х= -- =
Кузатувга олинган хомиладорларни умумий сони.

124.Хомиладорларни терапевт кўрувини салмоғи:

Терапевт курган хомиладорлар сони Х 100
Х= -- =
Хомиладорликни туғруқ билан якунлаганлар сони.

125.Резус-мансубликка хомиладорларни текширув билан қамров % хисобда:

Резус-мансубликка текширилган хомиладорлар сони Х 100
Х= -- =
Хомиладорликни тугатганлар сони.

126. Скрининг марказга ногиронликни аниқлаш учун юборилган хомиладорлар кўрсаткичи

Скрининг марказга ногиронликни аниқлаш учун юборилган хомиладорлар сони Х 100
Х= -- =
Хомиладорликни тугатганлар сони.

127. Скрининг марказига ногиронликни аниқлаш учун юборилган хомиладорлар ичидан ногиронлик аниқланганлар кўрсаткичи

Скрининг марказига ногиронликни аниқлаш учун юборилган хомиладорлар ичидан ногиронлик аниқланганлар сони Х 100
Х= -- =
Хомиладорликни тугатганлар сони.

128. 1 хомиладорга ўртача қатнов:

Хомиладорларни умумий қатновлари сони Х 100
Х= -- =
Хисобот йилида туққан хомиладорлар сони.

129.Хомиладорликда гестозликни учраши кўрсаткичи % хисобида:

Хомиладорликни 2 ярмида гестоз билан огрувчи хомиладорлар сони Х 100
Х= -- =
Тугалланган хомиладорлик сони

130.Эрта туғруқ билан тугалланган хомиладорликлар салмоғи:

Эрта туғруқ билан тугалланган хомиладорликлар сони Х 100
Х= -- =
Туғруқ билан тугалланган хомиладорликлар сони.

131.Улик туғилишлар салмоғи % хисобида:

Улик туғилиш билан тугалланган хомиладорлик Х 100
Х= -- =
Туғруқлар сони.

132.Туғруқ ва туғруқдан кейинги даврда аёллар ўлими:

Туғруқ ва туғруқдан кейинги даврда ўлган аёллар сони Х100
Х= -- =
Тугалланган хомиладорликлар сони

133.Чакалоклар ўлими %хисобида:

Ўлган чакалоклар сони х 100
Х= -- =
Чакалокларни умумий сони.

134.Туғруқ муддатларини белгилашдаги хатолар % хисобида:

Белгиланган муддатдан 15 кун олдин ёки кейин туққанлар
сони х 100
Х= -- =
Туғруққача таътил олганлар сони.

135.Тугалланган хомиладорликларда абортларни салмоғи:

Аборт билан тугалланган хомиладорлик х 100
Х= -- =
Тугалланган хомиладорлик (туғруқ + аборт).

136.Шифохонадан ташкари криминал абортлар салмоғи % хисобида:

Шифохонадан ташкарида қилинган абортлар сони х 100
Х= -- =
Умумий абортлар сони.

137.1000 абортга нисбатан абортда содир бўлган ўлим кўрсаткичи:

Абортдан ўлганлар сони Х 1000
X= -- =
Абортларни умумий сони.

138.Тугиш ёшидаги аёлларга нисбатан олинган аборт кўрсаткичи:

Йиллик абортлар сони Х 1000
X= -- =
Тугиш ёшидаги аёллар сони.

139.Туғруқка нисбатан олинган абортлар кўрсаткичи % хисобида:

Йиллик абортлар сони Х 100
X= -- =
Йиллик туғруқлар сони.

140.Бир неча ойлик туғруқка нисбатан абортлар Кўрсаткичи % хисобида

Йиллик абортлар сони Х 100 Х 12
X= -- =
Ўртача 1 ойлик туғруқлар сони Х хисоботга олинган ойлар сони

141.Туғрукда стационар ёрдамини кўрсатиш салмоғи % хисобида:

Стационардаги туғруқлар сони х 100
X= -- =
Стационардаги туғруқлар сони +стационардан ташкаридаги туғруқлар сони.

142.Огриксизлантиришни кулланган туғруқлар сони % хисобида:

Огриксизлантиришни кулланган туғруқлар сони х 100
X= -- =
Умумий туғруқлар сони.

143.Асоратли (қон кетиш ва бошка) туғруқлар

кўрсаткичи % хисобида:

Қон кетиш асорати билан туғруқлар сони x100
X= -- =
Умумий туғруқлар сони.

144.Туғрукда оператив аралашув кулланганлик салмоғи % хисобида:

Туғрукда ўтқазилган операциялар сони X 100
X= -- =
Умумий туғруқлар сони.

145.Хомиладорлар,тугадиганлар ва туққанлар ўлими % хисобида:

Хомиладорлик,туғруқ ва экстрогенитал касалликлар
боглик хомиладорлар, тугадиганлар, туққанлар ўртасида
ўлим сони   X 100
X= -- =
Умумий туғруқ сони.

146.Қонтрацепция воситалари билан камралган тугиш ёшидаги аёллар умумий сони кўрсаткичи:

БИВ «Д» назорати + ОК «Д» наз+ИК «Д» наз
+ИЖК «Д» наз + През «Д» наз

147.Умумий қонтрацепция воситалари билан камралган тугиш ёшидаги аёллар салмоғи:

Умумий қонтрцепция воситалари билан камралган
тугиш ёшидаги аёллар сони X 100
X= -- =
Тугиш ёшидаги аёллар умумий сони.

148.Туғилган болалар ўртасида чала туғилганлар салмоғи % хисобида:

Чала тирик туғилганлар сони x 100
X= -- =
Тирик туғилганлар сони.

149.Тирик ва улик туғилган чакалоклар ўртасида

улик туғилганлар салмоғи % хисобида:

Улик туғилганлар сони Х 100
X= -- =
Тирик ва улик туғилган чакалоклар сони.

150.1000 тирик туғилган чакалоклар ўртасида касалланиш кўрсаткичи:

Чакалоклар касалланганлиги сони х 1000
X= -- =
Тирик туғилганлар сони.

151.1000 тирик туғилган чакалокларга нисбатан ўлим кўрсаткичи:

Улик туғилган чакалоклар сони Х 1000
X= -- =
Тирик туғилганлар сони.

VIII.ЁРДАМЧИ ХОНАЛАР ВА БЎЛИМЛАР КЎРСАТКИЧИ.

Ёрдамчи хизматлар фаолиятининг тахлил қилиш учун тегишли бирламчи тиббий хужжатлардаги маълумотлардан албатта фойдаланиш керак.

Рентген хонаси ёки бўлими учун

0-50/ҳ шакл (рентгенологик текширувларни кайд этиш журнали),
0-51/ҳ шакл (нур билан даволанувчи беморларни картаси),
0-39-5 У рентген хонаси (бўлими) ишини хисобга олиш кундалиги.

Рентген текширувларини сони

+++	1 хафтага 12 текширувдан
++	1 хафтага 18 текширувдан
+	1 хафтага 24 текширувдан ошмаслиги лозим.

Иш меъёри қуйидагича белгиланади:

Даволаш профилактика муассасаларининг стационар бўлимларида 37 рентген бирлиги (25 беморга хизмат қилишга мос келади).

Амбулатор поликлиника муассасаларида 42 рентген бирлиги (29-30 беморга тугри келади).

Врач рентгенологни стацонар ва поликлиникадаги беморларга хизмат кўрсатишида иш меъёри поликлиникадаги қабул сингари белгиланади.

7 ёшгача болаларга рентген текширувларнинг узига хослигини хисобга олиб, ходимларнинг иш хажми меъёри 20% га камайтирилади.

Стоматология муассасаларида рентген текширувларининг иш хажми 40 рентген бирлигини ташкил этиши керак.

Рентген текширувларнинг махсус усуллари умумий рентген текширувларнинг умумий даволаш тармогларида 9-12% ни, ихтисослашган муассасаларда 30% ни ташкил қилиши лозим.

Стационар флюрография аппаратида йил давомида 22 минг флюрогравма килиниши лозим.

Умумий бажарилган флюрограммаларнинг 20% ни диагностик флюрография ташкил қилиши лозим.

Жадвалда курсатилган 2-4-9-10-12-13-15-20-21-23-42-43-44-45-50-51-52-53-60-бандлардаги текширувлар тегишли асбоб-ускуналар мавжудлигида Республика, вилоят, улка ва шахар шифохоналари шу жумладан болалар шифохоналарида утказилади.

Бошка даволаш профилактика муассасаларида улар бош врач ёки соғлиқни сақлаш органлари рахбарларининг буйругига кура утказилиши мумкин.

152.Врач рентгенологниниг ўртача кунлик иш хажми:

Беморлар га ўтқазилган рентгеноскопик,
рентгенологик текширувлар сони
X= --- =
Банд рентгенолог врачлар мансаблари сони X йилда иш кунлари сони

153.Врач рентгенологниниг ўртача кунлик иш хажми рентген бирликларда:

Ишланган рентген- бирликлар сони
X= --- =
Банд рентгенолог врачлар мансаблари сони X йилда иш кунлари сони

154.100 қатновга рентген текширув қўллаш кўрсаткичи:

Амбулатор беморлар га ўтқазилган рентгеноскопик,
рентгенологик текширувлар сони X 100
X= --- =
Жами амбулатор қатновлар сони.

155.Шифохонада 1 беморга диагнозни аниқлаш учун ўтқазилган рентген текширувлар сони:

Шифохонада беморларга ўтказилган рентген
текширувлар сони Х 100
X= --- =
Шифохонада даволанган беморлар сони.

156.100 қатновга флюрография қўллаш кўрсаткичи:

Амбулатор беморларни флюрографиядан ўтказиш сони Х 100
X= --- =
Жами амбулатор қатновлар сони.

157.Шифохонада беморларга флюрографик текширувлар ўтказиш салмоғи % хисобида:

Шифохонадаги флюрографиядан ўтган беморлар сони х 100
X= --- =
Шифохонада жами даволанган беморлар сони.

Рентген текширувлар учун рентгенологик бирликлар коэффициентлари

№	Текширувларнинг номлари	Рентген бирликлари
1	Ангиография (++)	8
2	Ангиокардиография (+++)	10
3	Ангиопульмонография (+++)	8
4	Ангиоэнцефалография (+++)	8
5	Аортография (++)	6
6	Артериография	8
7	Бронхография махаллий огриксизлантириш билан	5
8	Венография (++)	8
9	Дакроцистография	3
10	Дискография	2
11	Дуоденография	4
12	Лимфография	8
13	Маммография қонтраст моддалар қўллаш билан	1
14	Гистеросалфингография	3
15	Миелография (++)	4
16	Париетография	5
17	Пельвиография	3
18	Кутарилувчи пиелография	3
19	Пневмомедиастинография	5

20	**Пневморетроперитониум, пневмоперитониум**	**5**
21	**Пневмоэнцефалография**	**5**
22	**Ошкозон бўшлиғини обзор рентгенографияси**	**0,75**
23	**Чакка суягини Майер, Стенверс бўйича рентгенографияси**	**2**
24	**Кукрак кафасини обзор рентгенографияси**	**0,75**
25	**Тишлар рентгенографияси**	**5**
26	**Ирригоскопия (+++)**	**1**
27	**Юрак ва диафрагмани кимографияси**	**3**
28	**Суяк ва бугимларни бир ва икки проекциядаги енографияси**	**0,75**
29	**Куз айланасини Балтин протези билан рентгенографияси**	**1**
30	**Умуртка погонасини икки проекцияда рентгенографияси**	**2**
31	**Юракни обзор рентгенографияси**	**0,75**
32	**Бурун ён бушликларини рентгенографияси қонтраст моддалар ш билан**	**1**
33	**Каллани икки проекцияда рентгенографияси**	**2**
34	**Юрак ва диафрагмани рентгеноскопияси**	**2,5**
35	**Қорин бўшлиғининг обзор рентгенографияси**	**1**
36	**Ошкозонни рентгеноскопияси ва рентгенографияси (-)**	**2**
37	**Ичак рентгеноскопияси ва рентгенографияси**	**1**
38	**Кукрак кафаси аъзоларининг рентгеноскопияси**	**1**
39	**Кизилунгачни рентгеноскопияси ва рентгенографияси**	**2**
40	**Юракни рентгеноскопияси ва рентгенографияси, кизил ни қонтраст қилиш билан**	**2,5**
41	**Ретроград холецистохолангиопанкретография (+++)**	**9**
42	**Ретропневмоперитониум**	**5**
43	**Сиалография**	**3**
44	**Спленопортография (+++)**	**8**
45	**Томограмма**	**2**
46	**Урография вена оркали**	**3**
47	**Кутарилувчи урография**	**3**
48	**Қонтраст фарингография (++)**	**4**
49	**Фистулография**	**3**
50	**Туш оркали флебография**	**13**
51	**Диагностик максадда 2 проекцияда флюорография**	**0,5**
52	**Профилактик максадда кукрак кафасини флюорографияси**	**0,5**
53	**Томофлюрография**	**0,5**
54	**Интраоперацион холангиография**	**2**
55	**Интраоперацион холангиохолицистография**	**5**
56	**Холангиография томир ичига**	**3**
57	**Перорал холецистография**	**3**
58	**Холангиохолецистография вена ичига**	**4**
59	**Цистография**	**1,5**
60	**Юрак ва дифрагманинг электрорентгенографияси**	**0,75**

Лаборатория учун хисобот шакллари:

250-У шакл (тахлиллар ва уларни натижаларини кайд этиш журнали),

261-У шакл (врач лаборантларнинг кундалик ишини кайд этиш вараги).

Даволаш профилактика муассасалари учун мажбурий лаборатория текширувларни тасдиклаш тўғрисидаги Республика Соғлиқни Сақлаш Вазирлигининг 2000 йил 13 апрелдаги 170-сонли буйругида даволаш профилактика муассасалари учун мажбурий минимум лаборатория текширувларини ўтқазиш тасдикланган.

Амалдаги буйруклар бўйича хар бир лаборантнинг иш меъёри 1-2-тоифа лабораториялари учун 36 лаборатория бирлик ва 3-4-тоифадаги лабораториялар учун 30 лаборатория бирлиги курсатилган.

1 та шартли бирлик учун 10 минутда бажарилган иш қабул қилинган.

Буйрук бўйича врач лаборантга системали кизил бурича хужайрасини аниқлашга 10 минут ажратилган, лаборантга қон группасини аниқлаш учун 5 минут белгиланган. Лаборатория бирликлари коэффициенти тегишли равишда врач учун1,0, лаборант учун эса 0,5 булади.

Вакт хисоблаш меъёри асосида умумий йиллик иш вақтининг хажми аникланади.

Масалан: врач лаборант учун 6 соатлик иш кунида 2007 йиллик иш вақти 100800 минутни ташкил этади.

Семашко номидаги соғлиқни сақлашни бошкариш ва иктисод, ижтимоий гигиена илмий текшириш институти тавсиясига кура врач лаборантларнинг иш хажми иш вақтининг 75% ни, лаборантларнинг 80% ни ташкил этади. Колган вактларда ходимлар хужжатлар билан шугулланадилар.

Шунинг учун иш вақтининг йиллик бюджети врачларга 100800 х 75:100 = 75600 минутга тугри келади.

Лаборантлар учун 100800 х 80:100 = 80640 минутга тугри келади.

158.100 қатновга лаборатория текширувлар сони:

Амбулатор беморларга лаборатор текширувлар сони Х 100
Х= -- =
Врачларга амбулатор қатновлар сони.

159.Шифохонада беморга ўтқазилган лаборатор текширувлар сони:

Шифохонада беморларга ўтқазилган лаборатор
текширувлар сони Х 100
Х= -- =
Шифохонада даволанган беморлар сони.

160. Врач лаборантнинг ўртача йиллик иш хажми:

Бажарилган лабораторик тахлиллар сони Х 100
X= --- =
Ўртача банд врач лаборантлар (лаборантлар мансаблари сони)
Х хисобот йилдаги иш кунлар сони.

161.Врач лаборантнинг лаборатор бирликларидаги иш хажми:

Врач лаборантлар (лаборантлар) ишини лаборатор
бирликларда чиқарилган сони Х 100
X= --- =
Ўртача банд врач лаборантлар (лаборантлар мансаблари сони)
Х хисобот йилдаги иш кунлар сони.

Улътра товуш текшируви хонаси тиббий ходимларининг иш меъёрлари Республикаси Соғлиқни Сақлаш Вазирлигининг 1995 йил 15 ноябрдаги 537-сонли буйруги билан тасдикланган.

УТТ хонасининг кунлик иш хажми 6 соатга 33 бирликга тугри келади. 1 та шартли бирлик учун давомийлиги 10 минут кетадиган тайёргарлик ишлари, хужжатларни юритиш ва бевосита текширувни ўтқазиш ишлари олинади

162.УТТ диагностикаси бўйича врачнинг ўртача кунлик иш хажми:

Бажарилган ултра товуш текширувлар сони Х 100
X= --- =
Ўртача УТТ бўйича банд врач мансаблари сони
Х хисобот йилдаги иш кунлар сони.

163.УТТ диагностикаси бўйича врачнинг ўртача кунлик иш хажми шартли бирликларда:

Ультра товуш текширувлар ўтқазишга врачлдар томонидан
сарфланган шартли бирликлар сони Х 100
X= --- =
Ўртача УТТ бўйича банд врач мансаблари сони
* хисобот йилдаги иш кунлар сони.

164.Шифохонада ётган беморларга УТТ, ФГДЭС,

ЭКГ текширувлари ўтқазиш салмоғи % хисобида

$$X = \frac{\text{Шифохонада ётган беморларга УТТ, ФГДЭС, ЭКГ ўтқазилган текширувлар сони X 100}}{\text{Шифохонада жами даволанган беморлар сони}} =$$

Ултратовуш диагностик текширувлари ўтқазиш учун ажратилган вактни хисоблаш меъёрлари

№	Текширувнинг номлари	Битта текширувга кетган вакт шартли бирлик-ларда	
		Катталарга	Болаларга
1	Қорин бўшлиғи аъзоларини ультратовуш текширувлар:		
1.1	Комплекс равишда жигар, ут пуфаги, ошкозон ости бези, талокни текшириш	6,0	6,5
1.2	Алохида аъзолар бўйича:		
1.2.1	Жигар, ут пуфаги	2,0	2,2
1.2.2	Ут пуфагини фаолиятини аниқлаш билан	6,0	8,0
1.2.3	Ошкозон ости бези	2,0	2,2
1.2.4	Талок	2,0	2,0
1.3.	Аёллар жинсий аъзоларини ултратовуш текшируви		
1.3.1	Гинекологик касалликларда	2,5	3
1.3.2	Хомиладорликда	3,0	
1.4	Сийдик таносил тизими аъзоларини ь текшируви		
1.4.1	Комплекс буйрак, буйрак усти бези, сийдик овуги, колдик сийдикни аниқлаш билан, простата бези, тухум	6,5	7,0
1.4.2	Алохида аъзолар бўйича:		
1.4.2.2	Буйрак, буйрак усти бези	3,0	3,2
1.4.2.3	Сийдик пуфагини колдик сийдик мавжудлигига аниқлаш билан.	1,5	1,5
1.5	Қорин бўшлиғи ва қорин оркаси бўшлиғини комплекс УТТ си	8,0	9,0
1.6	Қонтрол эхография	5,0	6,0
1.7	Функционал эхография	3,0	4,0
1.8	Эхоэнцефалография	1,0	2,0
1.9	Чакалоклар аъзоларини УТТ текшируви		
1.9.2	Мия		3,0
1.10	Ички органлар		3,0
1.10.1	Юзаки тизимларни УТТ текшируви		
1.10.2	Калқонсимон без	1,5	1,5
1.10.3	Сут бези	2,0	2,0
1.11	Лимфатик тугунлар	2,0	2,0
1.12	УТТ назоратида пункцион биопсия	4,5	6,0

1.13	**Эхокардиография**	**5,0**	**5,5**
1.14	**УТТ доплерографияси**	**4,0**	**4,5**
1.15	**Эхоостеометрия**	**3,0**	**3,0**
1.15.1	**Эхоофтальмография**		
1.15.2	**Кузни биометрияси**	**1,5**	**1,5**
1.15.3	**Бирдан 15 нуктагача корнеметрия**	**2,0**	**2,0**
2	**Офтальмосканирлаш**	**3,0**	**3,0**
3	**УТТ назоратида терапевтик тадбир**	**5,0**	**5,0**
4	**УТТ назоратида жаррохлик тадбири**	**5,0**	**5,0**
5	**УТТ ни суткалик мониторинги**	**6,0**	**6,0**

Физиотерапевтик хона (бўлим) ходимларнинг иш хажми ёруглик билан даволаш, сув-иссик балчик билан даволаш, массаж хоналари ходимлари учун алохида аникланади.

$$\frac{\text{Ушбу тур бўйича бажарилган муолажалар сони}}{\text{Шу физиотерапевтик муолажани тури бўйича банд бўлган ўрта тиббиёт ходимлари сони}}$$

Битта шартли физотерапевтик бирликка 8 минут сарф буладиган тайёргарлик ва бажарилган иш қабул қилинади.

Физотерапевти бирликлар коэффиценти қуйидагича:

Катталарга галванизация қилиш -1,0 бирлик
УВЧ терапия -1,5 бирлик
Ёруглик билан даволаш -2,0 бирлик

165.Физиотерапевтик хонадаги бир ходимнинг ўртача кунлик иш хажми

Амбулатор беморларга ўтқазилган физиотерапевтик
муолажалар сони
X= -- =
Физиотерапевтик хонадаги банд ўрта тиббиёт ходимлар
сони X хисобот йилидаги иш кунлари сони.

166.100 қатновга амбулатор беморларга ўтқазилган физиотерапевтик муолажалар сони:

Амбулатор беморларга ўтқазилган физиотерапевтик
муолажалар сони X 100
X= -- =
Жами врачларга амбулатор қатновлар сони.

167.Шифохонадаги беморларга физиотерапевтик муолажалар қўллаш салмоғи:

Шифохонадаги беморларга кулланган физиотерапевтик муолажалар сони х 100

X= -- =

Шифохонада даволанган беморлар сони.

168.Шифохонада қон ва қон урнини босувчи суюкликлар қуйилган жавоб берилган беморлар сони:

Қон қуйилган беморлар сони X 100

X= -- =

Шифохонадан жавоб берилганлар сони.

169. Шифохонадан жавоб берилган 1 беморга ўртача қуйилган қон ва қон урнини босувчи суюкликлар:

Қуйилган қон ва қон урнини босувчи суюкликлар X 100

X= -- =

Шифохонадан жавоб берилганлар сони.

Даволаш физкультураси бўйича инструкторга катталар ва болалар учун даволаш гимнастикаси муолажаларини ўтқазиш учун белгиланган вакт меъёрлари (минутларда)

№	Беморлар гурухи	Машгулот усули	
		Индивидуал	Гурух
1	Терапевтик беморлар		
А)	Уткир ва ўртача кечиш даврида ва ёток режимида	15	
Б)	Тузалиш ва сурункали кечиш даврида	25	35
2	Операциядан кейинги жаррохлик рлари	15	20
3	Травматологик беморлар иммоблизация ида	15	25
	-иммоблизациядан кейин	25	35
	Чанок ва умурткалар шИкастланишида	35	45
4	Неврологик беморлар	30	45
	Туғруқхона ва аёллар аҳатхоналарида	15	30
5	Мактаб ёшидаги болаларга тузатувчи	25	45

	астика		
	Мактабгача ёшдаги болаларга тузатувчи астика	25	30
	Даволовчи сузиш машгулотлари		30

Даволаш физкультураси бўйича инструктрга кунлик иш хажми қуйидагича белгиланади:

1.Машгулотларни индивидуал усулида ўтқазишда-15-20 киши

2.Машгулотларни гурух билан ўтқазишда 35-55 киши зални сигимига караб.

3.Аралаш машгулот ўтқазилганда 30-45 киши.

170.1 беморга даволаш жисмоний тарбия муолажаси сони:

$$X = \frac{\text{Даволаш жисмоний тарбия муолажасини умумий сони} \times 100}{\text{Даволашни тугатган жами беморлар сони.}} =$$

Стоматология хизматининг вазифалари ва меъёрлари Республика ССВ нинг 1992 йил 27 ноябрдаги 624-сонли буйруги билан белгилаб берилган.

Врач стоматологларни иш хажми меҳнат шартли бирлиги (УЕТ) билан хисоблаш қабул қилинган.

6 соатли иш кунида врач стоматологнинг кундузги иш хажми 21 меҳнатни шартли бирлиги, 5 кунлик иш кунида 25 меҳнат шартли бирлиги (МШБ) белгиланган.

(Болалар стоматолог врачлари учун 6 соатли иш кунида 17 меҳнат шартли бирлиги, 5 кунлик иш кунида 21,6 меҳнат шартли бирлигиланган).

Меҳнатни шартли бирлиги (МШБ) коэффициенти қуйидагича булади:

Беморга маслаҳат бериш 0,5 меҳнатни шартли бирлиги.

Огриксизлантириш 0,5 меҳнатни шартли бирлиги.

Огиз бўшлиғини бирламчи кўруви,
Касаллик тарихи тулгизиш, } 0,5 меҳнатни шартли бирлиги

Ўрта ва юзаки кариесни пломбалаш 1,0 меҳнатни шартли бирлиги

Чукур кариесни пломбалаш 1,5 меҳнатни шартли бирлиги

Бир пайтни узида бир илдизли тишни пульпитини даволаш 4,0 меҳнатни шартли бирлиги.

Икки илдизли тишни даволаш 5,0 меҳнатни шартли бирлиги

Уч илдизли тишни даволаш 6,0 меҳнатни шартли бирлиги

Бир илдизли тишнинг периодонтитини бир мартада даволаш 3,5 меҳнатни шартли бирлиги

Икки илдизли тишни периодонтитини

бир мартада даволаш	4,5 меҳнатни шартли бирлиги
Уч илдизли тишни периодонтитини бир мартада даволаш	5,5 меҳнатни шартли бирлиги
Тиш каналини пломбасини олиб ташлаш	5,0 меҳнатни шартли бирлиги
Тишни олиб ташлаш	1,0 меҳнатни шартли бирлиги
Тишни мураккаб олиб ташлаш	1,5 меҳнатни шартли бирлиги
Альвеолитни тозалаш (кюретлаш)	1,5 меҳнатни шартли бирлиги
Цистоэктомия	6,0 меҳнатни шартли бирлиги
Қон тухтатиш	1,0 меҳнатни шартли бирлиги
Учламчи нервни блокада қилиш	1,0 меҳнатни шартли бирлиги
Гайморитни даволаш	1,0 меҳнатни шартли бирлиги

171.Врач стоматологнинг ўртача кунлик иш хажми:

Врач стоматологларга қилинган қатновлар сони
X= -- =
Қабулдаги банд врач стоматологлар мансаблари
сони X йилда иш кунлари сони

172.Врач стоматологнинг ўртача кунлик иш хажми шартли меҳнат бирлигида

Врач стоматологлар томонидан бажарилган шартли
меҳнат бирлиги сони
X= -- =
Қабулдаги банд врач стоматологлар мансаблари
сони X йилда иш кунлари сони

IX.Тез тиббий ёрдам фаолиятининг кўрсаткичлари.

173.Шифохонага олиб борилган беморлардан ётқизиш салмоғи:

Шифохонага ёткизилган беморлар сони X 100
X= -- =
Шифохонага олиб борилган беморлар сони.

174.Қайта чақирувларни салмоғи:

Қайта чақирувларни сони X 100
X= -- =
Барча чақирувлар сони.

175.Йил давомида аҳолининг тез ёрдам сифатига муносабати:

Аҳолидан тушган шикоятлар сони X 100
X= -- =
Билдирилган миннатдорчиликлар.

176.Чақирувга кечикувлар салмоғи:

Чақирувга кечикувлар сони X 100
X= -- =
Барча чақирувларни сони.

177.Тез тиббий ёрдам врачлари билан стационар врачлари ташхислари ўртасида фарқни салмоғи:

Тез тиббий ёрдам врачлариниг тугри куйган ташхислари X 100
X= -- =
Тез ёрдам врачлари томонидан шифохонага
ёткизилган беморлар сони

178.Тиббий тез ёрдам хизматида кайд этилган ўлим кўрсаткичи:

Йил давомида чакирикка борганда кайд этилган барча
ўлим ходисалари сони X 100
X= -- =
Умумий чақириқлар сони.

179.Тиббий ходимлар иштирокида ўлим кўрсаткичи:

Тиббий ходимлар иштирокида кайд этилган ўлим сони X 1000
X= -- =
Барча чақириқлар сони.

180.Натижасиз чақириқлар кўрсаткичи % хисобида:

Натижасиз чақириқлар сони Х 1000
Х= -- =
Чақириқлар сони.

181.1000 аҳолига нисбатан чақириқлар сони:

Барча чақириқлар сони Х 1000
Х= -- =
Аҳоли сони.
1000 аҳолига маъёрида 300-350 та чакирик бўлими лозим.

182.15000 аҳолига нисбатан санитария транспорти билан таъминланганлик: Меъёрда 1 та хар 15000 аҳолига 1 та автомашина тугри келади.

Жами мавжуд автотранспортлар сони Х 1000
Х= -- =
Аҳоли сони.

183.Тез тиббий ёрдам бригадаси сумкаснни дори-дармони билан таъминланганлик кўрсаткичи: Меъёрда 70-80 турдаги дори булиши лозим.

Мавжуд дори турларининг сони Х 100
Х= -- =
Меъёрда булиши лозим бўлган дори турларининг сони.

184.Ўртача 1 та тез ёрдам бригадасини суткали иш хажми:

Барча бажарилган чақириқлар сони
Х= -- =
Жами тез тиббий ёрдам бригадалар сони.

185.Чакирикни бажаришда тез ёрдам бригадасининг бутлиги кўрсаткичи:

Врачсиз фельдшер узи бажарган чақириқлар сони Х 100
Х= -- =
Тўла бутланган холда бригада билан бажарилган чақириқлар сони.

186.Тез ёрдам хизматидаги врачларнинг ўриндошлик коэффициенти:

Мавжуд ўриндош врачлар сони X 100
X= --- =
Ишлаётган жисмоний врачлар сони.

187.Тез ёрдам хизматидаги фельдшерларни ўриндошлик коэффициенти:

Мавжуд ўриндош фельдшерлар сони X 100
X= --- =
Ишлаётган жисмоний фельдшерлар сони.

188.Ихтисослаш тиббий хизмат кўрсатиш салмоғи:

Ихтисослашган бригада бажарган чақириқлар сони X 100
X= --- =
Барча чақириқлар сони.

189.1та уйга тез ёрдам бригадаси чақирувининг ўртача бахоси:

Тез тиббий ёрдамга ажратилган барча маблагни микдори
X= --- =
Барча бажарилган чақириқлар сони.

190.Тез ёрдам хизматини врачлар билан бутланганлиги:

Мавжуд врачлар сони X 100
X= --- =
Штатдаги врачлар сони.

191.Тез ёрдам хизматини фельдшерлар билан бутланганлиги:

Мавжуд фельдшерлар сони X 100
X= --- =
Штатдаги фельдшерлар сони.

Врачларга «Д» хисобидаги беморлар сонини тугри келиши меъёрлари

Терапевт - 150-170 нафар
Жаррох - 100-120 нафар
Гинеколог - 100-120 нафар
ЛОР - 120-150 нафар

Офтальмолог - 160-180 нафар
Дерматолог - 80-120 нафар

1-акушер гинеколог участкада 300 аёллар, шу жумладан 2000 та туғруқ ёшидаги аёллар булади.

1 та педиатрик участкада 250-300 «Д» беморлар ёки 25-30% болалар сони хисобидан булади.

Болаларда согайтириш самарадорлиги 60-85% катталарда 25-30% гача булади.

Профилактик тиббий кўрикларда 12-15 % касал топилиши керак.

Туғилиш ва ўлим кўрсаткичларини бахолаш мезонлари

№	Кўрсаткичларга бахо бериш	Туғилиш	Ўлим
1	Жуда юкори	35 дан куп	15,0
2	Юкори	35-25	15,12
3	Ўрта	24-20	11-10
4	Паст	19-20	9+8
5	Жуда паст	10 дан кам	8 дан кам

Муассасаларнинг режадаги қатнов кувватларини аниқлаш бўйича меъёрий кўрсаткичлари (поликлиникаларни қатнов кувватини хисоблаш).

Поликлиникада барча хоналарни коридорлар билан бирга (хожатхона ва омбордан ташкари) кв м ларда хисоблаб, ушбу курсатилган узгармас бирлик ракамларига булинади.

№	Тури	сменага 1 қатновга қатнов майдони (м^2)	
		ДПМ таркибига кирувчи пол-лар	Мустақил пол-лар
1	Республика ёки вилоят шифохонаси поликлиникаси	7,2	8,6
2	Республика, вилоят, шахар шифохоналарининг болалар поликлиникалари, шахар болалар поликлиникалари	7,6	10,9
3	Шахар поликлиникаси (бўлим)	4,6	6,8
4	Марказий район поликлиникаси	3,2	5,2
5	Амбулатория	-	5,4
6	КВП (ШВП)	-	5,4
7	Стоматологик поликлиника, катталар ва болалар учун	-	2,7
8	Аёллар маслаҳатхонаси	4,4	6,3
9	Диспансерлар:		
А	Даволаш жисмоний тарбия	-	13,2
Б	Кардиология диспансери	6,0	-

В	Тери таносил	2,4	3,4
Г	Наркология	3,8	5,3
Д	Онкология	6,2	9,2
Ж	Эндокрин	3,6	4,7
З	Силга карши	3,6	4,7
И	Асаб рухий	3,8	5,3
10	УВУК учун госпитал поликлиникаси	4,6	6,8
	Ихтисослашган шифохоналарнинг поликлиника бўлимлари:		
11	Ортопедиохирургия	1,62	2,8
12	Асаб рухий касалликлар шифохонаси	3,6	4,7
13	Силга карши кураш шифохонаси	2,2	3,6
14	Отоларингологик	2,2	3,6
15	Физиотерапевтик	5,0	5,2
16	Косметологик шифохона	5,0	5,2

***Изох:** Илмий текшириш институтлари, олий укув клиник шифохоналари, поликлиникаларининг режали қатнови шахар поликлиникаларни меъёрлари бўйича аникланади.*

Иктисослашган тиббий ёрдам турлари бўйича ўринлар
М Е Ъ Ё Р Л А Р И

№	Мутахассислик	1000 аҳолига ўринлар сони	
		Эрисман номидаги институт И.Д.Богатыров)	ССВ режалаштириш бўлими
1	Терапия	2,4	3,4
2	Жаррохлик (травм-ортопедия, онкология, стоматологларни кушганда)	1,36	1,9
3	Акушерлик	0,7	0,8
4	Гинекология	0,8	0,8
5	Невропатология	0,51	0,4
6	Педиатрия	1,0	1,2
7	Юкумли касалликлар	1,25	0,7
8	Физиотерапия	0,7	0,8
9	Отоларингология	0,3	0,3
10	Офтальмология	0,56	0,35
11	Дермато-венерология	0,46	0,35
12	Логопедия	0,17	-
13	Жами	10,81	11,0
14	Бундан ташкари психатрия	1,8	2,5
15	Жами	12,61	13,5

Бундан ташкари силга карши санаторияларда 1,3 ўрин иктисослашган тиббий ёрдам турлари бўйича врачлар ва ўринлар

М Е Ъ Ё Р Л А Р И

№	Мутахассислар номи	10000 аҳолига врачлар сони	№	Мутахассислар номи	10000 аҳолига ўринлар сони
1	Соғлиқни сақлаш ташкилотчилари Тез ёрдам врачлари ЛФК врачлари	2,35	1	Терапевтик ўринлар	
			2	Кардио-ревматолог Физиотерапевтик Эндокринологик Гематологик	0,04 0,09 3,4 0,05 0,07
2	Терапевтлар	6,96			
3	Жаррохлар Травматологлар Анестезиологлар Урологлар Онкологлар	2,56	3	Инфекцион катталар Инфекцион болалар	0,45 0,25 0,7
				Жаррохлик катталар Жаррохлик болалар Травматологик бола Урологик Урологик Онкологик	0,5 0,7 0,18 0,02 1,9 0,04 0,01 0,07
4	Акушер гинекологлар	2,75	4		
5	Педиатрлар	2,96			
6	Окулистлар	1,15			
7	Оталаринголог	0,73			
8	Невропатолог	1,51			
9	Психиатрлар	1,03			
10	Фтизиатрлар	0,78	5	Хомила ва тугадиганлар Хомиладорлар патология Гинекологик Аборт	0,95 0,03 0,17 1,1 0,04
11	Дермато-венерологлар	0,59			
12	Рентгенологлар	1,09			
13	Физиотерапевтлар	0,33			
14	Инфецционистлар	2,0	6	Сил катталар Сил болалар	0,45 0,25 0,4
15	Паталогоанатомлар	0,22			
16	Стоматологлар	7,01	7	Неврологик катталар Неврологик болалар	0,25 0,006 0,4
17	Врач лаборантлар	0,85			
	Жами	35,0	8	Куз касаллиги катта Куз касаллиги бола	0,2 0,1
			9	ЛОР катталар ЛОР болалар	0,2 0,02
			10	Педиатрия	1,20
			11	Дерматовенерология	0,2
				Жами	11,0

1 яшовчига, 10000 минг аҳолига, 1 врачлик мансабига тугри келадиган амбулатор қатновлар ва 10000 минг аҳолига ўринлар сони, стационарлар учун 10000 минг аҳолига врачлар сони, 1 та врачлик мансабига ўринлар меъёрлари.

Мутахассислар	Қатновлар			Врачлар	Ўринлар		Врачлар	Мансаб	Жами
	1 яшовчига қатновлар сони	10000 аҳолига қатновлар сони	1 врачлик мансабига қатновлар сони	10000 аҳолига врачлар сони	10000 аҳолига ўринлар сони	1 та врачлик мансабига ўринлар сони	Стационнар учун 10000 аҳолига врачлар сони	Бўлим мудири учун мансаб ставкаси	
Терапевт	2,5	2,5	5,0	4,2	22	20	1,0	0,5	5,7
Педиатр	1,4	14	5,0	2,8	12	10	0,8	0,35	3,95
Ак-гинеколог	0,75	7,5	7,0	1,0	20	17	1,2	0,2	2,4
Жаррох	1,4	14	9,0	1,2	19	20	0,95	0,2	2,35
Физиотерапевт	0,3	3,0	5,0	0,5	12	22	0,55	0,1	1,15
Офтальмолог	0,5	5,0	8,0	0,6	3,5	20	0,2	0,1	0,9
ЛОР	0,4	4,0	8,0	0,5	2,5	20	0,1	0,1	0,7
Невропатолог	0,4	4,0	8,0	3,0	3,0	20	0,15	0,05	0,7
Стоматолог	2,0	20,0	4,0	4,4	-	-	-	0,45	4,85
Дерматолог	0,4	4,0	8,0	0,3	4	30	0,15	0,05	0,5
Инфекционист	-	-	-	-	14	20	0,6	0,1	0,8
Жами	10,0	100,0	6,3	16,0	112,0	19	5,8	2,2	24,0

Амбулатор поликлиника ва стационар хизматининг аввалги йилларнинг маълумотларини амалдаги меъёрларга солиштириш оркали аҳолига тиббий хизмат кўрсатишнинг хажми, поликлиника билан стационарнинг бир-бирига узаро алокаси, даволаш ва диагностика ишларининг сифати ва даражаси тўғрисида маълум бир хулоса қилиш мумкин.

Муассаса фаолиятини тахлил килиб, унга бахо бериш асосида аҳолига тиббий хизмат кўрсатишдаги камчиликларни бартараф қилиш, уни янада яхшилаш бўйича аник чора-тадбирлар белгиланади.

НАЗОРАТ САВОЛЛАРИ

1. Статистика тушунчаси.
2. Умумий фан сифатида статистиканинг назарий асослари.
3. Санитар (тиббий) статистика тушунчаси.
4. Статистик йиғинди тушунчаси.

5. Кузатув бирлиги тушунчаси ва уни белгилари.
6. Ёппасига текшириш ва танлаб текширишларга тушунча.
7. Когорта усулига тушунча.
8. Танлаб текшириш усулига тушнча.
9. Статистик йиғиндининг асосий гуруҳ хусусиятлари ва критерийларига тушунча.
10. Санитар-статистик тадқиқот босқичлари.
11. Тадқиқот дастури ва режаси таркиби.
12. Статистик карта тушунчаси, уни тузишдаги талаблар.
13. Белгиларни гуруҳлаш, гуруҳлар турлари.
14. Статистик жадваллар, уларнинг турлари, фарқи.
15. Статистик йиғиндининг ташкил килиниши: ўз ичига олиш буйича, маълумотларни йиғиш ва вақт бўйича.
16. Танлаш усули ва унинг асосий таркиблари.
17. Танланган йиғинди учун бирликларни танлаш усуллари.
18. Статистик тадқиқотнинг 2-босқичи.
19. Статистик тадқиқотнинг 3-босқичи.
20. Статистик тадқиқотнинг 4-босқичи.
21. Статистик жадвал тузишда қандай қоидаларга риоя қилиш керак?
22. Тадқиқот мақсади асосида турли кузатув бирликларига мисол келтиринг.
23. Кузатув рузномаси турлари.
24. Тадрижий тадкикот нима? Мисол келтиринг.
25. Ёппа кузатув нима? Мисол келтиринг.
26. Бирваракай тадкикот нима? Мисол келтиринг.
27. Аҳолини рўйҳатга олиш қайси тадкикот турига киради?
28. Туғилиш ва ўлимни ўрганиш қайси тадкикот турига киради?
29. Статистик маълумотларни ахолини ёши бўйича (катталар ва болалар учун) гуруҳлашнинг турларини келтиринг.
30. Статистик маълумотларни касаллик таснифлари, ахолининг касби бўйича гуруҳлашга мисоллар келтиринг.

ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШИ

Талабалар укитувчи берган мавзу бўйича мустақил санитар-статистик тадқиқот бажариши керак.

Талабаларнинг мустақил иши учун вазифалар намунаси:

Мавзу: Ота-оналарнинг ёмон одатларини 1 ёшгача бўлган болалар касалликларига таъсири

Кафедрада мавжуд бўлган «Соғлом болаларни ўрганиш картаси»га (0-7-ёшгача), асосан, танланган тадқиқотда берилганидек, болаларнинг 1 ёшгача

бўлган ҳаётида касалликларнинг тез-тез қайталанишига, ота-оналарнинг чекиш ва ичкиликка берилганлигининг таъсирини ўрганиш зарур. Бунинг учун талабаларга 100 та комплектдан иборат «Карта» тарқатилади.

Вазифани бажариш учун:

1. Тадқиқот мақсадини аниқлаш.
2. Тадқиқот дастурини тузиш ва бунинг учун:
   - 2.1. Кузатув бирлиги ва уни ҳисоб белгиларини аниклаш.
   - 2.2. Кузатув дастурини ишлаб чиқиш (материал йиғиш учун ҳужжатлар)
3. Тадқиқот режасини тузиш:
   - 3.1. Тадқиқот объекти
   - 3.2. Тадқиқот ҳажми
   - 3.3. Тадқиқот турлари (вақт, ҳажм ва материал йиғиш усули бўйича)
   - 3.4. Тадқиқот жойи ва вақти
   - 3.5. Тадқиқот муддати
   - 3.6. Тадқиқотни илмий-услубий бошқариш.
4. Жадваллар макетини тузиш
   - 4.1. Оддий – «Ҳаётининг 1-йилида болаларни ўтказган касалликлари бўйича бўлиш».
   - 4.2. Гуруҳли ва комбинацион: «Ҳаётининг 1-йилида болаларнинг ўтказган касалликлари ва ота-оналарининг ёмон одатлари мавжудлиги бўйича бўлиш».
   - 4.3. Тузилган оддий ва гуруҳли жадвал макетига асосан, мавжуд карталарни жойлаш керак.
   - 4.3. Жойлаш натижалари бўйича жадвалнинг барча карталари абсолют сонлар билан тўлдирилади.
   - 4.4. Ҳамма талабалар олган маълумотларни барча гуруҳлар учун битта комбинацион жадвалга тушириш керак.
   - 4.5. Олинган тадқиқот натижалари таҳлили бўйича логик дастур тузиш керак.

1-чи Мисол

Н.шаҳри аҳолиси ўртасида кўз шикастланишини ўрганиш учун статистик тадқиқот мақсади ва вазифалари, кузатув режаси ва дастури ва маълумотлар ҳисоботи тузиш.

Тадқиқот мақсади: Н.шаҳрининг турли жойларидаги атмосфера ҳавосининг ифлосланиш даражасини кўз шикастланишига боғлиқлигини аниқлаш.

Тадқиқот вазифалари: Кўз шикастланишини бартараф этиш Амалий чораларини ишлаб чиқиш учун Н.шаҳри аҳолисига турли районларда ва йилнинг турли фаслларида ҳавонинг ифлосланиш даражаси кўз шикастланишига таъсирини ўрганиш.

Кузатув объекти: шаҳар аҳолиси.

Кузатиш бирлиги – кўриш аъзолари жарохатини олган шахс.

Кузатув вақти: шу йилнинг 1-январидан келгуси йилнинг 1-январигача

Кузатув субъекти: врач-окулист, ҳамширалар

Бошқариш: касалхона бош шифокори

Кузатув дастури: ҳисобга олинадиган белгилар бўлиб: кўз жарохатини олганлар ёши, жинси, яшаш жойи, жарохат олинган йил, сезон, кун, вақт, жарохат характери; жарохат шароити, меҳнатга лаёқатлиликни йўқолиши.

Кузатув ўтказиш усули: Кўз жарохатиии олганларни кузатув дастурига киритилган белгилар бўйича шахсларни (текущая) рўйҳатга олиш.

Ҳисоб ҳужжати: статистик карта, тадқиқот дастури асосида махсус тузилган.

СТАТИСТИК КАРТА

1. Тиббий муассаса номи
2. Бемор исми, шарифи
3. Ёши
4. Жинси
5. Жарохат олинган соат _____ кун ______ йил ______ ой ______
6. Жарохат олинган жой (аниқ манзил)
7. Жарохат характери
8. Жарохат шароити
9. Меҳнатга лаёқатлиликни йўқотиш

2-чи Мисол.

Тадқиқот вазифаси: Юрак-томир касалликларини олдини олиш саволлари буйича шаҳар аҳолисининг санитар маданиятини ўрганиш.

Тадқиқот мақсади: Шу савол бўйича санитар-оқартув системасини ишлаб чиқиш.

Тадқиқот объекти: Шаҳар поликлиникасининг 4 терапевтик участкаси районида яшовчи 30 ва ундан катта ёшдаги шахслар.

Кузатув бирлиги: Олинган участкаларни бирида яшовчи 30 ва ундан катта ёшдаги шахс.

Дастур тадқиқот вазифаси асосида ўрганилиши керак бўлган мавжуд белгилар рўйҳатини ўз ичига олади.

Мисолдаги аҳолини юрак-томир касалликлари профилактикаси саволлари бўйича санитар маданиятини ўрганишда текширилаётган шахсларнинг (жинси, ёши, маълумоти) билими ва ўзини тутишини ўрганиш қуйидаги саволлар бўйича ўтказилади: кечки уйқуси давомийлилиги; овқатланиш режими; жисмоний маданият; дам; очиқ ҳаводан ва дам олиш кунларидан унумли фойдаланиш; илмий-оммабоп адабиёт ва юрак-томир касалликлари профилактикаси тўғрисидаги маълумотлар билан танишиш; шу мавзу бўйича маъруза ва суҳбатлар эшитиш; юрак-томир касалликлари билан оғриётганлар ёки юракдаги оғриқларга

шикоят қилганларнинг касалликларининг биринчи белгилари намоён бўлган пайтда врачга мурожаати вақти.

Кузатув резномаси ёки бланкаси тадқиқот дастури асосида тузилади. Дастурнинг ҳамма аҳволлари шу ҳужжатда намоён бўлиши керак. Тузилган ҳисоб ҳужжатининг сифатини синов сўрови ёки берилганлардан нусха кўчириш ўтказиш билан текшириш лозим.

Анкета намунаси
Юрак-томир касалликлари профилактикаси саволлари бўйича аҳолининг санитар маданиятини ўрганиш картаси

Исми, шарифи Жинси Ёши

Маълумоти: олий, ўрта махсус, бошланғич (кераклиси остига чизилсин)

Ижтимоий ҳолати: ишчи, хизматчи, ўқувчи, уй бекаси, нафақахўр (чизилсин)

Кечқурун неча соат ухлайсиз? ……….

Қандай овқатланасиз? 1 кунда неча марта ……….

Агар 1 кунда 3 маҳалдан кам овқатлансангиз сабабини кўрсатинг…….

Уйқуга ётишдан неча соат олдин овқатланасиз? ………

Очиқ ҳавода айланасизми?.........

Дам олиш кунини қандай ўтказасиз?.......

Очиқ ҳавода неча соат бўласиз?........

Шаҳар ташқарисида бўласизми?.......

Жисмоний тарбия билан шуғулланасизми? (ҳа, йўқ)…….

Чекасизми? (Ҳа, йўқ)…….

Бир кунда нечта папирос?.......

Юрагингиз безовта қиладими? Қачондан бери?.......

Врачга мурожаат қилганмисиз?........

Юрак ва томир касалликлари бўйича ўқийсизми?.......

Сизнинг касалингиз номи ва касалликнинг бошланиши……..

Ҳозирда бу бўйича қаерда даволандингиз?...........

Тўлдирилган сана (Имзо)

Ҳисоб ҳужжати тайёр бўлганидан кейин кўпайтирилиб, берилганларни рўйҳатга олиб, яъни кузатувни бошлаш мумкин.

3-чи МИСОЛ

КЛИНИК-СТАТИСТИК ТАДҚИҚОТ РЕЖАСИ ВА ДАСТУРИ ТУЗИШ НАМУНАСИ

Мавзу: «Ошқозон хавфли ўсма касалликлари билан оғриган беморларнинг узоқлаштирилган даво натижалари»

Тадқиқот мақсади: Ошқозон хавфли ўсма касалликлар билан оғриган беморларда оператив, нур ва комбинированный даволарнинг самаралилигини аниқлаш.

Тадқиқот вазифалари:

1. Ёмон сифатли ўсмалар билан оғриган беморларнинг жинси, ёши, касби, усма жойлашуви, касаллик босқичи, даво усуллари бўйича таркибини аниқлаш.
2. Жарроҳлик, нур ва комбинацияли даводан кейинги беморларнинг (3 йилдан кейинги ҳолати) натижаларини ўрганиш.

Тадқиқот услуби: ______ йили шифохонада даволанган ёмон сифатли ўсмалар билан оғриган беморларнинг маълумотларини танлов картасига нусха кўчириш, сўнгра олинган маълумотларни қайта ишлаш ва таҳлил қилиш керак.

Тадқиқот ҳажми:

Биринчи гуруҳ – 100 эркак 30 ёш ва ундан катта ошқозон ёмон сифатли ўсмалар билан операция (ошқозон резекцияси) қилинганлар.

Иккинчи гуруҳ – 100 эркак 30 ёш ва ундан катта ошқозон ёмон сифатли ўсмалар билан нур ёрдамида даволанганлар;

Учинчи гуруҳ – 100 эркак, 30 ёш ва ундан катта ошқозон ёмон сифатли ўсмалар билан комбинацияли даво олганлар.

Тадқиқот вакти ва жойи: _________ йил, онкологик диспансер, стационар бўлими.

Тадқиқотни ким ўтказади: врачлар (исми, шарифи), ҳамширалар(исми,шарифи) ёрдамида.

РЎЙХАТГА ОЛИШ БЛАНКАСИНИНГ МАКЕТИ

ТАНЛОВ КАРТАСИ

Касаллик тарихи № __________________
Ф.И.Ш. __________________
Туғилган йили __________________
Касби, иш жойи __________________
Диагноз __________________
Ўсманинг жойлашиши(кардиал бўлим, ошқозон танаси, кичик эгрилик - чизилсин)__________
Касаллик босқичи (I, II, III, IV – чизилсин)___________________
Ошқозон ёмон сифатли ўсма диагнози аниқланган биринчи сана __________
Госпитализация қилинган сана __________________
Кушимча касалликлар __________________
Даво (оператив, нур, комбинацияли – чизилсин)
Операция санаси __________________
Операциядан кейинги асорат __________________
Нур билан даволаш, боши ___________ (сана)
охири ___________ (сана)
Дозаси ____________ Сеанслар сони _____________
Нур билан даволангандан кейинги асоратлар __________________
Шифохонадан чиққан сана __________________
Чиққандан кейин 3 йилдан сўнгги беморнинг ҳолати (тирик, ишлаябди, ишламаябди, вафот этган – чизилсин, вафот этган санаси) ___________

ТАЛАБАНИНГ МУСТАҚИЛ ИШИ УЧУН МАВЗУЛАР

Мавзу 1: «Стационардан чиққан беморнинг статистик картаси» (х.ф.066) дан фойдаланиб, танланган тадқиқот маълумотлари асосида ИБС касаллигида госпитализация қилинган касалланишнинг жинси, ёши ва стационарда даволаниш муддатини ўрганиш.

Мавзу 2: «Тиббиёт институти талабалари соғлигини ўрганиш картаси»дан фойдаланиб, танланган тадқиқот асосида касалланишнинг жинси, ёши, яшаш жойи, курси, яшаш маиший шароити ва бошқаларни ўрганиш.

Мавзу 3: «Стационардан чиққан беморнинг статистик картаси» (х.ф.066) дан фойдаланиб, танланган тадқиқот маълумотлари асосида сальмонеллёз ёки бошқа юкумли касалликларда госпитализация қилинган касалланишни ўрганиш.

Мавзу 4: «Стационардан чиққан беморнинг статистик картаси» (х.ф.066) дан фойдаланиб, танланган тадқиқот маълумотлари асосида аппендицит ёки бошқа жаррохлик операцияларда госпитализация қилинган касалланишнинг жинси, ёши ва стационарда даволаниш муддатини ўрганиш.

ВАЗИЯТЛИ МАСАЛАЛАР

Мисол 1. Жарохат олган беморларга даволаш-профилактик ёрдамни ташкил этишни ўрганиш учун қуйидаги белгиларни шифрланг ва статистик жадвал макетини тузинг:

1) жарохат характери ва жойланиши;
2) жарохат шароити;
3) бемор ёши;
4) жинси;
5) даволаш-профилактик ёрдам тури;
6) даволаниш давомийлиги;
7) охирги натижа.

Мисол 2. Гипертония касаллиги билан стационардан чиққан беморлар картасини қуйидаги белгилар ҳисоби билан белгилаш учун гуруҳлаш ўтказинг ва шифрлаш тузинг:

1) касаллик босқичи;
2) стационарда бўлиш давомийлиги;
3) охирги натижа.

Мисол 3. «Шошилинч хабарнома картаси» (058 х.ф.) дан фойдаланиб, ўткир ичак юкумли касаллигини ўрганиш дастурининг асосий саволларини гуруҳланг ва оддий жадвалнинг 3 турини ясанг (территориал, хронологик ва руйхат буйича).

Мисол 4. Кизамик, юкумли гепатит, юрак-томир касалликларини ўрганиш учун ёш бўйича гуруҳлашни ўтказинг.

Мисол 5. Аёлларда аборт сабабларини ўрганиш учун дастур саволларини тузинг ва жадваллар макетини тузинг.

Мисол 6. Кузатув дастури саволларини ва ўрганиш учун жадваллар макетини тузинг:

1) ишчилар соғлигига ичкиликбозликнинг таъсири;
2) ишнинг санитар-гигиеник холатини ишчиларнинг пиодермия касалланишига боғлиқлиги;
3) аҳолининг санитар кўникмалари;
4) маиший шароит ва унинг ишчилар соғлигига таъсири.

Мисол 7. Тадқиқотнинг мақсади ва вазифаларини, кузатув режаси ва дастурини тузинг, ўрганиш учун ҳисоб ҳужжатларини айтинг:

1) қишлоқ аҳолисининг умумий касалланиши;

2) корхона ишчиларини жарохатланиши;

3) маҳаллий терапевтлар томонидан диспансер кузатувга олинган беморларга хизмат кўрсатиш;

4) мактаб ўқувчиларини жисмоний ривожланиши.

Мисол 8. Бирваракай ва тадрижий статистик тадкикотга мисоллар келтиринг куйидаги сохаларда:

1) демографик статистика;

2) санитар-статистика.

Комбинацияли жадваллар макетини тузиш бўйича
ВАЗИЯТЛИ МИСОЛЛАР

Вариант 1. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Н.фабрикасида вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик турлари бўйича касал булган ишчиларни тақсимлаш (касаллик, жарохат, карантин, беморларга қараш, ҳомиладорлик ва туғиш), цехлар бўйича (тукиш, йигирувчи, мотальний), ёш бўйича (19 ёшгача, 20-29 ёш, 30-39 ёш, 40-49 ёш, 50-59 ёш, 60 ёш ва ундан катта), жинс бўйича.

Вариант 2. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Шифохонинг терапия бўлимига зотилжам билан оғриган беморларни тақсимлаш госпитализация муддати бўйича (1-кун, 2-кун, 3-кун ва кейинроқ), даво давомийлиги (15 кунгача, 15 кундан ортиқ), асоратлар бўйича (асорат билан, асоратсиз).

Вариант 3. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Ўлганларни шифохонада (ёрилганларни) тақсимлаш, нозологик формалари бўйича (сил, рак, яра касаллиги, миокард инфаркти), диагностика сифати (клиник ва патологоанатомик диагнозларнинг тўғри келиши, диагнозларнинг тўғри келмаслиги), шифохонада даволаниш давомийлиги (7 кунгача, 8 кундан 1 ойгача, 1 ойдан 2 ойгача, 2 ойдан ортиқ).

Вариант 4. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Н.вилоятли врачларини тақсимлаш: иш стажи бўйича (5 йилгача, 5 йилдан 10 йилгача, 10 йилдан ортиқ), соҳаси бўйича (терапевтлар, жаррохлар, акушер-гинекологлар, фтизиатрлар, окулистлар, лор ва бошқалар), иш жойи (вилоят шифохонаси, шаҳар шифохонаси, туман шифохонаси).

Вариант 5. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Ёмон усмадан ўлганларни тақсимлаш: бачадоннинг бўйни ва тана қисми, кўкрак бези, ёш бўйича (19 ёшгача, 20-39 ёш, 40-59 ёш, 60 ёш ва ундан катта), касаллик давомийлиги (6 ойгача, 6 ойдан 1 йилгача, 1 йилдан ортиқ) ва касби (уй бекаси, ишчи,хизматчи,колхозчи) бўйича.

Вариант 6. Комбинацияли жадвал макетини тузинг:

Юкумли касалликлар билан оғриган бемор болаларни тақсимлаш (вирусли гепатит, сальмонеллез, корин тифи, дизентерия), болалар юкумли касалхонасида даволанганлар даво давомийлиги бўйича (15 кунгача, 15 кундан 20 кунгача, 20 кундан ортиқ), касаллик натижаси (тузалиш, асорат, ўлим).

Вариант 7. Болалар боғчасида врач-педиатрнинг диспансер кузатувидаги рахит, гипотрофия, диатез билан оғриган болаларни тақсимлаш: жинси бўйича (ўғил болалар, қиз болалар), ёши бўйича (1 ёшдан 2 ёшгача, 2 ёшдан 3 ёшгача, 2 ёшдан катта).

Вариант 8. Болалар шифохонасининг жаррохлик бўлимига ўткир аппендицит, сийдик тош касаллик ва қўл-оёқ жарохати бўйича ётқизилган беморларни тақсимлаш: госпитализация муддати (касалликнинг 1-куни, 2-куни ва 3-куни), давонинг давомийлиги (10 кунгача, 10 кундан 20 кунгача, 20 кундан ортиқ) ва асоратлар бўйича (асоратлар билан, асоратсиз).

Вариант 9. Касаллик туфайли ўлган болаларни тақсимлаш (пневмония, уткир ичак касалликлари, сальмонеллез, чакалоклар касалликлари) жинси ва ёши бўйича (1 ёшгача, 1 ёшдан 3 ёшгача, 4 ёшдан 7 ёшгача, 8 ёшдан 14 ёшгача).

Вариант 10. Автотранспорт жарохати олган болаларни тақсимлаш (синиш, бош суяк жарохати, лат йишлар), жарохат олган вақти (соат 12 гача, 12 дан 15 гача, 15 дан кейин), автотранспорт тури бўйича (автобус, юк машинаси, шахсий автомобил).

Вариант 11. Гельминтоз билан оғриган беморларни тақсимлаш: болаларни уюштирилиши буйича (ясли-боғчага боради, бормайди), онасининг фаолиятини характери бўйича (ақлий иш, жисмоний иш билан банд, уй бекаси), онанинг ёши буйича (25 ёшгача, 26 ёшдан 30 ёшгача, 30 ёшдан катта).

Вариант 12. Хафаконлик туридаги вегето-кон-томир дистония билан оғриган болаларни тақсимлаш: ўқиш характери буйича (умумий дастур бўйича мактабга боради, математик йўналишдаги мактаб, инглиз тили мактаби, мусиқа мактаби), жинс, ирсий касалликларга мойиллик бўйича (ота-оналар хафа конлик касаллиги билан оғримайдилар, отаси касал, онаси касал).

НИСБИЙ ҚИЙМАТЛАР

Амалий кўникмаларни эгаллашнинг «Қадам-бақадам» педагогик технологияси

Мустақил иш учун вазиятли масалалар

Берилган маълумотларга асосан экстенсив, интенсив, алокадорлик (оддий нисбат) ва якколлик (кургазмали) курсаткичларни хисобланг.

Вариант 1

Б. шахрида 2006 й.:

Ахоли сони – 49 100 киши

Тугилганлар сони - 1042 киши

Касалликлар жами кайд этилган - 25 810

улардан: грипп - 920
юкумли касалликлар -- 520
бошка касалликлар -- 4370
уринлар сони: 1990 й. -- 220
2000 й. -- 215
2006 й. -- 210
Врачлар сони -- 54

Вазиятли масалаларни бажариш намунаси

Вариант 1

Курсаткичларни хисоблаш усуллари:

1.**Интенсив курсаткичлар:**

$$\text{Тугилиш курсаткичи} = \frac{\text{Тугилганлар сони x 1000}}{\text{Ахолии сони}} = \frac{1042 \times 1000}{49\ 100} = 21{,}2\ \text{‰}$$

$$\text{Касалланиш курсаткичи} = \frac{\text{Касалликлар сони x 1000}}{\text{Ахолии сони}} = \frac{25\ 810 \times 1000}{49\ 100} = 52\text{‰}$$

2. Экстенсив курсаткичлар :

$$\text{а) Грипп касаллигини микдори} = \frac{\text{Грипп касаллиги x 100}}{\text{касалликлар сони}} = \frac{902 \times 100}{25\ 810} = 3{,}5\ \%$$

$$\text{б) юк.касал. микдори} = \frac{\text{юкумли касалликлар сони x 100}}{\text{касалликлар сони}} = \frac{520 \times 100}{25\ 810} = 2\%$$

$$\text{в) бошка касал.микдори} = \frac{\text{Бошка касалликлар сони x 100}}{\text{касалликлар сони}} = \frac{4370 \times 100}{25\ 810} = 95{,}5\ \%$$

3. Алокадорлик (оддий нисбат) курсаткичи:

$$\text{а) ахол. врачлар билан таъминланиш курсаткичи} = \frac{\text{врачлар сони x 10 000}}{\text{ахоли сони}} = \frac{54 \times 10\ 000}{49\ 100} = 11\ \text{врач}$$

$$\text{б) ахолини уринлар билан таъминланиш курсаткичи} = \frac{\text{уринлар сони x 10 000}}{\text{ахоли сони}} = \frac{210 \times 10\ 000}{49\ 100} = 42\ \text{урин}$$

4. Якколлик (кургазмали) курсаткичи :

1990 йилдаги. уринлар сони 100% деб олинади, колганлари эса, шу курсаткичга нисбатан хисобланади.

220 ---- 100%
215 ---- x

$$x = \frac{215 \times 100}{220} = 98\ \%$$

220 ---- 100 %
210 ---- x

$$x = \frac{210 \times 100}{220} = 95\%$$

Хулоса : уринлар сони 2006 й. 95% ни ташкил килди 1990 йилга нисбатан, яъни камайди..

Фойдаланилган адабиётлар:

Искандаров Т.И., .Маматқулов Б.М. «Санитария – статистик ва ижтимоий – гигиеник тадқиқот услублари» 1994

Серенко А.Ф. ЕрмаковВ.В. «Социальная гигиена и организация здравоохранения» 1984

Акрамов Э.А, Н.М. Соатов «Статистика асослари» 1979

Абдуллаев И.Қ. «Болалар поликлиникасининг ишини ташкил қилиш ва фаолиятини таҳлил қилиш» 1998

Абдуллаев И.Қ, Дўсчанов Б.А. «Биостатистика фанидан масалалар тўплами»1995

Искандарова Ш.Т. «Тиббиёт статистикаси» 2006

Искандарова Ш.Т., МаҳмудоваН.М. «Аҳоли орасида демографик жараён ва касалланишни ўрганиш усуллари» 2006

Исҳаков Э.З. «Туғилиш кўрсаткичлари, уларни ҳисоблаш ва таҳлил қилиш усуллари» 2001

Исҳаков Э.З. «Ўлим кўрсаткичлари, уларни ҳисоблаш ва таҳлил қилиш усуллари» 2001

Исҳаков Э.З. «Перинатал ўлим кўрсаткичлари, уларни ҳисоблаш ва таҳлил қилиш усуллари» 2001